

25–28 april

Debatter m. m.

	Sid.
Fredagen den 25 april	
Svar på interpellation av herr Persson, Helmer, om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk	4
Bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.	12
Lördagen den 26 april	
Resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror	23
Åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden	40
Måndagen den 28 april	
Anföranden i anledning av riksdagsarbetets avslutning	81

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 25 april

Gemensamma omröstningar:

ang. anslag till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare	3
ang. statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag ..	3
ang. anslag till boxningssporten	4
Utrikesutskottets utlåtande nr 6, ang. vissa av Europarådets rådgivande församling år 1957 och 1958 fattade beslut	11

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 46, ang. viss ändring i gällande avtal angående utövändet av statens tobaksmonopol	11
Statsutskottets utlåtande nr 103, ang. godkännande av överenskom- melse om utförande av beskickningsanläggningar i Moskva och Stockholm	11
— nr 104, ang. överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar	11
— nr 105, ang. vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreg- lemente m. m.	11
— nr 106, ang. löneförmåner m. m. för viss läkarpersonal	11
— nr 107, ang. viss ändring i 1947 års allmänna tjänstepensions- reglemente m. m.	11
Tredje lagutskottets utlåtande nr 21, ang. ändrad lydelse av 19 § 1 och 3 mom. folkbokföringsförordningen	11
Jordbruksutskottets utlåtande nr 19, ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringsens rationalisering m. m.	12

Lördagen den 26 april

Jordbruksutskottets utlåtande nr 18, ang. resandes rätt att fritt in- föra jordbruksregleringsvaror	23
— nr 26, ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden	40
— nr 24, ang. prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	72
Bevillningsutskottets memorial nr 47, med föranledande av kam- rarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposi- tion med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § och 129 § 8 mom. taxeringsförordningen	72
Jordbruksutskottets utlåtande nr 25, ang. vattenvårdens organisa- tion m. m.	72

Söndagen den 27 april

Sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial nr 2, ang. gemensam votering i fråga om restitution av bensinskatt till skogsnärigen	75
Jordbruksutskottets memorial nr 27, ang. gemensam votering i fråga om åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden	75

Måndagen den 28 april

Gemensamma omröstningar:	
ang. restitution av bensinskatt till skogsnärigen	77
ang. anslag till prisrabatterning av smör m. m.	78
Särskilda utskottets memorial nr 2, i anledning av kamrarnas skilj- aktiga beslut i fråga om förslag till godtagande av principer för en lagfäst tilläggs pensionering m. m.	79
Statsutskottets memorial nr 108, ang. tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58	80
— nr 109, ang. provisorisk statsreglering och bevilning för bud- getåret 1958/59	80

Fredagen den 25 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 83 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 173 och II: 196, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 250 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 173 och II: 196, till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 1 292 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 56.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 369, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 97 ja och 123 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 186 ja och 179 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 84 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 171 och II: 194 samt I: 172 och II: 195, medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustrieföretag må under budgetåret 1958/59 beviljas intill ett belopp av 20 000 000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 172 och II: 195 samt med bifall till motionerna I: 171 och II: 194, medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustrieföretag må under budgetåret 1958/59 beviljas intill ett belopp av 25 000 000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 79.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 370, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 90 ja och 131 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 157 ja och 210 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 85 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må medgiva, att anslaget till Avsättning till fonden för idrottens främjande må tagas i anspråk även för boxningssporten, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att anslaget till Avsättning till fonden för idrottens främjande icke må tagas i anspråk för stöd åt boxningssporten.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 78;

Nej — 59.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 371, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 107 ja och 101 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 185 ja och 160 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad.

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

Herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet LANGE, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Helmer

Perssons interpellation om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Helmer Persson frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidtaga för att möjliggöra en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk, förhindra permitteringar och öka sysselsättningen därstädes.

Med anledning av interpellationen vill jag först erinra om att staten hittills investerat tillhoppa 342 miljoner kronor i Norrbottens järnverk samt ställt en rörelsekredit å 75 miljoner kronor till järnverkets förfogande. Järnverket, som i sitt första utbyggnadsskede tillverkade huvudsakligen tackjärn och stålgöt, har efter beslut av 1946 och 1947 års riksdagar utbyggt till ett betydande handelsjärnverk med koksmasugn och valsverksanläggning. Utbyggnaden, som slutfördes under 1954, har givit järnverket en tillverkningskapacitet av omkring 300 000 ton valsade produkter per år. Det genomsnittliga antalet arbetare, som vid början av den senaste utbyggnadsperioden var ca 300, utgjorde 1955 omkring 1 900, 1956 nära 2 200 och 1957 i runt tal 2 300. De höga sysselsättnings-siffrorna för 1956 och 1957 får ses mot bakgrunden av den under dessa år exceptionellt starka efterfrågan på handelsjärn såväl inom som utom landet. Som bekant har konjunkturen på järn- och stålområdet under de senaste månaderna visat en påtaglig avmattning, något som tagit sig uttryck i minskad orderingång och vikande sysselsättning vid järnverken. Vid Norrbottens järnverk har drygt 300 arbetare måst friställas under innevarande år. Sysselsättningen vid järnverket ligger dock allt fortfarande över 1955 års nivå. Jag kan med bestämdhet uttala, att ledningen för järnverket utnyttjat alla utvägar, som på kortare sikt står till buds för att undvika eller så långt möjligt begränsa permitteringarna.

Det av interpellanten berörda utbyggnadsprogrammet för järnverket redovisades först i styrelsens förvaltningsberättelse för år 1956. Programmet som i

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

vissa delar redan förverkligats innebär i huvudsak en utvidgning av den metallurgiska basen för järnverket samt komplettering av företaget med ett plåtvalsverk. Dessa åtgärder kan på längre sikt vara ägnade att förbättra järnverkets konkurrenskraft samt öka och i viss mån stabilisera sysselsättningsmöjligheterna. Betydelsen ur stabiliseringssynpunkt av den tilltänkta utbyggnaden bör dock inte överskattas. Det kan exempelvis framhållas, att även rederinäringen och varvsindustrien som ju representerar en betydande del av marknaden för grovplåt, kan bli utsatta för avsevärda konjunkturfluktuationer. Det är därför motiverat att inte knyta alltför stora förhoppningar till möjligheterna att stabilisera sysselsättningen genom att ta upp tillverkning av dylik plåt. Erfarenheten visar, att även differentierade verk med långt driven manufakturering varit nödsakade att företa permitteringar.

Jag vill vidare understryka, att investeringar av den storleksordning det här gäller — över 200 miljoner kronor — måste föregås av en grundlig utredning. Det är nödvändigt att även undersöka alternativa tillverkningsgrenar, som kan bidra till en jämnare avsättning av produktionen. Inte minst med hänsyn till angelägenheten av att uppnå en stabil sysselsättning måste produktionsutvidgningen underbyggas med realistiska marknadsanalyser och kalkyler samt en noggrann teknisk planering. Försiktigheten bjuder att man inte alltför mycket forcerar detta grundläggande arbete. Jag har emellertid under hand hemställt till styrelsen för järnverket att såvitt möjligt påskynda de förberedande undersökningarna och att redovisa resultat därav så snart ske kan. Då styrelsen presenterat konkreta investeringsprogram, som ger betryggande utsikter till en lönsam och stabil produktion, kommer frågan om ytterligare statliga kapitalinsatser för utbyggnad av Norrbottens järnverk att prövas under vederbörligt beaktande bl. a. av det aktuella arbetsmarknadsläget i Norrbotten.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för det svar jag erhållit — inte för ett snabbt svar och inte heller för ett tillfredsställande svar men för att jag över huvud taget har erhållit ett svar.

Frågan gällde vilka åtgärder regeringen ämnar vidtaga för en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk, omfattande bl. a. ett plåtvalsverk.

Det är nu en vecka sedan jag hade anledning att i en annan interpellationsdebatt beröra denna sak och erinra om nödvändigheten av snabba åtgärder för att utbygga Norrbottens järnverk. Handelsministern ingrep i den debatten, enligt min mening rätt kaxigt och med rätt stora åthävor. Han sade sig då vara ensam representant för aktieägarna. Jag måste säga, att nu har han åtskilligt stämt ned tonen.

Tillåt mig referera något av förra fredagens debatt här i kammaren. Jag sade först till finansminister Sträng, att det är klart, att det fordras förberedelser, innan man kan framlägga något förslag om att investera 100 miljoner kronor i Norrbottens järnverk. På det svarade statsrådet Lange med att säga, att något förslag om en investering av den art som jag talat om ännu inte framkommit. Det föranledde mig att säga, att då borde regeringen ge styrelsen en vink om att den måste komma med ett förslag. Då erhöll jag av statsrådet Lange det kategoriska meddelandet, att styrelsen för Norrbottens järnverk för länge sedan fått den vinken och att det var anledningen till att styrelsen seriöst övervägde saken.

Vad framgår då av detta? NJA:s styrelse har, enligt handelsministerns för precis en vecka sedan lämnade uppgift, fått en vink om att hemställa om medel för att bl. a. bygga ett plåtvalsverk. Men vad säger handelsministern i dag? Jag måste säga, att förra veckans karskhet och förra veckans enligt min mening positiva besked har i stort sett försvunnit, och kvar står tyvärr en mycket blek attityd. Låt mig i detta sammanhang läsa upp ett avgörande av-

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

snitt ur handelsministerns svar i dag: »Då styrelsen presenterat konkreta investeringsprogram, som ger betryggande utsikter till en lönsam och stabil produktion, kommer frågan om ytterligare statliga kapitalinsatser för utbyggnad av Norrbottens järnverk att prövas under vederbörligt beaktande bland annat av det aktuella arbetsmarknadsläget i Norrbotten.»

På Norrbottens språk plägar vi säga så här: Vad är det här nu för svammel? Borde inte handelsministern, som för en vecka skröt med att han ensam representerade aktieägarna, lära sig begripa en så påtaglig sak som att NJA:s styrelse för mer än två år sedan presenterade ett konkret program för järnverkets utbyggnad? Detta program gick ut på följande: För det första installerandet av två nya sinterpannor jämte en 70 tons stålugn, för det andra en elmasugn på 20 000 kW samt ett universalverk, för det tredje ett valsverk för grov- och mediumplåt och för det fjärde en ny koksmasugn.

Märk väl att detta program började skisseras redan 1955. Jag var med vid en överläggning med styrelsen för NJA här i riksdagshuset i början av 1956. Då hade Grängesbergsbolaget börjat så smått rycka i trådarna i fråga om att bygga ett grovplåtvalsverk i Oxelösund. Vid det tillfället frågade jag styrelsen, om det fanns någon risk för att Grängesbergsbolaget skulle hinna före NJA när det gällde att uppföra ett grovplåtvalsverk. På detta erhöll jag ett enstämt besked om att man inte behövde frukta detta. Men Grängesbergsbolaget kom före, fort, snabbt och behändigt. Denna koncern viftade förmodligen inför regeringen med sin orättfärdigt åtkomna miljard från lapplandsgruvorna, och den fick tillstånd att bygga ett grovplåtvalsverk i Oxelösund och att hämta folk från Norrland för både byggnaden och driften.

Att bygga ett plåtvalsverk vid NJA har länge stått på programmet. Men för att plåtvalsverket effektivt skall kunna utnyttjas måste man även bygga en ny koksmasugn. Till saken hör att

före handelsministern, herr Ericsson, var införstådd med planerna på NJA:s utbyggnad även när det gällde plåtvalsverket. Varför har då inte det väsentliga i nämnda utbyggnadsprogram blivit förverkligat?

För det första beror det på motsättningarna inom styrelsen för NJA, mot-sättningar som i sin tur återspeglar mot-sättningar i riksdagen i fråga om verkets utbyggnad. På borgerligt håll i riksdagen säger man: Bygg för all del inte ut Norrbottens järnverk, och samma linje fullföljer dessa borgerligas politiska bröder i Norrbottens järnverks styrelse. För det andra fick Grängesbergsbolaget fria tyglar att i strid mot en förnuftig lokaliseringspolitik placera sig före NJA då det gällde grovplåtvalsverket.

Nu vill jag ha ett mera konkret besked av statsrådet än jag hittills fått. Det är ofrånkomligt att fullfölja utbyggnadsprogrammet med bland annat ett valsverk för grov- och mediumplåt. Kommer Norrbottens järnverk att erhålla kapital för det? Det är nödvändigt att logiskt bygga ut järnverket, och då är ett plåtvalsverk ofrånkomligt. Norrbottens järnverk kan inte bli ekonomiskt bärande om man uraktlåter att fullfölja utbyggnadsprogrammet, men efter en utbyggnad kan det bli en ytterst värdefull tillgång när det gäller att ordna bättre sysselsättning åt den norrbottenska ungdomen.

Jag vill till sist erinra om den interpellationsdebatt som förekom i andra kammaren för några veckor sedan, där statsrådet själv underströk nödvändigheten av att bygga ut näringslivet i Norrbotten men icke inom alla delar av Norrbotten. Han nämnde bland annat nödvändigheten av att bygga ut Norrbottens järnverk, så att bland annat en del av ungdomen från Tornedalen skulle kunna få sysselsättning där. Det var ju gott och väl med denna upplysning, men det talet rimmar dåligt med det svar, som jag har fått här i dag. Nog är det väl märkvärdigt, att när det gäller ett statligt verk skall man hålla på att utreda år efter år, medan en privat koncern, som inte ens hade ägnat en

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

tanke åt ett grovplåtvalsverk när NJA började skissera sina planer, nu är färdig med att bygga sitt valsverk. Nog måste man säga att handläggningen av denna sak i det statliga verket är tämligen hantverksmässig. Jag tror för min del att det ligger alltför mycket politisk rädsla bakom handläggningen, ty varför skall man ha en sådan överdriven respekt för att högerens och folkpartiets representanter kommer upp i denna kammare och i andra kammaren och dundrar mot kapitalinsatserna i Norrbottens järnverk? Det kommer de alltid att göra, men vi kan inte i folkets namn följa deras intentioner. Den saken borde nog handelsministern lägga varmt om hjärtat.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag har icke hävdat någonting annat förra fredagen i fråga om Norrbottens järnverk än jag sagt i interpellationssvaret i dag. Det skall inte herr Helmer Persson göra gällande. Jag svarade förra fredagen på en direkt fråga från herr Perssons sida, där han efterlyste huruvida styrelsen skulle kunna få en vink om att den borde komma med ett förslag, att Norrbottens järnverks styrelse redan hade fått den vinken och att detta var anledningen till att styrelsen seriöst övervägde saken. Står detta, herr Persson, i någon som helst motsättning till vad jag sagt i dag: »Jag har emellertid under hand hemställt till styrelsen för järnverket att så vitt möjligt påskynda de förberedande undersökningarna och att redovisa resultat därav så snart ske kan.» Jag tror nog att herr Perssons innanläsningskonst ändå är så pass stor, att han måste inse, att dessa två ting sannerligen inte står i strid med varandra.

Jag vill vidare i sak säga, att utbyggnaden av Norrbottens järnverk har skett successivt och i en ganska snabb takt, vilket också framgick av mitt interpellationssvar. Av de planer, som herr Persson hänvisade till, är redan de två första momenten praktiskt taget avslutade. Sålunda installeras två nya sin-

terpannor, en 70 tons stålugn, en elmasugn om 20 000 kW samt ett universalverk. Allt detta är praktiskt taget avslutat.

I de planer som diskuteras men som styrelsen ännu inte framlagt förslag om ingår, som sagt, också ett valsverk för grov- och mediumplåt samt en ny koksmasugn. När jag för omkring ett år sedan första gången hörde talas om detta, sade jag, vilket jag hade all anledning att göra, att jag var ytterst intresserad i synnerhet som man då bedömde konjunkturen som relativt gynnsam för en självfinansiering av dessa projekt. Jag sade då att styrelsen naturligtvis mycket noga borde överväga saken. Planerna var dock inte så långt komna att definitivt beslut kunde fattas. Med hänsyn till att jag har en klart positiv inställning har jag uppmänt Norrbottens järnverks styrelse att fullfölja dessa utredningar och lägga fram förslag i saken även sedan utsikterna för en självfinansiering upphört att finnas. Statsmakterna bör då få ta ställning till frågan.

Jag är emellertid inte i dag absolut övertygad om att detta är den enda eller ens den lämpligaste formen för en utbyggnad av Norrbottens järnverk, utan man får kanske där överväga olika alternativ. Jag räknar med att de utredningar som nu pågår inom styrelsen skall kunna avslutas före höstens ingång. Kommer ett förslag fram här och jag fortfarande har att representera aktieägarna i Norrbottens järnverk, kommer jag säkerligen inte att dra mig för att lägga fram ett på styrelsens framställning grundat förslag och, om så erfordras, gå till riksdagen för att begära de ytterligare medel som kan vara erforderliga för en, som jag tror, naturlig utbyggnad av järnverket.

För övrigt vill jag säga till herr Persson, att styrelsen, som väl är, har till sitt förfogande andra experter och framstående experter, som ger styrelsen råd och anvisningar. Jag kommer för min del att mera lita till dem och kommer under inga omständigheter att rådfråga herr Persson beträffande programmet

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

för Norrbottens järnverks utbyggnad. Det tror jag skulle vara till skada både för Norrbottens järnverk och för dem som där skall kunna bli sysselsatta.

som på sin tid arbetade så hårt för att socialisera LKAB har skadat NJA.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag betvivlar inte ett ögonblick herr Perssons goda avsikter, då han enligt sin metod vill påskynda en industriell utveckling i Norrbotten. Men jag är inte heller främmande för den tanken att herr Persson samtidigt vill skaffa sig en extra fjäder i sin hatt, om han nu har någon fjäder förut. Jag har dessutom det intrycket, att man på norrbottniskt kommunistiskt håll liksom på norrbottniskt socialdemokratiskt håll i någon mån försöker att för sin räkning monopolisera både de goda avsikterna och de goda insikterna då det gäller den industriella utvecklingen där.

Men det är närmast för att lägga litet sordin på herr Persson som jag nu har begärt ordet. Jag skulle nämligen vilja ge uttryck åt den meningen, att inte minst herr Perssons meningsfränder indirekt har skadat Norrbottens järnverk genom sin iver att socialisera LKAB.

Den transaktionen innebar att Grängesbergsbolaget kommer att få sammanlagt 825 miljoner kronor av statsverket som ersättning för Grängesbergsbolagets aktier i det gamla LKAB. Det är väl alldeles självklart att bolaget inte kan låta dessa pengar ligga oanvända, och man använder dem bland annat till att bygga ett stort järnverk i Oxelösund inklusive ett plåtvalsverk. Den anläggningen — inte minst plåtvalsverket — kommer ju att bli en direkt konkurrent till ett plåtvalsverk vid NJA, och den konkurrensen har möjliggjorts genom förståtligandet av LKAB. Det är vidare självklart, att när vi på detta sätt skall pumpa in 825 miljoner i Grängesbergsbolaget för köp av dess aktier i LKAB, kommer detta att begränsa möjligheterna till en kapitalinvestering i Norrbotten.

Det är från dessa två synpunkter som jag vill hävda den meningen, att de

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Handelsministern menar att det inte föreligger någon motsägelse mellan det som han sade i förra veckan och det som han sade nu. Ja, vi kan hålla på hur länge som helst att säga till varandra, jag för min del att det finns och statsrådet att det inte finns någon motsägelse. Men jag har ju här läst upp vad statsrådet har sagt beträffande framställningen om att få investera pengar i plåtvalsverket, och i dag tycks statsrådet ifrågasätta klokheten i att sätta i gång med byggandet av plåtvalsverket. Han säger bl. a.: »Försiktigheten bjuder att man inte alltför mycket forcerar detta grundläggande arbete.» Det är detta som jag finner beklagligt mot bakgrunden av det rådande läget vid Norrbottens järnverk och sysselsättningen i stort sett uppe i Norrbotten. Men jag skall hålla med handelsministern om att det ifrågasatta uppförandet av ett plåtvalsverk inte är den enda tänkbara formen för utbyggnad av Norrbottens järnverk. Det är alldeles riktigt. Det måste finnas någonting mera också, och statsrådets uttalande härom noterar jag såsom en positiv sak i statsrådets svar. Ty är det nu så orimligt att man, om man bygger ett plåtvalsverk i Luleå, också ställer upp problemet om att bygga ut den svenska bilindustrin så att vi inte behöver importera bilar för ungefär en miljard kronor om året? Man skall inte stå främmande för en sådan tanke.

Jag har inte betvivlat att handelsministern i stort sett har en positiv inställning till Norrbottens järnverk, och det är gott och väl att han har det, men det är skillnad mellan att ha en positiv inställning och att vara utrustad med tillräcklig beslutsamhet för att trots det hårda motståndet konsekvent fullfölja det statliga engagemanget där uppe i Luleå.

Ja — handelsministerns uttalande, att han litar mera på experter än på mig — är inte detta floskler? Varför skall man anse det vara en motsättning mellan ex-

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

perter och mig? Också jag tycker att experter är bra, och jag beundrar de svenska teknikerna, inte minst dem som har byggt upp Norrbottens järnverk. Men det finns dock de som ger sig ut för att vara experter och som utnyttjar sin expertis i politiskt syfte, och det vore nog bättre om en del sådana personer kunde låta bli att syssla med NJA:s affärer och i stället koncentrera sig på försäljning av exempelvis gamla hästar och gamla elverk.

Herr Ragnar Bergh gjorde sitt anförande till en verkligt strålände uppvisning i demagogi genom att säga, att det är just förstatligandet av LKAB som ger grundförklaringen till att vi inte kan uppbringa medel för att utbygga Norrbottens järnverk. Det låter sig ju sägas. Visst drar bolaget inom några år ut sammanlagt över 800 miljoner kronor från Norrbotten, men i Grängesbergsbolaget sitter herr Berghs politiska bröder, som säger sig vara mycket patriotiska, och de 800 miljonerna har de dock hämtat från Norrbotten. Skulle det inte finnas någon moralisk förpliktelse för dessa människor att säga: När vi nu har fått dessa pengar gratis, och mycket mer, kan vi inte då åtminstone göra den gesten, att vi lånar staten 200 miljoner kronor, så att staten kan fullfölja utbyggnaden av det statliga järnverket? Nej, där kommer den krassa materialismen fram, inte i filosofisk mening — ånej, gudbevars — utan i praktiskt handlande.

Staten fick betala nära en miljard kronor för LKAB, men trots detta anser jag det vara en god affär. Bruttovinsten i fjol var 470 miljoner kronor, vilket borde kunna övertyga alla här i riksdagen. Vår för skall det då behöva vara ett sådant herrans liv i riksdagen, då det gäller att fullfölja utbyggnaden av Norrbottens järnverk? Här gäller det ju inte bara LKAB:s vinst utan även mycket annat.

Under alla förhållanden vill jag notera, att det svar som jag fått i dag icke är tillfredsställande och icke heller kommer att tillfredsställa de människor som arbetar vid Norrbottens järnverk eller norrbottningarna över huvud taget. Jag hemställer därför till handelsministern om mera beslutsamma tag. Tag i på sam-

ma sätt som när det gäller att genomföra tjänstepensionen! Då vinner man resultat.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag kan inte hindra herr Persson från att tolka mina uttalanden som han vill, men jag kan möjligen åberopa protokollet. Trots att klichén kanske är en smula nött säger jag, att de som läser protokollet efter att ha lyssnat till herr Perssons försök att göra gällande att mina uttalanden skulle stå i strid med varandra, inte kan undgå att tänka på hur en viss potentat läser bibeln.

Jag vill vidare än en gång understryka, att jag har all förståelse för nödvändigheten av att utbygga Norrbottens järnverk och att knyta nya verksamhetsgrenar till den nuvarande driften. Men jag är övertygad om att icke någon och allra minst de som är sysselsatta i Norrbottens järnverk skulle vara betjänta av att vi inte fick tid till ett grundligt övervägande, på vilket vi sedan kan bilda oss en uppfattning om möjligheterna för en lönsam drift i fortsättningen. Vi har, herr Persson, absolut ingen nytta av att förhasta oss på detta område. Då riskerar vi bakslag, vilket ingen kan vara betjänt av, allra minst — jag upprepar det — de som har sitt arbete vid Norrbottens järnverk.

Som ett litet exempel kan anföras, att sedan jag första gången hörde talas om dessa planer på ett plåtvalsverk, har planerna ändrats. Man talade första gången om ett grovplåtvalsverk, nästa gång om ett valsverk för grov plåt och medium. I dag däremot säger de som tror, att det skall visa sig vara lönsamt att bygga ett plåtvalsverk och som hoppas att den pågående utredningen också skall ge belägg härför, att det planerade plåtvalsverket bör byggas för ytterligare dimensioner ända ned till tunnplåt. Det kan hända att den uppfattningen är riktig. I så fall har faktiskt den tid som de pågående utredningarna krävt varit till gagn för framtiden. Jag tror att en mera differentierad tillverkning kan stärka Norrbottens järnverk.

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

Till herr Ragnar Bergh vill jag bara säga, att vad Grängesbergsbolaget gör i Oxelösund är till nytta och gagn för landet. Herr Bergh bör inte ett ögonblick leva i den föreställningen, att det inte under en god konjunktur finns utrymme både för ett plåtvalsverk vid Norrbottens järnverk och ett i Oxelösund. De två plåtvalsverken behöver på intet sätt konkurrera med varandra. Lika intresserade som vi är av att hålla sysselsättningen uppe i Norrbotten, lika intresserade bör vi vara för att söka skapa arbetstillfällen på andra håll i landet, där möjligheter därtill erbjuder sig, vilket det gjorde i Oxelösund. Jag tror därför att det kommer att visa sig, att också den utbyggnaden blir till nytta för vårt land och för sysselsättningens upprätthållande.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Jag har aldrig motsatt mig ett grundligt övervägande av frågorna. Vi kommunister är nämligen ett realistiskt släkte och vill grundligt överväga saker och ting. Vi står heller inte främmande för näringslivets problem, då det gäller dess uppbyggnad och utveckling. Jag vänder mig emellertid emot att man här tycks vilja lansera en metod av så grundliga överväganden, att alla andra företag hinner före Norrbottens järnverk.

Tendensen i det svar som jag har fått i dag är ungefär att man skall fortsätta med att utreda och överväga, kanske så länge att tiden alldeles går oss förbi. Grängesbergsbolaget har, som jag redan nämnt, bara behövt några korta månader på sig för att göra ett grundligt övervägande om sitt plåtvalsverk, och jag har ändå läst i pressen att Oxelösundsverket är mycket väl projekterat. I kanslihuset och riksdagen, där man annars brukar göra gällande att allt förstånd är

koncentrerat, måste man däremot hålla på i ett årtionde för att överväga en sådan sak som denna, och resultatet blir ju att utvecklingen går oss förbi.

Det ligger väl i sakens natur, att när nu Grängesbergsbolaget bygger upp detta stora grovplåtvalsverk, kan man inte lasta styrelsen för Norrbottens järnverk för att den med utgångspunkt från en ny situation har något ändrat sina ritningar så, att plåtvalsverket skall komma att bli ett valsverk för både grov- och mediumplåt.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Det verkar som om handelsministern fick den uppfattningen av mitt inlägg, att jag skulle på något sätt ha betvivlat, att Grängesbergsbolagets anläggningar i Oxelösund skulle vara till nytta. Jag betraktar det som självklart, att dessa anläggningar i Oxelösund kommer att bli till nytta för landet.

Vad jag sagt är, att tillkomsten av ett järnverk, inklusive ett plåtvalsverk, i Oxelösund givetvis under i övrigt lika förhållanden måste minska avsättningsmöjligheterna för NJA.

Att Grängesbergsbolaget har gjort nytta i Norrbotten är ju allmänt omvitnat. Det har gjort så stor nytta, att det till och med bland herr Helmer Perssons meningsfränder och bland socialdemokratiska medborgare i Norrbotten fordrats ganska stora påtryckningar här nerifrån för att de över huvud taget för sin del skulle acceptera tanken på socialisering av LKAB.

Herr statsrådet **LANGE**:

Herr talman! Jag skall först be att få göra några kommentarer till herr Berghs anförande. Herr Bergh säger, att tillkomsten av ett plåtvalsverk i Oxelösund har försämrat möjligheterna för Norrbottens järnverk. Det är på den punkten, som jag tror han har fel, ty herr Bergh resonerar under ganska statiska förutsättningar. Behovet av plåt har nämligen visat sig stiga i oerhörd stark takt, och det lär därför i framtiden finnas ut-

Om en snabb utbyggnad av Norrbottens järnverk

rymme både för produkter från Norrbottens järnverk och för de produkter, som kan komma från Grängesbergsbolagets anläggningar.

Till herr Helmer Persson vill jag säga, att denna sak väl får tänka på. Han borde inse, att vi har all nytta av att de utredningar som här göres blir så fullständiga och grundliga som möjligt. Detta borde i varje fall vara ett intresse för dem som är anställda vid Norrbottens järnverk. Dessutom vet jag inte, vad det är för uppgifter han kan ha om hur snabbt det gick för Grängesbergsbolaget att planera utbyggnaden i Oxelösund. Enligt vad jag vet kom Grängesbergsbolaget på den idén för åtskilliga år sedan. Jag tror alltså inte att det var något hastigt påkommet beslut, och jag tror inte att de utredningar som gjorts som förberedelser för den utbyggnaden bara tagit några månader i anspråk.

Jag vill än en gång, herr talman, begagna tillfället att understryka, att vi har allt intresse av att Norrbottens järnverk får en sund och riktig utveckling. Vi anser ingalunda den utbyggnad som här skett vara avslutad. Vi räknar för vår del med en fortsatt utbyggnad, men denna utbyggnad bör, såsom jag framhållit i mitt interepellationssvar, vara sådan att man kan räkna med att den är ekonomiskt försvarbar.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

- nr 433, av herr *Branting* m. fl.,
- nr 434, av herr *Bergh, Ragnar*,
- nr 435, av fru *Wallentheim* m. fl. och
- nr 436, av herr *Larsson, Lars*, m. fl.

Föredrogos och bordlades ånyo bevillningsutskottets memorial nr 47 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 25 och 26.

Vid förnyad föredragning av utrikesutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan

om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1957 och 1958 vid dess nionde ordinarie möte fattade beslut, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande avtal angående utövandet av statens tobaksmonopol, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sveriges regering och De Socialistiska Rådsrepublikernas Unions regering om utförande av beskickningsanläggningar i Moskva och Stockholm;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneförmåner m. m. för viss läkarpersonal; och

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 § 1 och 3 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag för budgetåret 1958/59 till bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering ävensom till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkterna 17, 18 och 19, föreslagit, att riksdagen måtte *dels* till Bidrag till jordbrukets rationalisering, Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering samt Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti för budgetåret 1958/59 anvisa reservationsanslag av 13 000 000 kronor och 100 000 kronor respektive förslagsanslag av 300 000 kronor, *dels* medgiva att under budgetåret 1958/59 statlig kreditgaranti måtte beviljas, *dels* för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, *dels* för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor, *dels* för lån avseende trädgårdsnäringens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor, *dels* medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringskyldighet inträtt, måtte för år 1959 nedsättas till 3,6 procent, *dels ock* medgiva, att i avseende å köpeskillning för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan måtte, i den mån köpeskillningen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gällde

för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1959 utgå efter 3,6 procent.

Utskottet hade i detta sammanhang behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 209, av herrar *Mannerskantz* och *Sveningsson*, samt II: 254, av herr *Magnusson* i Tumbult m. fl.,

2) motionen II: 258, av herrar *Löf-roth* och *Antbg*,

3) de likalydande motionerna I: 136, av herr *Jonasson*, och II: 161, av herr *Wahrendorff*,

4) de likalydande motionerna I: 134, av herrar *Akesson* och *Danmans*, samt II: 159, av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Olofson*,

5) de likalydande motionerna I: 133, av herr *Franzén* och herr *Larsson, Nils Theodor*, samt II: 158, av herr *Ahlsten* m. fl.,

6) de likalydande motionerna I: 69, av herr *Sundelin* m. fl., och II: 112, av herr *Åhman* m. fl.,

7) de likalydande motionerna I: 101, av herr *Nord* m. fl., och II: 117, av herr *Rimås* m. fl.,

8) de likalydande motionerna I: 208, av herrar *Hermansson* och *Wahlund*, samt II: 253, av herr *Hansson* i Skegrie m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 103, av herr *Persson, Johan*, och herr *Nord*, samt II: 118, av herr *Rimås* m. fl., ävensom

10) de likalydande motionerna I: 135, av herr *Nilsson, Yngve*, m. fl., och II: 163, av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte

A. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 209 och II: 254, såvitt nu vore i fråga,

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringsens rationalisering m. m.
ävensom II: 258 till Bidrag till jordbrukets rationalisering å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor;

B. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

1) till Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

2) till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 300 000 kronor;

C. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag

1) medgiva, att under budgetåret 1958/59 statlig kreditgaranti måtte beviljas, dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegna-hemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor, dels för lån avseende trädgårdsnäringsens rationalisering intill ett belopp av 2 000 000 kronor;

2) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egna-hemslånefonden, som beviljats efter in-gången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldig-het inträtt, måtte för år 1959 nedsättas till 3,6 procent;

3) medgiva, att i avseende å köpeskil-ling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 el-ter senare år försålts från kronoegen-dom, räntan måtte, i den mån köpeskil-lingen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gällde för den

stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslä-gheter, under år 1959 utgå efter 3,6 procent;

II. att motionerna I: 136 och II: 161 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 133 och II: 158 icke måtte någon riksdagens åtgärd föranleda;

IV. att motionerna I: 69 och II: 112 måtte av riksdagen avslås;

V. att motionerna I: 101 och II: 117 ävensom I: 208 och II: 253, sistnämnda båda motioner såvitt de anginge yrkan-det att statlig garanti för lån för uppfö-rande av lagerhus m. m. för jordbruks-ändamål jämväl finge utlämnas för lo-kaler för tillfällig förvaring och auk-tionsförsäljning av samtliga slag av trädgårdsprodukter, som kunde mark-nadsföras på angivet sätt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VI. att motionerna I: 103 och II: 118, I: 135 och II: 163 ävensom I: 208 och II: 253, sistnämnda båda motioner så-vitt de icke behandlats i det föregående, icke måtte någon riksdagens åtgärd föranleda;

VII. att motionerna I: 134 och II: 159 måtte av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar *Eskilsson, Agerberg* och *Nilsson* i Bästekille, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa angivna delar lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I A hemställa, att riksdagen måtte i anled-ning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 209 och II: 254, såvitt nu vore i fråga, även-som med avslag å motionen II: 258 till Bidrag till jordbrukets rationalisering å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reserva-tionsanslag av 9 000 000 kronor;

2. av herrar *Nord, Nils Hansson, Ant-by* och *Ahlsten*, vilka ansett, att utskot-tets yttrande bort i viss angiven del ha-

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

va den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I A hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 258 ävensom med avslag å motionerna I: 209 och II: 254, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till jordbrukets rationalisering å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor;

3. av herrar *Nord, Nils Hansson, Antby och Ahlsten*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under IV hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 69 och II: 112 besluta sänka den övre belåningsgränsen för lånegaranti vid inköp av egnahemsjordbruk till 90 procent.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Under de båda dagarnas pensionsdebatt har meningsutbytet i stor utsträckning gällt problem, som ligger mycket långt fram i tiden. Nu har vi kommit tillbaka till de dagsaktuella frågorna och rör oss med betydligt mera jordbundna men därför inte mindre betydelsefulla ting.

I det utlåtande som vi nu skall behandla är det en hel rad olika spørsmål som tas upp till granskning. Det gäller bl. a. frågan om bidrag till jordbrukets rationalisering, den rationalisering genom vilken man skall ge jordbruket bättre möjligheter att klara sin produktion. Verksamheten på detta område har varit föremål för diskussion i olika sammanhang bl. a. i samband med statsrevisorernas arbete under det förra året. Statsrevisorerna har undersökt, hur verksamheten har bedrivits under tiden från 1947, vad den fått för omfattning och vad det varit för belopp som har disponerats för ändamålet. Verksamheten har granskats dels över hela landet och dels inom vissa begränsade områden i olika delar av landet.

Vid denna granskning har man bl. a. kommit underfund med att bidragen många gånger har utgått med mycket små belopp. Medel har anslagits till företag av mycket begränsad omfattning, och man har kunnat konstatera att kostnaderna för planläggning, administration och sådant många gånger har blivit mycket höga i jämförelse med utbetalade bidrag. Visserligen har direktiven ändrats under de senaste åren, men anmärkningen att bidragen många gånger är mycket små står fortfarande kvar.

Sedan statsrevisorerna redogjort för sina iakttagelser, gör de ett uttalande, som är så intressant att jag skall be att få föredraga det för kammaren. Statsrevisorerna säger sålunda: »Efter nu berörda anvisningars utfärdande synes en viss nedgång i antalet smärre rationaliseringsbidrag kunna iakttagas. Alltjämt förekomma emellertid, enligt vad revisorerna kunnat konstatera, ett avsevärt antal bidrag som utgå med så ringa belopp att det måste ifrågasättas, huruvida icke kostnaderna för det på lantbruksnämnderna ankommande arbetet för planläggning, administration och kontroll motsvara eller till och med överstiga de utgående bidragen. Det torde i förevarande sammanhang böra beaktas, att den av lantbruksnämnderna understödda rationalisering som avser nyodling, stenröjning och i viss mån även betesförbättring numera torde ha fortskridit så långt, att de åtgärder som kunna betraktas som ekonomiskt försvarliga ha blivit i huvudsak slutförda. Stegningen av jordbruksproduktionen, som under senare år lett till överskott på vissa jordbruksprodukter, torde vidare medföra att någon ytterligare ökning av den odlade arealen i princip icke är önskvärd, så mycket mindre som ett icke ringa antal jordbruk efter hand kunna väntas bli friställda och åkerjord för förstärkning av ofullständiga brukningsdelar därigenom kommer att stå till förfogande. Med hänsyn till det anförda vill det synas revisorerna, som om åtskilliga smärre rationaliseringsföretag numera skulle kunna genomföras utan direkt bidragsstöd från det allmännas sida, var-

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.
för en större restriktivitet i fråga om bidragsgivningen till dylika företag får anses vara motiverad.»

Så långt statsrevisorernas uttalande.

Inte minst i den sista tidens jordbruksdebatt har ju frågan om rationaliseringens inriktning varit föremål för uppmärksamhet. När vi för någon tid sedan diskuterade jordförvärvslagen här i riksdagen gjorde en del av kammarens ledamöter ganska bestämda uttalanden om att man måste ändra rationaliseringsarbetets inriktning. Jordbruksministern har tagit upp problemet i olika sammanhang, och han har satt till en snabbutredning, som skall utreda frågan om plantering av skog på åker för att på det sättet få bort en del mindre värdefull åkerjord från den direkta jordbruksproduktionen.

Vi har för närvarande på jordbrukets område en så hastig utveckling, att man inte kan vara nog försiktig när det gäller att lägga ned kostnader för att täckdika, stenröja, göra betesförbättringar och sådant. Man bör, såsom statsrevisorerna påpekat, vara restriktiv i fråga om bidragsgivningen.

Vi anser från vår sida, att man bör stryka under denna restriktivitet genom att pruta på det anslag som beviljas för ändamålet. I en reservation till jordbruksutskottets utlåtande har vi därför i anslutning till väckta motioner i frågan föreslagit, att bidraget till jordbrukets rationalisering skall minskas från av utskottet föreslagna 13 miljoner kronor till 9 miljoner kronor. Därigenom stryker man under önskemålet om den restriktivitet, som man från olika håll är angelägen att tillämpa på detta område.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 1 av undertecknad samt herrar Agerberg och Nilsson i Bästekille.

I detta anförande instämde herr *Mannerskantz* (h).

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Jag kan i mångt och mycket instämma i vad herr *Eskilsson*

här har anfört när han motiverat sin reservation. Jag kan därför fatta mig relativt kort och skall också så göra, då jag tror att det efter de långa debatter, som förts här under flera dagar, kanske kan uppskattas av kammaren.

I det föreliggande utskottsutlåtandet finns under rubriken Inre rationalisering upptaget ett anslag av 15 miljoner kronor. Vid behandlingen av detta anslag hade utskottet även att taga ställning till en motion, nr 258 i andra kammaren, i vilken hemställts att anslaget för den inre rationaliseringen borde sänkas till 10 miljoner kronor. Utskottet har emellertid avstyrkt motionen. Mot detta utskottets beslut har jag tillsammans med några andra utskottsledamöter anmält en reservation, då vi har ansett att utskottet bort bifalla motionen i fråga.

Jag vill som motivering för vårt ställningstagande anföra dels att den lånegaranti, som beviljades under åren 1956 till 1957, belöper sig till knappt 11 miljoner kronor och dels att det finns goda skäl att antaga, att även för innevarande år en viss minskning av denna post torde kunna förväntas. Det ligger nämligen i sakens natur att medelsbehovet i berörda hänseende kommer att minskas undan för undan. Det har pågått och pågår en hastig strukturförändring inom vårt lands jordbruk, vilket kammarens ledamöter väl känner till. När i medeltal 15 småbruk försvinner per dag räknat, när stora arealer åkerjord lägges igen och planteras med skog, när stenröjning och andra förbättringsåtgärder kommer att minskas år från år, när ropen om att jordbruket är för stort blir allt starkare, när man från många håll kräver en allt starkare krympning av åkerarealen, när den största svårigheten i dag för jordbrukets del är överproduktionen, då kan det knappast, förefaller det mig, vara realistiskt att genom oförändrade rationaliseringsbidrag öka effektiviteten för jordbruksdriften och därmed även produktionen.

Jag har, herr talman, härmed inte tagit ställning till om strukturförändringen inom jordbruket är riktig eller inte, om den sker för hastigt eller ej, utan det

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

är endast med hänvisning till rådande förhållanden såväl på jordbrukets område som på det ekonomiska området för övrigt som jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen nr 2.

Det tillåtes kanske också, herr talman, att jag redan nu med några ord motiverar reservation nr 3 och yrkar bifall till densamma.

I detta fall gäller det låneverksamheten för skapande av jordbruksegnahem. Ett anslag på 300 000 kronor är för nästa år föreslaget till täckande av de förluster, som uppstår genom denna låneverksamhet. För året 1956/57 uppgick förlusterna till 409 674 kronor, och lantbruksstyrelsen har därför hemställt att detta anslag skulle uppräknas till 400 000 kronor, vilket tydligen hade behövts för att täcka förlusterna. Skulle nu en kris för jordbruksnäringen inträffa, vilket inte förefaller otroligt, kommer dessa förluster med säkerhet att bli avsevärt större än tidigare.

Man kan inte blunda för att en av orsakerna till dessa förluster är de alltför rundhänta lånemöjligheter som genom lånegarantien föreligger. Lantbruksstyrelsen säger också själv, att förlusterna blir så avsevärda till stor del på grund av den möjlighet som skapats att lämna lånegaranti för så höga belopp, att samtliga kostnader såväl vid jordbruksfastighetens förvärvande som vid inköp av de för driften behövliga inventarierna täckes med lån.

Det medverkar givetvis till förlusterna, att lånegarantien sättes så högt som till 100 procent. I en motion har föreslagits, att den övre belåningsgränsen för lånegarantien vid inköp av egna-hemsjordbruk skall sättas vid 90 procent av den berörda fastighetens pris. Det är tämligen säkert att ett sådant lånevillkor skulle minska förlusterna på detta område. Efter vad jag kan förstå, skulle det också möjliggöra ett urval och en begränsning till dem som är mer skickade att klara sina åtaganden, eftersom sänkningen av gränsen innebär att de själva genom sparande skaffat sig någ-

ra medel att sätta in i fastigheten vid förvärvandet.

En reservation i frågan har som jag sagt förut avgivits inom jordbruksutskottet, och den innebär att statens lånegaranti för egna-hemsbildning inskränkes till 90 procent av dessa fastigheters värde, i likhet med vad som tidigare gällt i fråga om dessa lån.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna nr 2 och 3 vid utskottets utlåtande.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Det är ju en ärligen återkommande överläggning i dessa frågor, och därför finns kanske inte så mycket att tillägga, men när nu reservanternas talesmän tagit upp problemen skall också jag be att få säga några ord.

Herr Eskilsson talade om det som vi alla känner till och som vi kanske i morgon får diskutera litet mer ingående, nämligen den överskottssituation som jordbruksproduktionen har råkat in i. Det är också självfallet att sådana frågor som inriktningen av produktionen och jordbrukets strukturella rationalisering inte kan vara helt opåverkade av ett läge med ett stort produktionsöverskott.

Men vad jag förvånar mig över är vad herr Eskilsson här nämnde, nämligen att ju större behov vi har att företa en omdisponering av åkermarkens användning i vårt land — man säger ju att vi har för mycket åkerjord — och ju mer trängande behovet är av strukturrationalisering, desto mindre anslag skall de myndigheter ha — lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna — som just å statens vägnar handhar och reglerar dessa frågor.

Det var någon av talarna här som sade, att det är femton jordbruk som försvinner om dagen. Det är riktigt. Men hur försvinner de? Jag är övertygad om att en stor del av åkerjorden försvinner som självständiga brukningsenheter, men mycket av denna jord och skog sammanlägges ju med andra jordbruk, och

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

en stor del av åkern »försvinner» givetvis genom att den besås. Men att säga att jord och skog genom att mark strykes ur jordeboken såsom självständiga fastigheter plötsligt liksom försvinner, det är väl ändå att ta det hela litet för enkelt.

Om vi sedan ser på produktionsinriktningens område, är det väl ändå av stor betydelse att man med hänsyn till maskin användningen och de stora investeringarna i maskinparken kan få både till ägoform och storlek ändamålsenliga fastigheter. Det är därför som jag menar, att när staten nu i så stor utsträckning som sker tar konsekvenserna av utvecklingen på jordbruksproduktionens område, bör staten också vara med och hjälpa till och i någon mån dirigera strukturomställningen i sådan riktning att den kommer att motsvara tidens krav.

Jag anser därför att det inte är lämpligt att företa så kraftiga reduceringar av de medel — vi kan kalla det arbetsinstrument — som lantbruksnämnderna har till sitt förfogande. Nog måste det väl, herr Eskilsson, vara litet egendomligt att högern, trots att riksdagen på den punkten inte följde högerns reservation och motioner, som gick ut på att för ett belopp av 800 000 kronor plötsligt från och med den 1 juli entlediga personal från lantbruksnämnderna, ändå nu vill fullfölja denna sin reservation och yrka på att de medel, som lantbruksnämnderna har att röra sig med, skall minskas, så att arbetsvolymen på det sättet begränsas.

Herr Eskilsson sade här, att det bara var fråga om att minska några mindre anslag. Jag har ingenting emot att sådana där småanslag dras in. Jag har inom lantbruksnämnden i mitt eget län sagt, att vi inte bör plöttra bort de medel vi har på en massa småanslag utan i stället göra rejäla anslag. Men det kan väl ändå inte sägas, att man bara plockar bort några småanslag till rationaliseringen om man minskar anslagssumman med en tredjedel — från 15 miljoner till 10 miljoner kronor.

Sedan vill jag också påpeka, att det

i följd tillsattes en kommitté, som skall verkställa en översyn över utgifterna under nionde huvudtiteln. Den har föreslagit ändringar av en del anslag, och vi har också prutat på en del småanslag, som egentligen inte betyder någonting för den enskilde. Då denna kommitté fortsätter med sin verksamhet och alltså kommer in även på andra områden, tycker jag att vi kan vänta en smula med att ta ståndpunkt till de eventuellt ytterligare anslagsminskningar, som här kan komma i fråga.

Vidare vill jag säga att den, som noggrant läst nionde huvudtiteln och lantbruksstyrelsens yttranden där, ju måste ha sett att man är i färd med att företa en viss översyn av de frågor det här gäller. Jag har talat med representanter för lantbruksstyrelsen, och de har nog ungefär samma uppfattning som herr Eskilsson och herr Nord här givit uttryck åt, nämligen att det är en del småanslag, som bör kunna slopas och att man i stället bör koncentrera det hela på sådant som verkligen betyder någonting.

Jag vill sedan beröra reservation nr 3, som går ut på att man skall sänka belåningsgränsen från 100 till 90 procent. Jag är den förste att erkänna att det är synnerligen betydelsefullt, att en person som vill köpa ett jordbruk har ett sparkapital, som han kan satsa. Men, herr talman, jag har varit med under tio år i en lantbruksnämnd, och jag vet, att vi i stor utsträckning får lov att satsa också på de personliga förutsättningarna. Och dessa personliga förutsättningar att klara upp ett ekonomiskt åtagande betyder ofta väsentligt mer än 10 procent mer eller mindre på lånesumman. Herr Nord nämnde att lantbruksnämnderna fått vidkännas vissa förluster. Om jag ser på de låntagare, som vi inom vårt län gjort förluster på på grund av olika omständigheter, är det långt ifrån enbart sådana som lånat hela summan till sitt jordbruk. Jag menar nämligen, att om det här finns två människor, som är villiga att skapa sin framtid vid jordbruket men som inte har något sparkapital att sätta

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

in, så bör man väl pröva om de har god vilja och en stor arbetslust och om de sålunda, trots att det för dem blir fråga om stora låneåtaganden, har utsikter att gå i land med det hela. Med hänsyn till räntehöjningarna sker numera hårdare gallringar i fråga om låneansökningar än tidigare. I vissa fall förhåller det sig emellertid så, att lånesökandens och hans hustrus kvalifikationer är så stora, att de är mer värda än några tusen på banken. Jag har den uppfattningen, att det vore av värde att man i sådana fall har möjlighet att låta vederbörande få köpa ett jordbruk. Med hänsyn särskilt till detta skäl bör lantbruksnämnderna ha kvar nuvarande möjlighet att lämna lån upp till den högre belåningsgränsen.

Jag vill här till sist beröra ytterligare en omständighet. På grund av de även enligt min mening snabba förändringar, som nu äger rum, bör man inom lantbruksnämnderna vara försiktig när det gäller att lämna bidrag till stenröjningar, täckdikning o. d., så att man inte lämnar bidrag till förbättring av jord, som man räknar med skall läggas ned och kanske besås med skog om något år. Men, mina damer och herrar, under de tio år, som jag deltagit i en lantbruksnämnds arbete, har vi lämnat bidrag i vissa fall, där man vid det tillfället sade sig att ifrågavarande jordbruk kommer att bestå en lång tid framöver. Emellertid har utvecklingen gått så snabbt, att detta jordbruk kanske redan om något år har lagts ned. Det är därför mycket svårt att företa en gallring bland jordbruken — sådana som man väntar skall bestå åtminstone under något årtionde kan ändå försvinna om några år. Lantbruksnämnderna bör dock givetvis vara angelägna om att pröva frågor av detta slag mycket ingående.

När det gäller dikningen vill jag säga, att bidrag för detta ändamål många gånger inte behöver bli bortkastade, även om marken sedan kommer att besås med skog, ty det blir dålig skog på sumpmark.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NORD (fp):

Herr talman! Jag vill endast säga några ord med anledning av vad föregående talare anförde. Han sade att om det försvinner 15 småbruk per dag — vilket jag också tror — så betyder det ju inte att jorden försvinner. Det har han naturligtvis rätt i. Jorden försvinner inte; den finns där, och antingen sammanslås den med större jordbruk eller också läggs den igen för skogsplantering.

Men följden härav blir väl ändå, att byggnaderna försvinner. Om man räknar med att byggnaderna försvinner och jorden läggs igen för skogsbruk, så måste det såvitt jag förstår innebära, att det inte behövs samma lånesummor som tidigare, d. v. s. att ramen för detta ändamål inte behöver vara så stor.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Till följd av annat utskottsarbete blev jag tyvärr inte i tillfälle att delta så ingående i behandlingen av detta ärende som jag hade önskat. Jag står ändå under utskottsutlåtandet, och det är därför som jag begärde ordet, varvid jag avsåg att särskilt beröra reservationen 3. De båda andra reservationerna gäller egentligen bedömanden av ett behov, som jag inte tycker att jag behöver gå in på mer än de tidigare talarna har gjort. Men i fråga om lånegränsen, om man skall gå upp till 100 eller 90 procent, har jag en annan mening än min vän herr Jonsson i Fjäle.

Gränsen var ju tidigare 90 procent men höjdes för något år sedan till 100 procent. I fråga om den gränsen har både lantbruksstyrelsen och Hushållningssällskapens förbund gett till känna en mycket stor tveksamhet — man kan nästan säga, att de förordar en återgång till en belåningsgräns vid 90 procent. Jag har också en viss personlig erfarenhet av hur dessa lånemöjligheter verkar i praktiken. Det är onekligen så, att om man kan få ett lån upp till 100 procent, så är det många personer utan erforderliga förutsättningar, som tar chansen. Det sker inte den gallring, som verkligen bör ske. Jag skulle nog tro att herr Jonsson har samma erfarenheter

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

som jag, att den ene nyblivne lantbrukaren efter den andre, som inte har tillräckliga kvalifikationer, får lämna sin egendom därför att det allmänna stimulerat honom till att ta en chans, som han inte är mäktig att fullfölja. De tio procenten kan förefalla vara en obetydlig marginal, men jag tror att den betyder ofantligt mycket i alla fall. Jag är av den bestämda övertygelsen, att vi gynnar alla rena chanstagare och att det vore lyckligare för dem att göra en egen insats i någon form. Är de duktiga karlar, skaffar de säkert de pengar som motsvarar denna tioprocentmarginal på annat sätt. Det är då inte staten, som stimulerar eller hjälper dem, utan de får anskaffa medlen på egen hand genom sparande eller genom lån hos någon vän eller någon annan som tror på dem.

Jag har alltså här en bestämd övertygelse, som grundas på praktiska erfarenheter. Emellertid säger herr Jonsson, att det ändå är väsentligt att vi i vissa fall kan lämna lån ända upp till 100 procent. Men det säger ju vi också i reservationen. I sista stycket står det nämligen: »Vad nu anförts utgör enligt utskottet tillräckliga skäl för ett bifall till förevarande motionsyrkande. Därest fall skulle uppkomma, som motiverar en högre belåningsgräns än vid 90 procent, bör ärendet i fråga underställas Kungl. Maj:ts prövning.»

Även vi ger alltså på det viset en möjlighet för den lantbrukarpojke eller den lantarbetare, som verkligen har kvalifikationer, att få högsta tänkbara stöd, nämligen lånegaranti på 100 procent av det beräknade värdet. Jag är dock fullt övertygad om, herr talman, att vi i stort sett gör även låntagarna den bästa tjänsten genom att sänka belåningsgränsen från de 100 procent, som nu tillfälligt gäller, till 90 procent.

Därför ber jag, herr talman, att med största allvar få yrka bifall till reservation nr 3.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Jag kan helt instämma i vad herr Jonsson nyss sade i denna fråga.

Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Hanssons yttrande om hur långt man kan gå när det gäller lånegarantien. Det är klart att man kan säga, att det är viktigt att vederbörande också kan sätta in en del egna pengar i sitt jordbruk, och det är kanske att gå för långt om man ger garanti till 100 procent. Men det är väl endast i särskilda fall, som detta förekommer, och vi kan lita på att lantruktionsnämnderna inte går med på det utom i de fall då det är berättigat.

Sedan är det reservationsanslaget till jordbrukets rationalisering. Där föreligger ju en liten skillnad mellan reservation 1 och reservation 2. Om jag har förstått rätt ger reservation 2 inte uttryck för någon önskan om att man skall minska bidragsramen. Det heter där, att det finns så och så mycket reserverade medel och därför behöver riksdagen inte för budgetåret 1958/59 anvisa de av departementschefen begärda 13 miljonerna, utan kan minska beloppet till 10 miljoner kronor. Det hela blir ju då närmast en ren bokföringsfråga. Om man medger att det skall vara samma ram som förut för anslagsbeviljandet och om man därför att det finns reservationer inte beviljar vad departementschefen har begärt, så innebär väl detta inte att nämnderna för den skull skulle använda mindre pengar än förut. Det blir ju bara så att de minskar på de pengar som finns över från föregående år.

Jag tycker nog också att det är riktigt som herr Jonsson sade, att det med den snabba strukturförvandling, som just nu sker inom jordbruket, kan bli behov av medel för rationalisering. Det är nämligen på det sättet, att jorden ju ingalunda försvinner. Oftast är det fråga om att skapa större brukningsenheter, och för att få dessa så ekonomiskt bärkraftiga som möjligt kan det behövas en del åtgärder, som vederbörande inte själv har möjlighet att vidta. Jag tror därför att det just i denna brytningstid är viktigt att vi tar vad departementschefen föreslagit och inte gör några inskränkningar, som skulle kunna hindra den av alla önskade rationa-

Ang. bidrag till jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering m. m.

liseringen i syfte att skapa bättre förhållanden för de jordbruk som finns kvar.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Herr Hansson fäste uppmärksamheten på en sak, som jag hade tänkt beröra i mitt förra anförande.

Det gäller de sista raderna i reservationen nr 3, där det står: »Därest fall skulle uppkomma, som motiverar en högre belåningsgräns än vid 90 procent, bör ärendet i fråga underställas Kungl. Maj:ts prövning.»

Skall verkligen lantbruksnämnderna behöva arbeta på det viset? När de inte har medel till sitt förfogande, så måste värderingen huvudsakligen ske på det personliga planet. Har då Kungl. Maj:t större möjligheter till en sådan bedömning än lantbruksnämnderna? Om den man, som vill köpa, råkat gifta sig med en bondjänta, som inte har pengar — skall då de, om de i övrigt är väl kvalificerade, behöva valsa ända upp till Kungl. Maj:t och kanslihuset för att där granskas? Det vill jag, herr talman, inte vara med på. Det är en av de mest bidragande orsakerna till att jag inte vill biträda reservationen.

Däremot vill jag säga att det cirkulär, som gått ut från lantbruksstyrelsen, anvisar en lämpligare väg, särskilt sedan nu rântan har höjts. Enligt cirkuläret skall lantbruksnämnderna vara mycket noga och grannlaga vid långivningen så att inte staten gör förluster och inte de lånesökande åsamkas besvärligheter. Det, tycker jag, är en bättre väg att gå än den reservation nr 3 är inne på.

Jag håller alltså på utskottets förslag, herr talman!

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena särskilda propositioner komme att framställas dels beträffande punkten I mom. A av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan, dels angående punkten I mom. B

och C och dels rörande var och en av punkterna II—VII.

I fråga om punkten I mom. A, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Eskilsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herr Nord m. fl. vid utlåtandet anförda, med 2 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nord begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga godkännande av det förslag, som innefattades i den av herr Nord m. fl. avgivna reservationen.

Herr Eskilsson åskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 19 punkten I mom. A antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits det förslag, som innehålles i den av herr Eskilsson

Ang. bidrag till jordbrukets och m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 19 punkten I mom. A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. vid utlåtandet avgivna med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nord begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På särskilda propositioner bifölls här- efter vad utskottet i punkten I mom. B och C samt punkterna II och III hemställt.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen enligt de beträffande punkten IV förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Nord m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen,

trädgårdsnäringsens rationalisering m. m. efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nord begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 19 punkten IV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. vid utlåtandet avgivna med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nord begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 37.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna V—VII hemställt.

Herr förste vice talmannen hemställde nu, att behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde samt att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde jordbruksutskottets utlåtande nr 26 måtte få uppföras närmast efter jordbruksutskottets utlåtande nr 18.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 437, av herr *Elowsson, Nils*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret;

nr 438, av herr *Berg, Gunnar*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret;

nr 439, av herr *Öhman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret;

nr 440, av herr *Öhman* m. fl., i anled-

ning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisations- och anslagsfrågor rörande försvaret; samt

nr 441, av herr *Hesselbom*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.02.

In fidem
Fritz af Petersens

Lördagen den 26 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 210, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anhållan om riksdagens yttrande angående vissa av Europarådets rådgivande församling år 1957 och 1958 vid dess nionde ordinarie möte fattade beslut.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 230, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 och 16 §§ förordningen den 6 juni 1929 (nr 129) angående Svenska skepphypotekskassan; samt

nr 232, i anledning av väckta motioner om utredning angående småföretagens och jordbrukets kapitalproblem m. m.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Möller för tiden från den 26 innevarande månad till den 6 nästkommande maj för deltagande i Europarådets förhandlingar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nednämnda motioner:

- nr 437, av herr *Elowsson, Nils*, m. fl.,
- nr 438, av herr *Berg, Gunnar*, m. fl.,
- nr 439, av herr *Öhman* m. fl., och
- nr 440, av herr *Öhman* m. fl.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionen nr 441, av herr *Hesselbom*.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser om resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 14 mars 1958 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 98, hade Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 401) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m., samt

2) förordning om ändrad lydelse av 4 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående reglering av införseln av fettvaror och fettvaror, m. m.

I propositionen hade uttalats, att starka skäl talade för att nu direkt fixera den kvantitet matfett — fettvaror och smör — som av resande finge licens- och avgiftsfritt införas. Sagda maximikvantitet borde tills vidare bestämmas till 5 kilogram, varav högst hälften smör. Överstege kvantiteten denna myckenhet borde avgiftsbefrielse ej gälla för någon del av de införda varorna. Gällande villkor för fri införsel, att resan uppenbarligen icke företagits i huvudsakligt syfte att avgiftsfritt införa varor, borde utbytas mot en föreskrift av innebörd, att varornas mängd och beskaffenhet kännetecknade dem såsom avsedda för omedelbart, icke yrkesmässigt bruk.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

1) I: 389, av herrar *Sveningsson* och *Eskilsson*, samt II: 494, av herr *Hæggblom* m. fl., i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen vid bifall i övrigt till i förevarande proposition framlagda författningsförslag måtte besluta att begränsa resandes rätt att fritt införa sådana jordbruksregleringsvaror, som vore avgiftsbelagda, till sammanlagt 5 kilogram, att rätten till avgiftsfri sådan införsel endast skulle medgivas resande, som uppnått sådan ålder, att han kunde sägas självständigt införa varan, samt att Kungl. Maj:t skulle erhålla bemyndigande att fastställa de närmare riktlinjerna för denna införsel i enlighet med i motionerna anförda synpunkter, varjämte det torde ankomma på utskottet att vidtaga erforderliga författningsändringar;

2) I: 390, av herr *Nord* m. fl., samt II: 492, av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen måtte bifalla i föreliggande proposition framförda författningsförslag, dock att i författningen måtte införas bestämmelse om begränsning av resandes rätt att fritt införa sådana jordbruksregleringsvaror, som vore avgiftsbelagda, till sammanlagt 5 kilogram, varav högst 1 kilogram smör och 1 kilogram margarin samt att Kungl. Maj:t måtte erhålla bemyndigande att fastställa de närmare riktlinjerna för denna införsel i enlighet med de i motionerna framförda synpunkterna;

3) I: 391, av herr *Eliasson* m. fl., samt II: 491, av herr *Hedlund* m. fl., i vilka likalydande motioner hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen vid behandling av propositionen nr 98 med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av jordbruksvaruförordningen och fettförordningen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av sådana tillämpningsföreskrifter, att avgiftsfri resandeförsel av avgiftsbelagda jordbruksregleringsvaror begränsades per person och resa till en kvantitet av högst 5 kilogram, varav högst 2 kilogram måtte utgöras av matfett och av sistnämnda kvantitet högst 1 kilogram av smör, att avgiftsfri införselkvantitet endast tillgodoräknades resan-

de, som hade uppnått en sådan ålder, att han kunde sägas självständigt införa varan, att i överensstämmelse med nuvarande kungörelse som villkor för avgiftsfrihet skulle gälla, att resan icke företagits i huvudsakligt syfte att tullfritt införa varor, samt att Kungl. Maj:t, därest utvecklingen så erfordrade, måtte vidtaga ytterligare åtgärder till begränsning av resandeförseln i enlighet med motionernas syfte; samt

4) II: 493, av herr *Königson*, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå propositionen nr 98.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 493 antaga förslag till

1) förordning om ändrad lydelse av 5 och 7 §§ förordningen den 7 juni 1956 (nr 401) angående reglering av införseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.; samt

2) förordning om ändrad lydelse av 4 § förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.;

B. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 389 och II: 494, I: 390 och II: 492 samt I: 391 och II: 491, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

1) om utfärdande av sådana föreskrifter att resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror, som vore avgiftsbelagda, begränsades till en kvantitet av högst 5 kilogram, varav högst 1 kilogram smör och högst 1 kilogram margarin;

2) om utfärdande av föreskrift av innebörd att avgiftsfri införselkvantitet endast tillgodoräknades resande, som hade uppnått sådan ålder, att han kunde sägas självständigt införa varan; samt

3) om bibehållande av gällande villkor för avgiftsfrihet vid varuinförsel att resan uppenbarligen icke företagits i huvudsakligt syfte att avgiftsfritt införa varor.

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

Reservation hade avgivits av herrar *Lage Svedberg, Jon Jonsson, Mossberger, Gunnar Berg, Hedström, Jonsson* i Strömsund och *Lindström*, fru *Lindskog* samt herrar *Arweson* och *Jönsson* i Gälds Köpinge, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del ha va den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under B hemställa, att motionerna I: 389 och II: 494, I: 390 och II: 492 samt I: 391 och II: 491, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Till utskottets utlåtande har vi samtliga socialdemokrater inom utskottet fogat en reservation med hemställan om bifall till den av Kungl. Maj:t framlagda propositionen i denna fråga. Skillnaden mellan utskottets förslag och reservationen ligger framför allt i den kvantitet fettvaror som må fritt införas per resande. Tidigare har det inte förelegat någon bestämmelse som gett möjlighet till fri handel härmed, men oaktat detta har en viss fri införsel förekommit, som visserligen på senaste tiden har begränsats till en kvantitet av högst 10 kg per resande. Man har emellertid ansett det nödvändigt att fastställa en snävare gräns för den fria införseln. Kungl. Maj:t har ansett att i tullbestämmelserna bör införas, att kvantiteten skall vara högst 2,5 kg smör och 2,5 kg margarin. Om detta har man inte kunnat ena sig inom utskottet, utan där har förelegat förslag om en ytterligare begränsning. Samtliga inom utskottet är eniga om att en viss fri införsel skall få förekomma. Ingen inom utskottet har yrkat avslag på detta. Där emot har det förelegat en motion om avslag på Kungl. Maj:ts förslag i avsikt att handeln skulle som tidigare drivas utan ytterligare inskränkning.

Vi som har reserverat oss har ansett att det inte kan vara rimligt att under nuvarande förhållanden göra ytterligare beskränningar i gränshandeln, vilket i sin tur skulle komma att medföra en viss irritation mellan vårt land och våra grannstater. Redan innan riksdagen har gått

att behandla denna fråga synes oron ha tagit sig uttryck både i en debatt i stortinget i Norge och i artiklar i den norska och den danska pressen.

Jag tror inte att den ytterligare reduktion av den fria införseln som här är i fråga kommer att på något sätt eliminera den överproduktion som för närvarande råder i vårt land evad det gäller smör och svårigheten att få ett jämviktssläge mellan tillgång och efterfrågan på matfett. Det är klart att det kan vara irriterande för jordbruksnäringens föreningar som vill reducera smörlagren. Jag tror emellertid att om man försöker ytterligare inskränka gränshandeln mellan de nordiska staterna, kommer detta att medföra åtgärder på andra håll, där man också har intresse av gränshandeln för vissa näringars skull.

Låt oss se på den handel som förekommer. Jag tar som exempel Malmö och Hälsingborg å ena sidan samt Danmark å den andra. Där förekommer ju en stor handel med textilier, fiskkonserver o. s. v. Är det bra att oroa detta nordiska samarbete, som tydligen det svenska folket i allmänhet är mycket belåtet med? Vi har ju ett samarbete även om passbestämmelser, och vi har att tänka på den övriga handeln mellan våra länder. Denna kommer till uttryck även vid gränserna, när svenskarna handlar i Norge, norrmännen i Sverige, svenskarna i Danmark och danskarna i Sverige. Ingen kan inbilla mig att gränshandeln har inverkat så på resandeströmmen, att det har kommit resande från orter längre in i vårt land bara för att få handla i grannlandet. I främsta rummet har detta väl varit fråga om personer som bott nära gränsen och som handlat i Danmark även med andra varor än just matfett.

Jag skall inte förlänga debatten. Jag tror att det inte vore lyckligt för vårt land att skärpa bestämmelserna för gränshandeln. Vi kan då råka ut för motåtgärder, som vårt land sannerligen inte är betjänt av. Detta har varit väglelande åtminstone för mitt ställningstagande i utskottet. Jag anser att det är värdefullt med den fria handel vi kan ha med våra grannstater. Det har varit be-

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

stämmande för min ståndpunkt, och jag tror att samtliga vi som har undertecknat reservationen har samma uppfattning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Vi har gränsskydd för ett flertal varor för att skydda det inhemska näringslivet, bl. a. jordbruksnäringen. För att ett dylikt gränsskydd skall bli effektivt och för att man skall vinna det åsyftade målet får det inte finnas några undantag, utan att särskilt starka skäl talar därför.

Det finns också egentligen endast två undantag från regeln att man vid införseln av varor tar upp tull eller importavgift. Det ena undantaget gäller den s. k. egentliga gränshandeln, som avser dem som bor nära gränsen och på grund av kommunikationsförhållanden eller dylikt normalt gör inköp av livs-förnödenheter i grannlandet. Detta undantag beträffande den egentliga gränshandeln berörs icke av det problem som vi i dag diskuterar, varför jag här förbi-går denna sida av problemet.

Det andra undantaget gäller resande från utlandet, som till vårt land får införa begränsade kvantiteter varor utan att erlägga tull eller importavgift, för såvitt resan inte företas huvudsakligen i syfte att avgiftsfritt införa med tull- eller importavgifter belagda varor.

Jag har med dessa ord i största kort-het velat redogöra för innebörden i gäl-lande förordningar och bestämmelser. Mot principerna i dessa har jag ingen-ting att erinra. Vad man däremot allvar-ligt måste reagera mot är att dessa prin-ciper inte i praktiken tillämpas. Anled-ningen härtill är av allt att döma till-ämpningsföreskrifternas utformning.

Man kan därför med rätta begära, att dessa föreskrifter utformas så, att gällan-de lagar och förordningar efterlevs. Det ligger i regeringens hand att vidtaga så-dana åtgärder att denna rimliga begäran uppfylles. Men regeringen har suttit med

armarna i kors och låtit spektaklet med inköpsresorna fortgå månad efter må-nad utan att röra ett finger. Uppmaning-ar till regeringen att ingripa har sanner-ligen inte saknats. Förslag har vid flera tillfällen framförts, som skulle kunna stävja oarterna på sådant sätt att den normala resandetrafiken inte diskrimi-nerades. Herr Svedberg talade om att det har rests invändningar från danskt och norskt håll mot att vi här i landet skulle skärpa våra tillämpningsföreskrifter. Jag har svårt att förstå att man med skäl kan göra sådana invändningar. Det finns ju överenskommelser om hur dessa ting skall ordnas, och det är icke fråga om att ändra innebörden i dessa föreskrif-ter. Vi vill ha kvar denna trafik mellan länderna och önskar på intet sätt försvä-ra den. Vad vi vänder oss emot är endast de missbruk som förekommer.

Ingen kan väl påstå, att de föreskrif-ter som utskottet föreslår kan innebära ett trakasserande av den normala re-sandetrafiken. Utskottet föreslår att man för att minska inköpsresorna skall säga till resande med andra ärenden: av de varor, som ni till ett sammanlagt vär-de av 275 kronor avgiftsfritt får föra över gränsen, får högst 5 kg vara av de slag, som beröres av jordbruksregle-ringen, och av dessa 5 kg högst 1 kg smör och 1 kg margarin. För resande, som är ute i andra ärenden än att im-portera livsmedel, torde redan detta vara en så stor kvantitet, att det stora flertalet inte ens kommer att utnyttja hela denna mängd och belasta sitt ba-gage med 5 kg livsmedel. Turisterna, de verkliga nota bene, kommer säkert inte att reagera mot denna begränsning i rätten att införa livsmedel avgiftsfritt, utan de betraktar säkert denna inskränk-ning såsom lika naturlig som gällande begränsning i rätten till fri införsel av tobaks- och spritvaror. De som drabbas av bestämmelsen är inköpsresande, som strängt taget inte har rätt att införa ens någon kvantitet av dessa varor avgifts-fritt.

Därmed är vi inne på kärnpunkten i den fråga vi nu diskuterar. Vederböran-de tullmyndigheter har förklarat, att det

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

är en praktisk omöjlighet att med den stora resandetrafiken skilja inköpsresanden från andra resande. I denna situation är den enda möjligheten att begränsa kvantiteterna på sådant sätt att lönsamheten för inköpsresorna blir mindre. När nu detta kan göras utan att övriga resande har anledning att känna sig illa behandlade, är det förvånande att man reser invändningar mot vad utskottet har föreslagit. Det enda skälet skulle i så fall vara, att man vill medverka till att de illegala inköpsresorna får fortsätta. Departementschefens av reservanterna tillstyrkta förslag om en tillåten kvantitet av 5 kg matfett, varav 2,5 kg smör, kan knappast tolkas annat än som en eftergift för önskemålet från inköpsresandenas kategori. Det skulle väl sällan falla en turist eller utlandsresande in, om han har annat ärende än att inköpa billiga livsmedel, att släpa med sig hem 5 kilo matfett.

Jag vill inte klandra de husmödrar, som utnyttjar möjligheterna att dryga ut sin hushållskassa genom en resa över sundet. De måste få den uppfattningen, att då tiotusentals människor utan hinder kan göra sådana resor, måste resorna ske med myndigheternas goda minne. Men det kan väl inte bestridas att detta med inköpsresor är både orättvist och irrationellt. Det är ju bara ett begränsat antal människor, som kan använda sig av denna privatimport. Även om man reser från rätt stora delar av vårt land, bör väl ändock flertalet för långt ifrån för att inköpsresorna skall kunna löna sig. I de områden, varifrån man nu reser, finns det även många husmödrar, inte minst bland dem som har det sämst ställt ekonomiskt, som på grund av arbete eller småbarn har ingen eller ringa möjlighet att utnyttja den förmån som myndigheterna med sin slapphet ställt till förfogande för en privilegierad grupp. Det får väl även betraktas som i hög grad irrationellt, att människor skall lockas att slösa bort en massa tid för att tjäna några kronor genom att inte använda den service som den normala handeln ger.

Jag nämnde att de förslag som utskot-

tet har framlagt inte kan anses diskriminerande för resande i den normala trafiken. Från det hållet torde man inte befara några invändningar. Tvärtom; om nämligen dessa bestämmelser, som vi nu föreslog i utskottet, starkt kommer att reducera inköpsresorna, undgår man överbelastningen av trafikmedlen med ty åtföljande trängsel och obehag, vilket säkert kommer att uppskattas av turisterna.

Jag har, herr talman, rätt utförligt uppehållit mig vid den principiella sidan av det problem vi nu diskuterar. De sekundära verkningarna är så väl kända, att jag kan fatta mig kort i det avseendet. Att den normala handeln i gränstrakterna lidit ett allvarligt avbräck och orsakas betydlig ekonomisk skada är allmänt känt. Att effekten av gällande bestämmelser till skydd för jordbruksnäringen allvarligt urholkats har jag tidigare framhållit i denna kammare. Att i det läge vi i dag har med ett smöröverskott, som vi har ytterligt små utsikter att kunna exportera, tillåta en import av danskt smör genom resor över sundet, en import som, om den skall fortsätta i samma takt som nu, enligt vissa beräkningar per år kommer att uppgå till 10 miljoner kilo, enligt andra till 5 miljoner kilo, är ett förhållande som jag, då jag inte älskar starka ord, överlåter till de ärade kammarledamöterna att själva karakterisera.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Georg Carlsson* (cp), *Fritiof Karlsson* (cp), *Nord* (fp), *Wolgast* (cp), *Hermansson* (cp), *Anders Johansson* (fp) och *Jonasson* (cp), fru *Nilsson* (cp) samt herrar *Pålsson* (cp), *Gustafsson* (cp), *Akesson* (fp) och *Ivar Johansson* (cp).

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**, (cp):

Herr talman! Denna gränshandel mellan de nordiska länderna, som nu har tagit så stora dimensioner, kan man knappast helt gå förbi, utan man måste väl ändå försöka vidtaga några åtgärder. Det är förvånansvärt, att man ifrån regering-

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

ens sida inte på något sätt har försökt att hindra gränshandeln utan låter den fortgå trots att man vet, att överskottet av smör i vårt land är av sådana dimensioner, att vi om en liten stund i nästa ärende kommer att diskutera, hur vi skall försöka komma överens om åtgärder för att avhjälpa denna utveckling.

Det sägs att denna gränshandel är så obetydlig och att den inte har någon stor inverkan på det smöröverskott som redan finns i Sverige. Jag har inte planscherna tillgängliga här, men köpmannaförbundet i vårt land har skickat ut fotografiska förteckningar, vilka ofta stått i tidningarna, över annonser om smörresor till Danmark och Norge. Vad man kan förvåna sig allra mest över är, att till och med statens järnvägar annonserar om dylika resor. Det är förvånansvärt att ett statligt ämbetsverk kan inlåta sig på sådant, som här sker, då man samlar upp folk i bussar och kör dem till Malmö eller Hälsingborg eller till norska gränsen för att de sedan skall kunna köpa upp de varor som är billigare där och komma tillbaka hit med dem. Man har naturligtvis också tyckt att det varit generande att hålla nere i hamnen. Därför har man både i Hälsingborg och Malmö gömt bilen i någon bakgata, och när båten har kommit tillbaka, kör man fram bilen för att lasta på. Sedan kan man åtminstone i Hälsingborg resa tillbaka med nästa färja och hämta en ny last. Det finns inga hinder och ingen kontroll, utan man kan resa hur många gånger som helst om dagen för att hämta dessa smör- och margarinpaket, som man får ha med sig. Allt detta har ingen betydelse säger man.

Jag hade inte tänkt att ta upp denna sak i samband med behandlingen av detta ärende utan först i samband med behandlingen av nästa punkt på föredragningslistan. Men när vi nu är inne på frågan om det billiga danska smöret och margarinet, vill jag bara tala om att många förvånar sig över våra priser på dessa produkter, och man hör ofta sägas: Varför kan inte vi i vårt land ha lika billiga varor, som man kan ha i Norge och Danmark? Jag undersökte därför — med

tanke på att arbetslönerna utgör en mycket stor procent av utgifterna på alla områden — hur lönerelationen var i de länder, som nu producerar dessa billiga varor. Jag fann, att medan arbetslönerna i vårt land utgjorde kronor 3: 52 per timme, var de i Danmark 2: 23 och i Norge 2: 02 — allt omräknat i svenskt mynt. Jag menar, att detta väl ändå får anses utgöra ett tydligt exempel och att det inte finns någon möjlighet att med den höga nivå, som Sveriges folk uppnått både på det ena och det andra området hålla gränserna öppna för att ta emot varor ifrån länder med en bra mycket lägre lönenivå än vad som gäller för vårt land.

För att damerna och herrarna här skall få en liten inblick i hur stora löneskillnader som förekommer, kan jag ytterligare tala om att arbetslönen på detta område i Amerika utgör kronor 3: 81 i svenskt mynt. Motsvarande siffra för Sveriges vidkommande är, som jag förut nämnt, 3: 52, och vi ligger närmast Amerika beträffande dessa löner.

Jag tycker att detta talar sitt tydliga språk, och jag kan inte förstå att man inte vill slå vakt om de svenska näringarna. Jag tänker då inte bara på jordbruket utan även på alla dem, som driver handel med här berörda varor och som har sina affärer i de städer, varifrån man åker till grannländerna för att göra inköp. Jag menar, att dessa affärsidkare är lojala mot Sverige genom att betala sina skatter och annat, men ändå vill man låta denna gränshandel fortgå trots deras protester. Det har visat sig, att dessa affärers omsättning har sjunkit till ett minimum, vilket man kan förstå, när så många flera gånger om dagen kan resa och köpa varor i ett annat land i stället för att köpa dem i vårt eget land.

Jag tycker att vi på något sätt skulle kunna komma överens om att få ett stopp på denna handel, som nu har fått en sådan omfattning. Om det hade varit så, att en resande då och då hade rest till grannlandet och köpt varor, hade det väl inte funnits någon som helst anledning att ingripa. Men när vi i tidningarna ser meddelande om att 10 000-tals människor far mellan Malmö och Köpenhamn och mel-

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

lan Hälsingborg och Helsingör och när vi vet vad de har med sig, förstår vi vilka oerhörda kvantiteter, som föres in i vårt land. Om man från regeringens sida har något intresse av att uppfylla de förpliktelser, som den åtagit sig gentemot det svenska jordbruket, borde i detta fall ett ingripande göras, som i första hand tog sikte på att få slut på denna handel.

Herr talman! Eftersom nästa ärende på föredragningslistan också berör denna sak, skall jag inte nu längre ta tiden i anspråk, utan jag ber bara att med dessa ord får yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet NETZEN:

Herr talman! Herrar Larsson, Sigrifrid, och Elofsson, Gustaf, tycker jag har lämnat en mycket verkningsfull illustration till alla de välgrundade anledningar till irritation, som man på norsk och danskt håll har inför att vi vid varje tillfälle, då det är fråga om att vi skall stå till tjänst för våra grannländers befolkning i sammanhang som dessa, är färdiga att ögonblickligen begära ett stopp med dessa tjänster.

Jag vill erinra herr Elofsson i Vä om att precis samma tonfall, som han själv använde, när han förordade att det äntligen borde sättas stopp för denna trafik, har också med långt större skäl än de herr Elofsson här åberopade framförts från norsk sida i omvänd mening. Jag behöver inte citera uttrycken för den irritation man där känner i vetskap om det överväldigande överskott, som vi har i den internordiska handeln gentemot såväl Danmark som framför allt Norge.

Vilken är egentligen den principiella bakgrunden till denna fråga? Herr Larsson i Svalöv ansåg, att han hade angett de principiella synpunkterna på frågan. Jag måste bekänna att jag inte lyckades upptäcka dem. Hans principiella synpunkter begränsades uteslutande till de extrema jordbrukarsynpunkter, som tagit sig uttryck i herrar Larssons och Elofssons anföranden här i dag. Men man talar här som om ingenting skulle vara vare sig gjort eller avsett att ändras.

Får jag lov att erinra herrarna om

att därest vi verkligen menar allvar med vårt tal om att främja de nordiska samarbetssträvandena på alla områden — och det är ju ett klart positivt svenskt intresse ur alla synpunkter — skulle man principiellt givetvis önska anlägga den synpunkten, att det inte måtte föreligga några som helst inskränkningar i resandetraffiken och i umgänget över våra gränser. Men det har befunnits att vi inte kommit så långt, och därför har bestämmelser utformats, som innebär begränsningar i väntan på att också de utifrån den grundläggande principen så småningom skall kunna avvecklas. För närvarande gäller bestämmelser, inom vars ram — jag medger det gärna — det har förekommit fall av uppenbara missbruk under den psykologiska stämning, som kanske framför allt förestavats av den i Danmark nödvändiga och ofrånkomliga anpassningen till det faktiska marknadsläget i fråga om jordbrukets produkter, ett hänsynstagande som vi ju inte har motsvarighet till här. Dessa missbruk har vid några bestämda tillfällen fått en kraftig hausse, då det visat sig att de nuvarande bestämmelserna inte varit tillräckliga för att reglera resandetraffiken.

I och för sig må man beklaga varje form av inskränkning som vi är nödsakade att göra, ty den innebär givetvis ett hinder för de ambitioner vi har när det gäller de nordiska samarbetssträvandena. Den begränsning, som ändå förordats i regeringens proposition, har tagit hänsyn till hur ömtåligt läget måste bedömas vara. Det har framför allt varit önskvärt att få till stånd regler, efter vilka resande- och turisttraffiken skulle kunna ordnas på ett riktigare och enklare sätt än som kanske hittills varit fallet. Bestämmelserna har måst förbindas med, utöver de vanliga villkoren, vilka i stort sett är överensstämmande i alla de nordiska länderna, också en kvantitetsbegränsning. I propositionen förordas att importen skall avse resandens eget omedelbara behov o. s. v. — det behöver jag inte repetera, eftersom kammarens ledamöter säkerligen väl känner till vad förslaget innebär

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

-- men i fråga om fettvaror har föreslagits en begränsning om 5 kilogram, varav dock högst hälften smör. Vad som skiljer detta förslag från det förslag, som under så överdrivna åthävor presenterats av herrar Larsson och Elofsson, är 1,5 kilogram i fråga om smöret. På den grundvalen bygger herrar Larsson och Elofsson upp hela sin argumentation. Man anser att just den mängden skulle vara tillräcklig för att markera skillnaden mellan vad som är riktigt och vad som är ingenting alls.

Jag tror att det är till skada för hela vårt land, om vi i sådana här sammanhang inför våra nordiska grannländer medvetet överdimensionerar trots allt tämligen små frågor, tillfälligt framkallade under omständigheternas tryck.

När regeringen utformat sitt förslag har den haft som utgångspunkt den mening som riksdagen intog — det var väl på hösten år 1955 — när det presenterades ett förslag till inskränkning av kvantiteterna vid de då aktuella margariuresorna till Norge. Inte ens bondeförbundarna i utskottet presterade då mer än en blank reservation, när utskottet avvisade den framstötten, och med förkrossande majoritet beslutade den svenska riksdagen att avvisa varje tanke på ytterligare nedskärning av kvantiteterna. Vad har hänt sedan dess? Jo, det har inträffat — såsom nästa debatt i denna kammare och i medkammaren kommer att visa — att en smörkris uppkommit. Jag skall inte falla för frestelsen att gå närmare in på den saken. Jag vill i detta sammanhang nöja mig med att säga, att det förhållandet väl ändå inte bör tillåtas få en sådan betydelse, att man därför skall vara beredd att uppges själva principen om att vi också från vårt lands sida bör intaga en i praktisk mening positiv inställning till det nordiska samarbetet över huvud taget.

Herr Elofsson påtalar såsom särskilt upprörande, att det i svenska tidningar annonserats om »det billiga och goda danska smöret». Men herr Elofsson kan ju kasta ögonen på en annan sorts annonsering i dansk och norsk press, nämligen om svenska textilier och åtskilliga

andra produkter, som vi till överlägset billigare priser säljer till resande från Danmark och Norge. Det finns inga rimliga proportioner i den ömsesidiga gränshandeln. Om någonting i det fallet kan te sig orimligt, så är det att vi intar ställningen av obestridligt mest gynnad nation. Jag behöver inte särskilt hänvisa till den debatt, som häromdagen förekom rörande dessa frågor i det norska stortinget och som föranlett en stor del av den norska pressen att begära åtgärder från de norska statsmakternas sida i syfte att äntligen sätta stopp för inköpsresorna till Sverige.

Det skulle faktiskt ägna och anstå oss bra mycket bättre och vara värdigare, om vi som storebror i detta nordiska sammanhang verkligen samlade oss kring ett så försiktigt umgänge med dessa frågor, som vi från regeringens sida har ansett vara den yttersta gränsen, över vilken man i nuvarande läge inte har anledning att gå.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet nämnde att han hade svårt att upptäcka den principiella inställningen i min redogörelse för dessa frågor. Ja, det beror kanske på att statsrådets och min rent principiella uppfattning härvidlag skiljer sig åt. Jag hoppas att jag någorlunda klart uttryckte, att jag inte begär någonting annat än att gällande lagar och förordningar skall efterföljas, och man kan väl inte säga att de rena inköpsresor, vilka nu som bäst pågår, står i överensstämmelse med gällande bestämmelser, i varje fall inte med innebörden i dem. I stor utsträckning måste de väl betraktas som illegala.

Herr statsrådet talade mycket om det nordiska samarbetet. Det håller jag också på, och jag hoppas att det skall utvidgas ytterligare. Men detta skall väl inte ske på den vägen, att vi ser genom fingrarna med utfärdade bestämmelser om gränsskyddet. Då har vi gjort det illusoriskt och kan ta bort det. Om man tillåter inköpsresorna att fortgå i hur stor omfattning som helst, är dessa bestämmelser snart en chimär.

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

Jag medger gärna, att man kan vänta någon förbättring, om det av statsrådet framlagda förslaget genomföres, men kvantiteterna som medges är ändå så stora att de uppmuntrar till rena inköpsresor. Statsrådet måste väl därför ha den uppfattningen, att det inte är något fel, att människor reser över gränserna enbart i syfte att köpa varor där de är billigare. Ja, den inställningen kan man nog ha, men jag delar den inte.

Det talas om att vi skall få ett vidgat ekonomiskt samarbete i Europa genom tillkomsten av ett frihandelsområde. Också jag hoppas att detta skall komma till stånd, men blir därigenom gränserna helt öppna för t. ex. jordbruksvaror? Om jag inte är felinformerad, så kommer olika priser på jordbruksprodukter att vara rådande inom sexstatsunionens olika länder, och som konsekvens därav kommer det fortfarande att finnas ett gränsskydd.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Netzén yttrade, att vi från centerpartiets sida skulle ha nöjt oss med att bara avge en blank reservation, när riksdagen år 1955 avvisade en kungl. proposition som gällde begränsning av handeln med matvaror mellan de nordiska länderna. Till det vill jag endast säga, att det väl brukar vara så, att regeringen i sin helhet står bakom de propositioner som framlägges från det ena eller andra departementet, och så förmodar jag att det var också när den propositionen 1955 framlades. Men ärendet fick den gången, att propositionen avslogs av riksdagen, tydligen med regeringens goda minne. Man svek alltså den minister som hade framlagt propositionen.

Herr Netzén säger också, att vi skall tänka på alla de textilvaror som danskarna och norrmännen köper här. Ja, det är klart att man kan peka på den saken och hysa den uppfattningen, men då skulle jag vilja fråga: Menar jordbruksministern att vi skall offra våra jordbruksprodukter för att man skall

kunna köpa dessa textilvaror hos oss? Jag tycker att det skulle vara angeläget att få ett klart besked på den punkten.

Sedan har jag kännedom om att man både från norsk och från dansk sida är mycket förgrymmad över alla de åtgärder som kommer att vidtas för att begränsa handeln. Jag förstår den inställningen, att man gärna vill få avsättning för sina överskott på varor hit, trots att vi själva har överskott. Men jag tror i alla fall, herr jordbruksminister, att vi inte kan betrakta dessa resor som någon turisttrafik, utan det är en trafik i det rena syftet att skaffa sig livsmedel till billiga priser.

Herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Bara ett par ord! Herr Larsson återkom till frågan om den principiella inställningen. Vad jag menar är att jag vägrar att uppfatta det som en skillnad i principiell inställning, om det skall vara en införselkvantitet av smör på 1 kilogram eller 2,5 kilogram. Jag förstår inte, att herr Larsson kan upphöja den frågan till värdighet och rang att vara en principiell skillnad i våra meningar. Vad jag däremot anser är, att det principiella utgångsläget är att också vi å vår sida uppfyller de förpliktelser — moraliska eller andra — som vi ändå i inledningsskedet till arbetet på ett utvidgat nordiskt samarbete över gränserna har åtagit oss. Vi har här träffat överenskommelser och varit införstådda med att rekommendera respektive länders ansvariga instanser att synkronisera sina bestämmelser om varuinförseln med hänsyn till turisttrafiken, för resandetrafi-ken och den egentliga gränshandeln, som också omfattas av dessa föreskrifter.

Herr Larssons och Elofssons invändningar har uteslutande riktat sig mot de nuvarande bestämmelserna, som i det speciella läge, som inträffade närmast under februari månad, enligt de ansvariga ämbetsverken visade sig vara omöjliga att upprätthålla. Det är detta som har förestavat det förslag till ändringar, som framlagts i den nu förevarande propositionen och som kan göra det möjligt

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

att beivra de uppenbara missbruk, vilka inte överensstämmer med syftet med lättnaderna i varuinförseln för resandefrafiken. Jag vill bestämt vidhålla att de ändrade bestämmelser, som här är föreslagna, ger möjligheter till inskridanden mot uppenbara missbruk.

I ännu ett avseende är dessutom utskottets och reservanternas mening överensstämmande. Det är i fråga om att ge Kungl. Maj:t fullmakt att, därest det skulle befinnas ofrånkomligen nödvändigt, träffa föranstaltningar i saken. Detta är den lämpliga vägen, på vilken man bör komma till rätta med sådana uppenbara missbruk, som jag personligen i dagens läge inte tror att vi behöver befara.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr statsrådet Netzen sade att det inte förelåg någon skillnad i fråga om principiell inställning, om införselkvantiteten av smör var 1 kilogram eller 2,5 kilogram. Det kan synas som om detta inte vore någon artskillnad utan bara en gradskillnad, men det ligger litet mera bakom detta, ty vi menar — som jag tidigare sagt — att allt, som kan vidtagas för att hindra rena inköpsresor, bör vidtas, utan att man på något sätt trakasserar den normala resandefrafiken av turister eller andra. Menar herr statsrådet, att det förslag, som utskottet har framlagt om en begränsning av varuinförseln till 5 kilogram — därav högst ett kilogram smör — kan anses vara på något sätt diskriminerande för den normala resandefrafiken? Det vore intressant att få höra det. Om inte så vore fallet, vill jag fråga, varför inte herr statsrådet kan gå med på det av jordbruksnämnden och generaltullstyrelsen framlagda förslaget?

Herr statsrådet NETZEN:

Herr talman! Herr Larsson frågade, om jag menade att det förslag, som utskottet med lottens hjälp har framlagt inför riksdagen, skulle vara så pass olämpligt, att det vore utmanande såväl

inåt som utåt. På den punkten vill jag faktiskt svara obetingat ja. Jag tror att det vore olyckligt, om riksdagen skulle följa utskottets förslag i detta avseende. Jag tror det så mycket mera som jag är övertygad om att den kvantitetsskillnad, det här gäller, i praktiken inte får den betydelse, som herrarna har befarat, och — jag får härvid lov att anknyta till den debatt som kommer härefter om förslaget till minskning av prisspanningen mellan smör och margarin. Bifalles detta förslag till ett steg på väg mot en lågprisnivå för jordbruksprodukter, upphör också en hel del av skälen till de eventuella överdrifter i fråga om inköpsresorna, som herr Larsson och herr Elofsson har befarat skulle uppstå.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Jag förstår, att många kanske tycker, att den import av livsmedel som har kommit från Danmark inte är så allvarlig och att man kanske kan taga ganska lätt på dessa problem. Ja, bara det nu hade varit så väl, men tyvärr förhåller det sig på det sättet, att denna trafik, som har försiggått, faktiskt är mycket allvarlig, inte bara ur jordbrukarnas synpunkt utan också ur detaljhandelns. Resorna har organiserats i rent inköpspsyfte, och det är otvivelaktigt att detta står i strid mot gällande förordningar. Det har också varslats om att nya båtlägenheter kommer att sättas in under den kommande våren och sommaren.

Med ledning av tillgängliga uppgifter har man uppskattat denna årliga import till omkring 10 000 ton smör, och det kan kanske bli ännu mera, om turisttrafiken kommer att utvidgas fram på sommaren. Detta är en ytterst allvarlig företeelse, då vi vet att produktionen av smör här i landet år 1950 utgjorde 110 000 ton. År 1957 sjönk den till 85 000 ton. Av denna lilla kvantitet, 85 000 ton, konsumeras ungefär 50 000 ton inom landet, varför vi är nödsakade att exportera 30 000 å 35 000 ton till utlandet på den engelska marknaden. Det är mot denna bakgrund, vi måste se den import

Ang. resandes rätt som har försiggått. Denna import utgör alltså inte mindre än en tredjedel av det överskott, som måste utföras till underpris.

Trots dessa påtagliga fakta möts vi ändå av invändningar från statsrådet Netzens och från reservanternas sida, då vi vill försöka begränsa importen av smör från Danmark. Det görs gällande, att man troligen inte kommer att upphöra med att köpa smör från Danmark och att även om så blir fallet, är det inte säkert att man i stället köper smör i Sverige, utan man köper margarin. Ja, var inte så säker på den saken! Om det förslag, som jordbrukets förhandlingsdelegation lagt fram om minskad prisspanning mellan smör och margarin, går igenom, finns det väl alla utsikter att vi skall kunna få en ökad smörkonsumtion inom vårt land. Men förutsättningarna härför är naturligtvis — om vi över huvud taget skall vidtaga några som helst åtgärder i konsumtionsfrämjande syfte — att det inte får förekomma någon import, som motverkar varje sådan åtgärd. Det har också understrukits både av förhandlingsdelegationen och jordbruksnämnden, att det måste vara ett villkor att importen hålles tillbaka, om vidtagna åtgärder skall få någon effekt.

Jordbruket befinner sig sedan länge i en ekonomiskt brydsam situation, inte minst på grund av att omkostnaderna ökat väsentligt. Jag vill erinra om att 40 procent av jordbrukarnas bruttoinkomst härleder sig från mjölken. Om inga åtgärder kommer att vidtagas i smörfrågan, betyder det helt enkelt, att jordbruket på ett år räknat tillskyndas en förlust av ungefär 138 miljoner kronor. Det betyder att producenterna kan komma att få ett mjölkpris, som sänks med 3—6 öre. Om vi ser denna sänkning mot bakgrunden av det pris, som rådde under 1957 — medelpriset var då för producenterna 40 öre per liter — skulle den i realiteten betyda ett med 8—15 procent sänkt mjölkpris. Jag kan inte tänka mig annat än att det en gång beslutade svenska jordbruksskyddet bör effektueras snarast möjligt. Jag tror inte att våra grannländer skulle ha

att fritt införa jordbruksregleringsvaror någonting emot, att vad vi har beslutat på jordbrukets område kommer att verkställas.

Jag ber med detta, herr talman, få yrka bifall till utskottets förslag i detta ärende.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Efter jordbruksministrernas anförande torde det från reservanternas sida inte vara något att tillägga. Jag skulle därför ha kunnat avstå från att begära ordet och hade också för avsikt att göra det. Jag skall bara säga en enda sak med anledning av det anförande, som herr Yngve Nilsson nu höll.

Både herr Nilsson och hans företrädare i talarstolen tidigare i dag, herr Elofsson och herr Larsson, har resonerat som om det förslag, som emanerar från regeringen och som är identiskt med reservanternas yrkande, inte skulle innebära några åtgärder alls mot den besvärliga situation, som har uppstått i gränshandeln. Som om det enda förslag, som över huvud taget hade något värde när det gäller att få bukt med svårigheterna, komme från utskottsmajoritetens sida, den utskottsmajoritet som har tillkommit med lottens hjälp! Men det är ju på det sättet — som jordbruksministern för övrigt har visat — att regeringens förslag syftar till sådant ingripande att man får det i dagens situation önskvärda korrektivet mot nuvarande överdrifter. Det finns en skillnad i förslagen till graden men icke till arten. Om regeringsförslaget genomföres och om, vilket väl är att förutse, smörpriset på den inhemska marknaden sänkes med 2 kronor, då skall man väl vara märkligt funtad, om man ändå hävdar att detta inte kommer att ha någon inverkan på den överdimensionerade gränshandeln, som har givit anledning till ingripandet från regeringens sida. Dessutom bör man enligt min mening inte förbise en väsentlig punkt i regeringsförslaget, nämligen bemyndigandet för Kungl. Maj:t att ingripa på det sätt, som befinner vara lämpligt med hänsyn till denna gränshandels utveckling. Skulle förhållandena bli besvärliga, har

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

Kungl. Maj:t alltså möjlighet till ytterligare åtgärder.

Låt mig, eftersom jag ändå har ordet, till sist säga, att det väl vore ganska underligt, om vi skulle celebrera den definitiva lättningen i passkontrollen i fråga om resandetrafiken mellan de nordiska länderna med att införa krångel på ett annat område. Ty de ingripanden, som talesmännen för utskottsmajoriteten förordar, kommer i förhållande till regeringsförslaget att innebära det.

Jordbruksministern har på ett utomordentligt sätt belyst, hur de åtgärder vi företar i vårt land är föremål för uppmärksamhet hos våra nordiska grannar. Uppmärksamheten gäller inte blott de praktiska åtgärderna utan har kanske framför allt psykologiskt negativa verkningar. Inte minst därför finns det anledning att visa en smula moderation, att inte fullständigt tappa sinnet för proportioner.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr ELIASSON (cp):

Herr talman! Jag hade tänkt ge en replik till jordbruksministern, men han lämnade nyss kammaren. Jag uppfattade hans tal på det sättet, att man från det håll där man vill göra en begränsning inte skulle ha en positiv inställning till handeln med våra grannländer.

Jag måste säga att jag tycker den här saken är ganska enkel. Det finns väl ingen människa i detta land, som onödigtvis vill begränsa den trafik vi har över gränserna och inte heller någon som vill begränsa den handel som man av naturliga skäl har mellan grannländer. Men att åberopa den principen i den här debatten med sådan styrka som jordbruksministern gjorde, det föreföll mig en smula egendomligt. Det är ju inte frågan om att man från något håll skulle anse gränshandel och sådan trafik som förenas med vissa inköp som något *principiellt* felaktigt. Problemet är ju att vi har en kris för det svenska jordbruket, som kräver att vi ingriper med olika åtgärder, en kris för vars avhjälpande statsmakterna har ansvar med hänsyn till formuleringarna i

det treårsavtal som gäller. Att man här kan tillgripa olika medel förändrar ju inte det faktum att varje åtgärd, som tas till på ett område, i motsvarande mån måste komma att minska behovet av åtgärder på andra områden.

Jag tycker att vi skall ha ett nordiskt samarbete och försöka utveckla det. Men jag kan inte föreställa mig att det kan läggas till grund för ett nordiskt samarbete, om man inte i alla de nordiska länderna är på det klara med att man kan få göra inskränkningar i handeln, när ett av länderna kommit i en situation, som påkallar statsmakternas ingripande och som man lättare klarar av, därest man begränsar handeln med vissa varusortiment. Jag tycker att den saken är så pass självklar — eller borde vara det — att det förefaller mig som om man inte borde ha behövt understryka det. Men det finns tydligen olika meningar på den punkten. Om det vore så att problemet vore begränsat och att det inte organiserades resor i stor omfattning, så att människor åker 20 mil för att köpa dessa varor, hade situationen varit annorlunda. Och situationen hade varit annorlunda, om vi inte haft det läget att jordbruket kommer att få 2—3 öre mindre per kilo mjölk som levereras till mejerierna. Medan andra grupper får inkomstökningar, får mindre eller medelstora jordbrukare se sina inkomster minskade. I ett läge, där statsmakterna enligt avtal har skyldighet att ingripa med alla till buds stående medel, är det inte att ställa sig avog till tanken på ett nordiskt samarbete, om man gör en begränsning av gränshandeln men inte sätter helt stopp för den.

Man kan inte, som jordbruksministern, kalla det här en liten fråga. Jag är inte säker på att de svenska jordbrukarna betraktar det som en liten fråga att se sina inkomster reducerade på det här sättet. Jag vill påpeka att regeringen har föreslagit en begränsning, och jag kan inte anse det vara någon principfråga, om man vill gå längre på det sätt som har förordats i motionerna och av utskottet.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag skall först ta upp några av de synpunkter som herr Eliasson anförde, synpunkter vilkas framförande visserligen kan betraktas som tjuvstart på nästa frågas behandling, nämligen statsmakternas ansvar för att de överenskommelser som träffats också skall hållas.

När jag lyssnat på debatten, är det en sak som har förvirrat mig något. Det har främst från centerpartiet sagts, att någonting måste göras, och herr Elofsson ansåg, att här inte gjorts någonting. Jag vill fästa uppmärksamheten på att vad vi har att behandla i dag är en proposition från Kungl. Maj:t om en begränsning av gränshandeln till de proportioner som vi anser vara skäliga. Den omständigheten att här har framlagts en proposition måste väl vara ett uttryck för att även regeringen anser, att den gränshandel med smör, som har förekommit med vårt södra grannland, har tagit en omfattning, som vi inte anser förenlig med en normal gränshandel och som gjort ett ingripande nödvändigt.

Vi är sålunda efter vad jag förstår överens om — både majoriteten och reservanterna i jordbruksutskottet och jag skulle tro alla här i riksdagen — att det har förekommit irritationsmoment, som vi måste göra någonting åt. Vad som brister här är att tullmyndigheterna — såsom framgår av det yttrande som är lämnat — inte haft möjlighet att bemästra kontrollen. Jag ser frågan så här. Antingen gränsen sättes vid ett eller två och ett halvt kilo smör, anser jag det väsentliga vara att vi får möjlighet att kontrollera bestämmelsens efterlevnad så att det verkligen blir ett tillfredsställande resultat.

Sedan talade herr Eliasson om att vi skulle vara toleranta. Jag förmodar att också han anser, att det är synnerligen betydelsefullt att särskilt de nordiska handelsförbindelserna kan fungera så irritationsfritt som möjligt. Men börjar vi ta ut vissa varor och liksom låser oss fast vid att högst så och så mycket får importeras av dessa varor, tror jag att det blir orimliga konsekvenser. De olika

länderna har behov av att exportera vissa varor och importera andra, och det där får jämnas ut sig.

Mellan utskottets utlåtande och reservationen föreligger den olikheten, att enligt reservationen får införas högst fem kilo fettvaror, varav hälften smör, under det att de fem kilogram som utskottet vill medge gäller alla regleringsvaror. Kött, ägg och fläsk kommer på detta sätt att ingå. Jag tycker att det beträffande dessa kan få fortgå som hittills, tills trafiken börjar ta sådana proportioner att man får lov att inskrida.

Jag skall inte förlänga debatten mycket, men jag vill erinra om två saker i utskottsutlåtandet.

Den första saken är att utskottet vill ha kvar en bestämmelse som tullmyndigheterna anser meningslös därför att den inte kan tillämpas, nämligen det nu gällande villkoret för fri varuinförsel, att resan uppenbarligen icke företagits i huvudsakligt syfte att avgiftsfritt införa varor. Hur skall tullmyndigheterna kunna kontrollera en sådan sak? Det har visat sig att det inte har gått, särskilt med den stora resandeström som det nu varit.

Vidare vill utskottsmajoriteten — såsom tidigare också begärts i motioner — att avgiftsfri införsel av smör och margarin endast skall gälla resande, som uppnått sådan ålder att han kan sägas självständigt införa varan. Hur skall man kontrollera den saken, när det kommer massor av resande? Vilken åldersgräns skall man sätta? Och när de resande kommer genom tullen, hur skall man då avgöra om de är 13 eller 15 eller 16 år? Vi behöver bestämmelser som kan tillämpas och som kan bli ett verksamt medel i händerna på tullmyndigheterna när det gäller för dem att komma till rätta med gränshandeln.

Jag vill slutligen, herr talman, säga att också jag betraktar denna sak som en del av vårt problem om överskottet av smör. Men liksom herr Gunnar Berg tror jag att det beslut som vi kommer att fatta senare i dag — att reducera prisskillnaden mellan smör och margarin med 2 kronor — kommer att minska intresset för att fara till Danmark och köpa smör.

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Herr Eliasson har sagt sig önska ett mera omfattande nordiskt samarbete, och jag för min del tror honom på hans ord. Jag skall erkänna att herr Eliasson på den tid då han tillhörde regeringen vid ett par tillfällen i handling visade sitt intresse för ett ökat nordiskt samarbete, och jag vet att han känner väl till planerna på att vidga detta samarbete och ge det form av en gemensam nordisk marknad.

Men allt sådant samarbete — det är ledsamt, herr Eliasson, att jag skall behöva erinra om det — måste vila på ett ömsesidigt hänsynstagande. Det kan man inte komma ifrån.

Vi kan tycka att denna fråga för det svenska jordbrukets del är av stor vikt, men vi kan inte endast se saken på det sättet. Här har ändå, som utskottsreservanternas talesman redogjort för, Kungl. Maj:t lagt fram ett förslag för att möjliggöra ett ingrepp mot vad som kan betraktas som ett rent missbruk i samband med gränshandeln. Innan vi bestämmer oss för någonting långt därutöver, måste vi ta hänsyn till reaktionerna i grannländerna. Det är ett faktum, som absolut inte går att bestrida, att det kommer att uppstå betydande svårigheter för det fortsatta nordiska samarbetet därest vi följer det förslag, bakom vilket de borgerliga ställt sig i utskottet. Dessa reaktioner har kommit till synes i pressen, och att bara rycka på axlarna åt detta och säga att det väl ändå inte kan vara rimligt, tror jag är att ta litet för lätt på denna reaktion.

Ärade kammarledamöter! Jag behöver väl inte erinra om att Sverige har ett stort och betydande exportöverskott gentemot både Danmark och Norge. Vi har, även om vi bortser från vår känsla av samhörighet med den nordiska familjen, också ett betydande intresse av att vår handel får fortsätta att utveckla sig i de banor den förut haft. Att äventyra någonting sådant genom ett förhastat be-

slut i en situation av krisartad natur för den svenska mjölkproduktionen tror jag skulle vara ytterst olyckligt.

Det är inte endast reaktionerna bland våra nordiska grannländer, som vi i detta sammanhang har att ta hänsyn till. Vi måste också beakta de reaktioner som kan vållas i Europa, där vi sitter och diskuterar möjligheterna för en friare handel. Man observerar där ytterst noga i dessa dagar vilka svårigheter de nordiska länderna kan ha att komma fram till gemensamma ståndpunkter och nå ett samförstånd. Det skulle vara olyckligt, om vi på detta sätt demonstrerade en bristande nordisk sammanhållning. Det skulle bli följden — vi bör inte göra oss några illusioner om motsatsen — därest riksdagen bifaller de borgerligas förslag i utskottet på denna punkt.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Jag vill säga till herr statsrådet Lange, att vi är helt överens om att det missbruk, som här förekommer, bör stävjas. Frågan är endast, hur det skall ske.

Jag begärde närmast ordet med anledning av vad herr Berg sade om att det skulle bli så krångligt om man följde den linje som utskottet har föreslagit. Jag inbillar mig tvärtom att det blir mycket krångligare för tullmyndigheterna med de bestämmelser som departementschefen har föreslagit. De bestämmelser, som utskottet har förordat, bygger bl. a. på ett förslag som tullmyndigheterna kommit med och som utformats just med tanke på att det skulle vara enkelt att tillämpa. Det visade sig nämligen i Hälsingborg att kontrollen underlättades betydligt, sedan man på försök infört en viss kvantitetsgräns. Men den gränsen bör avse *hela* kvantiteten medförda livsmedel. När tullen har 8 000 à 10 000 personer om dagen att kontrollera måste det ske med en enkel metod. Kontrollen blir naturligtvis inte hundra procentigt tillförlitlig; man sätter den med mat fullproppade bagen eller vad folk nu har matvarorna i, på en våg och kan då lätt konstatera, om kvantiteten över-

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

skridits eller ej. Så snart allmänheten fått dessa bestämmelser klara för sig rättar den sig efter dem. Däremot skulle det bli svårt med en bestämmelse om begränsning av enbart kvantiteten matfett. Folk kan ju ha även andra livsmedel med sig. Då måste tulltjänstemännen plocka upp allt och väga matfettet för sig.

Det är ingen tvekan om att de bestämmelser som utskottet har föreslagit ger det minsta krånglet i fråga om tillämpningen.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Det finns ingen anledning att diskutera smörpriset i det här sammanhanget. Den frågan kommer ju upp senare. Jag kunde emellertid inte underlåta att ta till orda när jag hörde först herr Elofsson i Vä och sedan andra anslå sådana tongångar när det gäller den nordiska gränshandeln, som de gjorde.

Jag vill inte på något sätt bestrida att denna fråga innefattar mycket betydande problem, men jag vill uttala min fulla anslutning till de allmänna synpunkter på gränshandeln, som har uttryckts här först av jordbruksministern och sedan av handelsministern. Det råder ju en ömsesidighet mellan grannländerna. Om vi här intar en alltför hård ståndpunkt skulle det otvivelaktigt få mycket allvarliga återverkningar i grannländerna. Det är glädjande att de, som i första omgången intog en hård ståndpunkt, i andra omgången förefaller ha mjuknat en del inför den argumentation de har mött. Jag kan inte se att det här föreligger en stor principfråga, utan det är snarast en praktisk avvägningfråga, var man bör dra gränsen härvidlag. Det borde väl finnas en möjlighet att komma överens.

Det kanske är *comme il faut* att här erinra om att det finns två kamrar. Det finns därför en möjlighet att de kommer att fatta olika beslut, vilket i så fall skulle kunna leda till att hela frågan faller om inte sammanjämkning kan ske, och då har vi inte tillvaratagit möjligheterna

att stävja de missbruk som vi alla är överens om förekommer. Det vore väl en lösning som vi minst av allt skulle önska.

Jag är, herr talman, närmast böjd för att avstå i den kommande omröstningen.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag blev nästan litet förvånad när jag hörde handelsministern säga att vi inte skulle kunna vidta några åtgärder, därför att om mjölkpriset höjdes några ören skulle det ha en ogynnsam inverkan på handelsavtal. Jag skulle vilja fråga handelsministern, om han menar att vårt land skulle ansluta sig till ett handelsavtal när det gäller jordbruksprodukter utan något som helst förbehåll gentemot de länder som har billigare produktion än vi. Jag skall inte trötta kammaren med att upprepa siffrorna — jag redogjorde i mitt första anförande för arbetslönerna i olika länder. Om man jämför siffrorna för Sverige och andra länder tycker jag att man självfallet borde komma till att det är otänkbart att hålla våra gränser öppna för en import från länder med så mycket lägre arbetslöner.

När det gäller ifrågavarande resor, säger folk själva att det lönar sig att resa exempelvis till Danmark och köpa varor, (därför att »tobaksbiljetten» betalar resan. De får den kvantitet tobak de kan köpa på båten till så mycket lägre pris än i Sverige att skillnaden betalar biljetten. Då förstår väl var och en, att det inte kan betyda så mycket, om priset på smör sänkes något. Herr Berg yttrade att man skulle vara märkligt funtad, om man hävdade att en sänkning av smörpriset med två kronor inte skulle ha någon inverkan på denna införsel från grannländerna. Jag menar att en sådan prissänkning inte kan inverka så länge andra varor säljes så billigt t. ex. på båtarna, att resan anses betald redan av den anledningen.

Det har talats om återverkningarna på opinionen i grannländerna. Jag var i England för en månad sedan, herr

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

Hanson. Där köper man hur mycket smör man vill för 3 kronor kilot i svenskt mynt. Men om herr Hansson tar reda på hur smöret betalas till de engelska jordbrukarna, kanske han inser att det är mycket viktigt för ett land att inte bara tänka för dagen utan också tänka på att det kan inträffa sådana omständigheter att landet måste försörja sin egen befolkning utan import. Då är det bra att ha ett jordbruk, som kan dra försorg om invånarna i landet.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! När man hört centerpartiets talesmän i denna debatt har man närmast fått det intrycket att dessa herrar gjort sig den föreställningen att skillnaden mellan den kvantitet, som utskottets talesmän förordar, och den, som föreslås i reservationen, på något sätt skulle påverka det överskott av smör vi har på den svenska marknaden. Jag tror inte att man kan minska överskottet genom att skärpa bestämmelserna för gränshandeln. Den kvantitetsskillnad det gäller kommer inte att betyda något i detta sammanhang. Det vore bättre om de borgerliga partierna försökte åstadkomma enighet om att genom andra åtgärder åstadkomma en minskning av smöröverskottet. Det går inte, mina herrar, att försöka tvångsmata det svenska folket, och jag tror inte heller att det kommer att vara lyckligt för jordbruket, om man vidtar åtgärder som skulle kunna anses skänka ett slags martyrskap åt konsumenterna genom att de tvingades avstå från det växtfett som margarinfabrikerna tillverkar och övergå till det växtfett som produceras i jordbruket.

Jag tror att den enda väg som går att följa är att försöka skapa en samhörighet mellan producenter och konsument, så att konsumenterna begriper att jordbrukarna bör få hjälp för att komma ur denna kris. På det sätt som här föreslagits löser man inte denna kris.

Enligt en karlstadstidning för den 19 har värmlandsmejerierna beslutat stoppa återleveransen av margarin till producenterna. Det är ett steg i den riktning-

en man först borde ha ifrågasatt för att nå någon lösning till det bättre. Varför konsumerar jordbrukarna själva en så stor kvantitet margarin? Jo, därför att prismarginalen är så stor mellan smöret och margarinet. En annan sak är att ett stort antal mindre jordbrukare ligger i det inkomstläget att de i hushållet mera använder det billigare fettet. Om man skall lösa smöröverskottskrisen måste man få statsmakterna att medverka till att försöka rabattera smöret i större utsträckning för landets egen konsumtion. Det är den vägen man bör gå. Skärpta bestämmelser för gränshandeln kommer att påverka andra näringar — fisket, textilindustrin o. s. v. — som kommer att få bära en del av svårigheterna i krisen. Om jordbrukarna solidariskt använder sin egen produkt i det egna hemmet kommer det att lätta på smörmarknaden i större utsträckning än vad som nu sker.

Herr talman, jag vidhåller mitt tidigare yrkande om bifall till reservationen.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Vad som åter uppkallat mig i denna debatt är herr Elofssons yttrande att han inte förstår hur detta kan påverka handelsavtalen. Det måste vara ett missförstånd, herr talman. Jag menade ingalunda i mitt tidigare inlägg, att det har någon direkt inverkan på vårt handelsavtal med Norge, men däremot att det kan komma att allvarligt påverka handelsns omfattning, vilket för oss är av utomordentligt stor betydelse.

Det är rätt naturligt om man reagerar mot den ytterligare begränsning av gränshandeln med margarin som utskottsmajoriteten föreslagit. Det är väl inte svårt att förstå, att detta måste uppväcka en psykologisk reaktion hos våra norska vänner. Vi bör komma ihåg, att Sverige har ett exportöverskott på Norge, uppgående till åtskilliga hundra miljoner kronor. Det finns ingen norrman, hur ringa ekonomiska kunskaper han än har, som inte är medveten om detta förhållande. Det är därför en illusion om man tror att den ogynnsamma atmosfär,

Ang. resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror

som en ytterligare begränsning av gränshandeln skulle skapa, icke skulle få mycket allvarliga ekonomiska konsekvenser.

Herr talman! Varken jag eller någon annan i regeringen har ett enda ögonblick varit blind för att det finns många avarter av gränshandel, men jag anser att vi med ett någorlunda skickligt och förståndigt handläggande bör kunna komma till rätta med dessa avarter.

Därtill vill jag erinra om vad som redan tidigare påpekats i debatten, nämligen att regeringens förslag ju ändå tar sikte på åtgärder som i fortsättningen skall möjliggöra ett avskaffande av avarterna inom denna gränshandel. Men att därutöver gå ännu längre skulle, som jag redan framhållit, vara synnerligen skadligt för grannsämjan och det fortsatta ekonomiska samarbetet. Det är sannoligen i detta sammanhang mycket stora intressen som står på spel.

Herr CARLSSON, GEORG, (cp):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten men har ansett mig böra begära ordet med anledning av herr Svedbergs påpekande, att det är egendomligt att mejerierna inte redan tidigare stoppat försäljningen av margarin till jordbrukarna.

Jordbrukarna har ju mot rekvisition kunnat köpa hem smör och margarin från mejerierna. Nu har mejerierna alltmot upphört med denna försäljning av margarin, men jordbrukarna kan naturligtvis på annat sätt köpa margarin om de så önskar.

Den diskussion, som förts i detta ärende, har enligt min uppfattning varit väl lång. Vi kommer ju i nästa fråga på föredragningslistan in på kanske ännu större problem. Men det är väl inte så märkvärdigt att jordbrukarna ser med en viss oro på dessa saker, inte minst med anledning av vad vi nu har hört från regeringsbänken, nämligen att vi har stor export på vissa länder och att man därför måste försöka sköta det hela litet smidigt.

Å andra sidan är nog nästa fråga på föredragningslistan av större betydelse. Hur många kilo som folk skall få ta hem vid en resa är väl i alla fall en nyansfråga, och även om man tycker att den lägre gräns, som förordas av utskottet, verkar bättre för jordbrukets del, får man väl erkänna att saken är av mindre betydelse. Å andra sidan tycker man också att frågan inte heller från de andra ländernas synpunkt skall anses vara så avgörande att ett bifall till det ena förslaget skall sägas vara en alldeles särskilt ovänlig handling, medan ett bifall till det andra är en mycket vänlig handling. Vi har väl inom jordbruket allvarligare saker att diskutera med regeringen om, och vi får inte blåsa upp den här saken till för stora proportioner.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i det nu ifrågavarande utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten A hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på godkännande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Svedberg, Lage, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 18 punkten B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

Vinner Nej, godkännes det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 48;
Nej — 81.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner angående åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden.

Jordbruksutskottet hade behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) I: 416, av herr *Eliasson* m. fl., likalydande med II: 523, av herr *Hedlund* m. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte

1) hos Kungl. Maj:t hemställa

dels om utfärdande av kungörelse om följande ändring av 2 § kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.

2 §.

För i — — — erläggas *regleringsavgift*.

Regleringsavgiften må ej sättas till högre belopp än en krona 50 öre för kilogram fett, olja eller fettsyra, varvid i fråga om varor, som upptagits under C i bilagan, avgiften skall avse den kvan-

titet fett eller olja som ingår i importvaran.

Vid förändring — — — sådan vara; dels om bemyndigande för jordbruksnämnden att med stöd av nyssnämnda kungörelse vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits i det föregående, samt

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område disponera för innevarande budgetår 1 000 000 kronor och för budgetåret 1958/59 3 000 000 kronor för rabattering av smör till allmänna inrättningar;

b) I: 421, av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 530, likalydande, av herr *Hjalmarsson* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte

1) hos Kungl. Maj:t hemställa

dels om utfärdande av kungörelse om följande ändring av 2 § i kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående regleringen av införseln av fettråvaror och fettvaror, m. m.

2 §.

För i — — — erlägges *regleringsavgift*.

Regleringsavgiften må ej sättas till högre belopp än en krona 50 öre för kilogram fett, olja eller fettsyra, varvid i fråga om varor, som upptagits under C i bilagan, avgiften skall avse den kvantitet fett eller olja som ingår i importvaran.

Vid förändring — — — sådan vara; dels om bemyndigande för jordbruksnämnden att med stöd av nyssnämnda kungörelse vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits i det föregående, samt

2) hos Kungl. Maj:t hemställa om proposition till nästkommande riksdag med förslag om upphävande av nu gällande varuskatt å socker och sirap

c) I: 422, av herrar *Lindblom* och *Boman*, likalydande med II: 531, av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., i vilka motioner yrkats, att riksdagen måtte i samband med behandlingen av motionerna

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

I: 416 och II: 523 och i syfte att åstadkomma en sänkning av levnadskostnaderna

1) besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att i syfte att åstadkomma en skatterestitution träffa avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att genomföra en prisrabatterning av socker med lägst 10 öre per kilogram, samt

2) för detta ändamål under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag med erforderligt belopp inom ramen för de genom ändring av fettvaruregleringen inflytande skatteinkomsterna;

d) I: 424, av herr *Jonsson* m. fl., likalydande med II: 532, av fru *Lindskog* m. fl., vari hemställts, att riksdagen i avvaktan på i motionerna berörda förslag från Kungl. Maj:t måtte

1) bemyndiga Kungl. Maj:t att under maj, juni och juli månader 1958 utbetala prisrabatter å smör i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreslagits i motionerna,

2) till Prisrabatterning av smör å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett förslagsanslag av 5 700 000 kronor, samt

3) till Prisrabatterning av smör å riksstaten för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor;

e) I: 423 av herr *Palme* m. fl. samt II: 533, likalydande, av fru *Eriksson* i Stockholm och fru *Ekdahl*, vari yrkats, att riksdagen måtte anvisa ett belopp av 9 000 000 kronor, att, med avlastande av det svenska smöröverskottet, på sätt Kungl. Maj:t funne lämpligt, användas i den internationella hjälpverksamheten för barn.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 424 och II: 532 ävensom med avslag å motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531, sistnämnda sex motioner såvitt nu vore i fråga, i avvaktan på i utskottsutlåtandet berörda förslag från Kungl. Maj:ts sida bemyndiga Kungl. Maj:t att under maj, juni och juli månader 1958 utbetala prisrabatter å smör

i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet föreslagit i utlåtandet samt sålunda

1) till Prisrabatterning av smör å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 700 000 kronor,

2) till Prisrabatterning av smör å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor;

B. att riksdagen måtte avslå i motionerna I: 422 och II: 531 begärt bemyndigande för Kungl. Maj:t att — i syfte att åstadkomma en skatterestitution — träffa avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att genomföra en prisrabatterning av socker med lägst 10 öre per kilogram;

C. att riksdagen måtte avslå yrkandet i motionerna I: 422 och II: 531 att för under B angivet ändamål under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag med erforderligt belopp inom ramen för de genom ändring av fettvaruregleringen inflytande skatteinkomsterna;

D. att motionerna I: 421 och II: 530, såvitt avsåge yrkandet om hemställan hos Kungl. Maj:t om proposition till den nästkommande under året sammanträdande riksdagen med förslag om upphävande av nu gällande varuskatt å socker och sirap, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. att riksdagen måtte

1) avslå motionerna I: 416 och II: 523, såvitt avsåge yrkandet om disposition av medel från reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1957/58 för rabatterning av smör till allmänna inrättningar,

2) i anledning av motionerna I: 416 och II: 523, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att på sätt utskottet förordat av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1958/59 dispone-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

ra 1 500 000 kronor för rabattering av smör till allmänna inrättningar;

F. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 423 och II: 533 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört.

Genom den av utskottet föreslagna statliga rabatten för smör förutsattes smörpriset — enligt vad utskottet uttalat i motiveringen — skola sänkas med 50 öre utöver av jordbrukets förhandlingsdelegation vid överläggningar med statens jordbruksnämnd utlovad sänkning med 1 krona 50 öre. Förslaget om prisrabattering under den av utskottet valda tidsperioden skulle giva möjlighet till åtgärder under den tid, som kunde erfordras för Kungl. Maj:t att utarbeta definitiva förslag till lösning av smörfrågan.

Reservation hade anförts av herrar *Nord, Sigfrid Larsson, Eskilsson, Nils Hansson, Hermansson, Pettersson* i Dahl, *Antby, Hæggbloom, Ahlsten* och *Östlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under A—E 1 hemställa,

A. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, även som med avslag å motionerna I: 424 och II: 532, bemyndiga Kungl. Maj:t att med stöd av kungörelsen 1956: 417 vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits av reservanterna;

B. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 422 och II: 531, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i syfte att åstadkomma en skatterestitution — träffa avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att genomföra en prisrabattering av socker med lägst 10 öre per kilogram;

C. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 422 och II: 531, såvitt nu vore i fråga,

1) till Prisrabattering av socker å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret

1957/58 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor,

2) till Prisrabattering av socker å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 22 500 000 kronor;

D. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 421 och II: 530, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition till den nästkommande under året sammanträdande riksdagen med förslag om upphävande av nu gällande varuskatt å socker och sirap;

E. att riksdagen måtte

1) i anledning av motionerna I: 416 och II: 523, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att på sätt reservanterna förordat av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1957/58 disponera 500 000 kronor för rabattering av smör till allmänna inrättningar.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! I den långa debatt som nyss förts angående smörresorna till Danmark har det blandats in en hel del av de problem som diskuteras i jordbruksutskottets utlåtande nr 26. Jag säger med avsikt diskuteras, ty utskottets ställningstagande gjordes ju med lottens hjälp.

Det krisartade läge som råder på smörmarknaden är ägnat att skapa oro bland jordbrukarna. Detta är alldeles särskilt fallet beträffande det mindre jordbrukets utöware, som har mjölkproduktionen som sin förnämsta inkomstkälla.

Det stora exportöverskott av smör, som till nu med stora förluster har kunnat säljas på England — förluster som har fått bäras av jordbruket bl. a. genom höga importavgifter på oljekraftfoder, vilket har minskat den redan förut dåliga lönsamheten för mjölkproduktionen — kommer ytterligare att pressa det pris som jordbrukarna erhåller för mjölken. Vad detta kommer att betyda för småbruket kan kanske endast den som

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

i likhet med mig är småbrukare riktigt förstå.

Söker vi analysera orsakerna till det läge beträffande mjölken som vi har hamnat i finner vi att de inte kan ligga i att mjölkproduktionen har ökat. Den har tvärtom minskat alltsedan 1939 och utgjorde år 1957 87 procent av den produktion vi hade år 1949. Även smörproduktionen har minskat, från de sista förkrigsåren med 8 procent.

Mjölkkonsumtionen har hållit sig tämligen konstant. Konsumtionen av smör däremot visar en starkt fallande kurva. Särskilt under åren 1955, 1956 och 1957 har minskningen av smörkonsumtionen varit mycket markant, under det att samtidigt konsumtionen av margarin kraftigt ökat. Sedan 1949 har konsumtionen av margarin mer än fördubblats.

I den överenskommelse som träffades för ett par år sedan eller närmare bestämt år 1955 fanns en klausul om att staten förpliktar sig att, när skäl härtill föreligger, med alla till buds stående medel sörja för den svenska smörproduktionens avsättning på hemmamarknaden.

Nu är det tydligt att sådana skäl föreligger, att staten bör infria detta åtagande. Det råder också i stort sett enighet om att statsmakterna bör medverka till att smöret skall beredas avsättning på den svenska marknaden. Detta kan nu tydligen inte ske utan att margarinet får lämna plats för smöret. Men då detta inte går att genomföra med bibehållande av den stora prisskillnaden mellan smör och margarin, har jordbrukets förhandlingsorgan förklarat sig villigt att medverka till att minska denna spänning i prisrelationen genom att sänka smörpriset med 1 krona 50 öre, dock under förutsättning att margarinpriset höjes med 50 öre per kilogram. Detta förslag har också framförts i motioner i riksdagen samt behandlats i jordbruksutskottet och föreligger i det utskottsutlåtande, som vi nu behandlar.

I ett par av motionerna, nämligen I: 424 och II: 532, uttalas betänkligheter mot höjandet av margarinpriset. En sådan höjning av margarinpriset bör enligt vårt förmenande inte kunna betraktas

som oskälig, då under åren 1953—1955 margarinpriset var 4 kronor per kilogram, vilket i dagens penningvärde motsvarar ett pris av kronor 4: 70 per kilogram. De skäl som statsmakterna då accepterade för den då utgående margarinaccisen gör sig med ojämförligt större styrka gällande nu. Den nu av motionärerna samt reservanterna föreslagna beskattningen av margarin kan beräknas medföra en ökning av skatteinkomsterna för staten med 30—45 miljoner kronor. Då det enligt reservanternas mening bör undvikas att öka skattetrycket, föreslog vi att dessa skattemedel, såsom föreslagits i motionerna I: 422 och II: 531, borde användas till en prissänkning på socker.

På så sätt skulle en sänkning av smörpriset med 1 krona 50 öre samt en sänkning av sockerpriset trots höjningen av margarinpriset leda till en icke oväsentlig sänkning av levnadskostnaderna.

Genom dessa åtgärder kommer man att minska prisspänningen mellan smör och margarin med 2 kronor per kilogram. Genom att prisskillnaden mellan smör och margarin blir så pass liten, kan man ha skäl att antaga, att ökat utrymme vinnes för smöret inom de svenska hushållen. Kompletterar man denna prissänkning med en kraftig reklam för användande av smör i hushållen, tror jag det skulle gå att åstadkomma åtskilligt för att öka smörkonsumtionen.

Margarinindustrien har sannerligen inte sparat på reklam för margarinets användande. Vid nästan varje tillfälle, då reklamfilmer visas på en biograf, har margarinfabrikerna filmer med som gör reklam för de olika slagen av margarin, Tre Ess, som smakar som smör, Milda margarin samt Eve margarin. Jag förvånar mig över, att inte mejeriorganisationerna går in för en liknande reklam. Jag är övertygad om att en sådan reklam även för dem skulle vara av stort värde för avsättningen av smör.

Ja, herr talman, tillåt mig än en gång betona att det läge som mjölkproduktionen kommit i är oroväckande. De prissänkningar som jordbrukets förhandlingsdelegation har gått med på medför

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

en inkomstminskning för småbruket med kanske 1 000 kronor för varje mindre lantbruk per år räknat. En ytterligare sänkning skulle enligt mitt förmenande betyda rena katastrofen för de mindre jordbruken, där mjölkproduktionen är den förnämsta inkomstkällan. Man säger att jordbrukarna måste minska mjölkproduktionen. Ja, det låter säga sig, men vad skall småbruket producera i stället? Det är omkring 200 000 småbrukare, som gör sig den frågan.

Ja, herr talman, med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till utskottsutlåtandet.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! De motioner, som har väckts från alla de demokratiska partierna och som blivit remitterade i enlighet med § 55 i riksdagsordningen, talar tydligt nog om det allvarliga läge, som avsättningen av smör för närvarande befinner sig i. Det är inte heller att förvåna sig över, att landets jordbrukare är mycket oroliga över den tveksamhet, som regeringen har visat när det gäller att föranstalta om åtgärder att förbättra läget.

Statens jordbruksnämnd har i skrivelse till Konungen ingående belyst problemet och det är från pressen allmänt känt vad däri sägs. Jag behöver därför inte gå in på det.

Jordbruksnämnden har vidare framlagt förslag till åtgärder på såväl kort som lång sikt. Det är främst åtgärderna på kort sikt, vi i dag har att behandla. Jag skall därför, herr talman, endast uppehålla mig vid dem.

Som vi väl känner till, går de föreslagna åtgärderna främst ut på att avsättningen av smör på den inhemska marknaden skall ökas genom att prisspanningen mellan smör och margarin minskas. Man menar, att en sådan minskning skulle öka smörkonsumtionen. Hur stor effekten blir, om man minskar spanningen från 4 kronor till 2 kronor, kan ingen med säkerhet säga. Det finns de som menar, att det inte

skulle få så stor effekt, men vi har dock några exempel, som tyder på att en sådan minskning av spanningen kan få stor effekt. I England förbrukade man år 1956 347 000 ton smör och 400 000 ton margarin. Sedan inträffade ett prisfall för smöret, vilket 1957 medförde en omkastning av dessa siffror. Det kunde knappast bero på något annat än att prisspanningen mellan smör och margarin blev mindre än tidigare. 1957 köpte man i England 400 000 ton smör och 358 000 ton margarin.

Alla motionärer är ense om att vi bör minska prisspanningen mellan smör och margarin, men på vilket sätt det skall ske har man inte varit ense om. Motionerna från höger-, folk- och centerpartierna följer jordbruksnämndens förslag om en sänkning av smörpriset med 1 krona 50 öre och en samtidig höjning av margarinpriset med 50 öre. I den socialdemokratiska motionen föreslås, att margarinpriset bibehålles, men att smörpriset sänkes med 2 kronor samt att staten svarar för 50 öre av den prissänkningen genom att betala subventioner till dem, som köper smör. Denna subventionering är avsedd att gälla för månaderna maj, juni och juli och beräknas kosta staten 8,7 miljoner kronor.

Man kan ju tycka, att den effekt, man vill uppnå, i form av en övergång från margarin- till smörkonsumtion, skulle bli densamma oberoende av vilken av dessa två vägar man väljer. Men är det så alldeles säkert? Man får inte glömma den psykologiska effekten av en samtidig kraftig prissänkning på smöret och en höjning av margarinpriset. Jag inbillar mig, att detta skulle betyda rätt mycket och locka många husmödrar att övergå till att köpa smör i stället för margarin.

Vid utskottsbehandlingen av denna fråga hade ju den socialdemokratiska motionen tur och vann i lottningen. Utskottsutlåtandet kom sålunda att bli baserat på denna motion, medan de tio övriga ledamöternas uppfattning kom till uttryck i reservationen. I utskottsutlåtandet motiveras den väg utskottet valt — jag kallar den subventionsvägen — med det något dunkla uttalandet, att denna

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

väg är att föredraga på grund av de internationella aspekterna. Vad är det man avser med detta? Ja, jag vet det inte säkert, men det kan vi väl få höra av någon representant för utskottslinjen. Man tänker väl närmast på att margarinkonsumtionen över hela världen har ökat under senare år i förhållande till smörkonsumtionen. Man menar kanske också, att detta är en naturlag, som inte går att ändra. Men jag vill erinra om vad jag nyss sade beträffande förhållandena i England. Det kan också tilläggas, att den internationella jordbrukarorganisationen IFAP i dagarna haft sammanträde i London och där kommit överens om att till ett antal regeringar avlåta skrivelser med begäran om att man skall söka minska spänningen i priset mellan margarin och smör, därför att man har detta överskottsproblem då det gäller smöret — ty det förekommer inte bara här i Sverige utan det är en internationell företeelse. Det är klart, att hur mycket smör folk äter i hög grad beror på priset. När situationen då är den, att vi har överskott på smör, har man ju all anledning att återigen försöka i större utsträckning föra konsumtionen över på smör.

En omständighet som talar mot subventionslinjen, utskottslinjen, är att det föreslås att vi skall besluta endast för tre månader framåt. Man frågar sig: Vad händer sedan? Är det meningen att en ny riksdag skall besluta om fortsatta subventioner? Det kommer ju att röra sig om mycket pengar — 34 miljoner av skattebetalarnas medel kan beräknas åtgå för ändamålet — och jag skulle knappast tro att riksdagen i längden vill följa den linjen. Vi har ju haft mjölksubventioner, som togs bort härom året, så att mjölkpriset fick höjas. Skall man nu införa en ny subvention på mjölkprodukter? Ja, det kan måhända finnas skäl som talar för att man gör det tillfälligtvis, men meningen är väl inte att det skall fortsätta i längden. Ty vad blir annars följden? Jo, om jordbrukarna skall få någorlunda hygglig betalning för smöret, blir man tvingad att öka på de 50 öre, som smörpriset skulle sänkas med genom subventioneringen. Då får vi

tillbaka prisspänningen och kommer på nytt i samma dilemma som nu.

Om utskottet som skäl för sitt ställningstagande kunnat åberopa att de hushåll, som har små inkomster, skulle få ökade livsmedelskostnader därest subventioneringen inte kommer till stånd, då hade man kunnat förstå dess inställning. Men detta blir ju inte fallet, bortsett från några få undantag. Övervägande antalet hushåll i alla inkomstklasser använder så mycket smör, att matfettskostnaden blir lägre även enligt reservanternas förslag. En sänkning av smörpriset med 1:50 och en höjning av margarinpriset med 50 öre kommer att ha den effekten, att de hushåll som förbrukar mer än 25 procent smör — då räknat på hela matfettskonsumtionen — förtjänar på det och får billigare matfettskostnader. De hushåll, som förbrukar mindre smör, får något högre kostnader. Uppgifterna divergerar något i fråga om hushållens förbrukning i genomsnitt av smör respektive margarin. Enligt jordbruksnämndens redogörelse är den genomsnittliga förbrukningen ungefär lika stor, medan en redogörelse från margarinfabrikanternas sida anger förhållandet 37 till 63. Men enligt bägge redogörelserna är skillnaden i förbrukning inte stor i olika inkomstklasser, och det betyder att genomsnittshushållen kommer att få billigare matfettskostnader genom det av reservanterna förordade förslaget.

Endast de hushåll, som använder enbart margarin, får dyrare matfettskonto. Jordbruksnämnden har räknat ut den kostnaden och kommit fram till att en familj med tre barn skulle få sina matfettskostnader ökade med 48 kronor. Reservanterna har tänkt på detta och för att livsmedelskostnaden inte skall bli högre föreslagit, att sockret skulle förbilligas samtidigt med att margarinpriset höjs. Nu kan vi inte ta bort sockerskatten vid denna riksdag, eftersom den beslutats i år — vid en kommande riksdag kan sockerskatten däremot tas bort — men vad vi har möjlighet att göra är att använda en del av de 35—40 miljo-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

ner, som kommer in genom margarinaccisen, för att rabattera sockerpriset. Det är ganska enkelt att klara den saken, därför att vi har bara en säljare av socker. På det viset skulle inte ens de familjer, som använder enbart margarin som matfett, få sina livsmedelskostnader nämnvärt fördyrade.

Om jordbruksnämndens förslag genomföres — det är också reservanternas förslag — blir således livsmedelskostnaderna för hushållen inte högre utan lägre. Jordbruket får — det kan vi hoppas, och det är väl ganska säkert att så blir fallet — avsättning för en del av sitt stora smöröverskott. Vem blir då lidande på en sådan anordning? Jo, det skulle i så fall vara margarinfabrikanterna. De får självfallet en minskad försäljning. Men då är ju att märka att även om allt det smör, som produceras här i landet, kunde säljas på hemmamarknaden — produktionen rör sig om cirka 90 000 à 100 000 ton, och vi säljer i dag någonting på 55 000 à 60 000 ton — finns det ändå utrymme för en margarinförsäljning av ungefär samma storleksordning. Även för margarinfabrikanternas del bör det således inte vara någon större olägenhet, om man följer reservanternas linje.

Det enligt vår mening viktigaste i denna fråga är att prisspanningen avväges på det sätt som reservanterna har föreslagit.

Beträffande vissa andra saker är ju alla i utskottet glädjande nog ense. Således är vi ense om att riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t med begäran om att Kungl. Maj:t skall överväga möjligheterna att realisera den tanke, om framförts i motionen av herr Palme m. fl., att vårt överskott av mjölkprodukter skall ställas till förfogande för hjälporganisationer, som arbetar i underutvecklade länder. Man är också ense om att en rabattering skall ske av smör, som användes i allmänna inrättningar. Ja, helt ense är man ju inte på den punkten. Alla är med om att ett belopp av 1,5 miljon kronor skall ställas till förfogande för detta ändamål under tiden 1 juli—31 december, men vi reservanter

önskar dessutom att redan nu ett belopp av 0,5 miljon kronor skall ställas till förfogande för tiden till den 1 juli. Ty det är ju brådskande med dessa åtgärder. Det är angeläget att vi snarast möjligt får en ökad avsättning av smöret. Även om lagret av smör för ögonblicket inte är så stort — det rör sig om 4 à 5 miljoner kilogram — vet vi ju av erfarenhet att det kommer att öka, eftersom mjölkproduktionen ju alltid blir större på våren och sommaren. Om ingenting göres, står vi inför utsikten att fram i augusti ha ett smörlager på 25 à 30 miljoner kilogram, utan nämnvärda utsikter att kunna avyttra det.

Detta gällde alltså de kortsiktiga åtgärderna. Långtidsplanerna skall jag inte gå in på, eftersom beträffande dem en del frågor säkert behöver ytterligare övervägas. Innan man går in på en långsiktigsplanering i avsikt att starkt minska produktionen, bör man ju först se vilken effekt dessa korttidsåtgärder har. De kanske har så stor effekt, att det blir en kraftig ökning av smörkonsumtionen. Om utvecklingen går i denna riktning, får man ju vara försiktig, så att inte produktionskapaciteten minskas i alltför hög grad. Därvidlag kommer nog också vissa åtgärder, som redan är vidtagna av jordbruksnämnden, att få ett rätt stort inflytande i fråga om produktionens storlek. Jag syftar närmast på fördyringen av kraftfodret.

Jag ber, herr talman, med dessa ord att få yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Ivar Johansson* (cp), *Hermansson* (cp), *Ivar Persson* (cp), *Wolgast* (cp), och *Bengtson* (cp), fru *Svenson* (cp), herrar *Sundin* (cp), *Fritiof Karlsson* (cp), *Jonasson* (cp) och *Alvar Andersson* (cp) samt fru *Nilsson* (cp).

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (cp)

Herr talman! Jag skall inte gå in på några detaljfrågor i förevarande utlåtande, utan jag ansluter mig helt till vad den föregående talaren anförde.

En fråga som jag emellertid skulle vilja ta upp gäller, varför regeringen inte

håller ingångna avtal. Vi vet ju att för tre år sedan ingicks ett avtal med regeringen beträffande jordbruksuppgörelsen, som gäller för tre år till den 1 juli 1959. I detta avtal står angivet vilka åtgärder som skall vidtagas från regeringens och jordbruksnämndens sida, om priserna blir för höga eller för låga.

Nu kan man fråga sig: Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att hålla detta avtal? Praktiskt taget inga! Det måste väl ändå vara av rädsla för det val, man från regeringens sida har framskapat, som regeringen inte vågar göra någonting åt saken. Regeringen vill tydligen försöka komma undan sina skyldigheter, och det finner jag ganska märkligt.

Under pensionsdebatten i denna kammare sade herr Geijer, att vi jordbrukare borde tänka på att man alltid fick räkna med ett större motstånd vid underhandlingarna om ett nytt jordbruksavtal, om man i jordbrukarleden inte ville gå med på de pensionsförslag, som regeringen hade framlagt. Jag tog inte detta hot så allvarligt. Tiden får utvisa hur det kan bli med det. Men hade herr Geijer varit inne i denna kammare i dag, skulle jag ha frågat honom, om han menar att vi jordbrukare skulle kunna behandla ingångna avtal på samma sätt som regeringen gjort i detta fall. Jag tänker då på de avtal vi har med våra arbetare. Dem ämnar vi hålla. Jag trodde att också regeringen skulle hålla ett ingånget avtal, ty det var väl meningen vid uppgörelsen för tre år sedan att man skulle göra det. I annat fall är det ju inte någon mening alls med att göra upp ett avtal. Nu tycks man, som jag förut sade, från regeringens sida vara rädd för att förverkliga sina utfästelser. Jag tror att rädslan heror på det kommande valet.

Jag nämnde i mitt anförande om gränshandeln, hur stor skillnaden, omräknat i svenskt mynt, är mellan arbetslönerna i olika länder. Jag nämnde då bara de länder, med vilka vi driver gränshandel, men jag skall, herr talman, be att få tala om lönerna för jordbruksarbetare i olika länder, omräknade i svenskt mynt. I USA har en jordbruks-

arbetare 3: 81 i timmen, i Sverige 3: 52, i Belgien 2: 28, i Storbritannien 2: 28, i Danmark 2: 23, i Schweiz 2: 23, i Norge 2: 02, i Frankrike 1: 97 och i Nederländerna 1: 75. Dessa siffror är offentliga och finns att tillgå på jordbrukets utredningsinstitut. Jag vill bara återge dem här för att visa, att vårt land ryckt fram närmast Amerika även när det gäller arbetslöner. När man nu talar om här, att det blir svårt att hålla den prisbildning på jordbruksprodukter som man gått in för, så förstår jag detta mycket väl med tanke på löneförhållandena i många av de länder vi driver handel med. Jag menar därför, att vi nog kanske borde söka bygga upp vår marknad på ett sådant sätt, att vi inte i sådan utsträckning blir beroende av de länder, som vi för närvarande har avtal med.

Jag nämnde att jag gjorde ett besök i England för en månad sedan. Det var ganska intressant att studera jordbrukspriserna där och jämföra dem med de priser, som man importerade olika varor för. Engelsmännen kan, som jag förut nämnde, importera smör för 3 kronor kilot — kanske ännu billigare. En hel del andra varor var också mycket billiga. Men för det smör, som producerades i England betalades helt andra priser liksom för alla andra inom landet producerade varor på jordbrukets område. Där upprätthålles en prisbildning, som tillförsäkrar den engelske jordbrukaren samma inkomstnivå som andra företagare i landet.

Från den svenska regeringens sida har förklarats att jordbrukaren skall garanteras samma inkomstnivå som en industriarbetare. Detta skulle uppnås genom det avtal som träffades för något mer än två och ett halvt år sedan. Nu har detta inte hållits. Nu dalar ju priserna på jordbruksprodukterna, men regeringen vill inte på något sätt medverka till en prissättning, med vars hjälp man kan upprätthålla avtalets förutsättningar.

Det förslag, som jordbruksnämnden har framlagt, kan visserligen inte sägas vara tillfredsställande, men det är i alla fall bättre än det förslag, som motionsvägen lagts fram och som utskottet stan-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

nat för. Jag tror ju inte att det finns någon möjlighet att nå ett resultat på det sättet, och jag skulle vilja fråga regeringen, varför man begränsat sig till en period av 3 månader framåt. Jag förmodar att det är valet, som också spökar i detta sammanhang. Man vill se hur det kommer att ställa sig framdeles. Jag tror ju inte, att det är förståndigt att gå den vägen, oavsett att man drivit fram ett nyval. Det är väl ändå inte lyckligt att låta detta utgöra ett hinder för att hålla förut ingångna avtal. Jag tror att det hade varit lyckligare för det fortsatta samarbetet, om man hade hållit vad som överenskommits. Jag finner i likhet med herr Larsson i Svalöv att man omedelbart bort ställa sådana belopp till förfogande, att prisnivån kunde börja höjas till vad jordbrukarna är berättigade till.

Jag skall inte, herr talman, uppta tiden längre, då jag vet att många talare kommer efter mig, utan ber bara att med dessa ord få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets utlåtande.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Jag skall lika litet som herr Elofsson syssla med några detaljer i denna fråga — de lär väl vara ganska välkända för kammarens ledamöter efter den livliga debatt, som ägt rum inte minst i tidningspressen under den senaste veckan. Jag skall i stället avge några allmänna synpunkter på frågan om avsättningen av smöröverskottet. I själva verket är frågan om smöret och smörförsäljningen bara en liten detalj i ett betydligt större sammanhang.

Jag vill, herr talman, till att börja med göra en liten personlig deklARATION. Jag tycker att det hade varit lyckligast, om frågan om smöröverskottet hade blivit löst på samma sätt som tidigare tillämpats när det gällt att lösa jordbrukets avtalsfrågor här i landet, nämligen genom direkta överenskommelser mellan de berörda parterna. Jag beklagar att detta inte gick denna gång, och jag tycker nog att skulden till detta inte ligger hos jordbrukarna och deras förhandlingsorgan.

Tvärtom har man därifrån varit beredd att göra stora medgivanden för att nå en överenskommelse. När frågan emellertid inte kunde lösas på det fackliga planet, fick man i stället försöka gå fram den politiska vägen, och där står vi nu. Det var nämligen alldeles nödvändigt att någonting gjordes för att komma till rätta med krisläget på smörmarknaden, medan riksdagen ännu var samlad.

Bland jordbrukarna ute i landet är man orolig för framtiden, och man riktar en hård kritik mot det gällande jordbruksavtalet. Oron kommer till uttryck på många sätt, och inte minst har den gjort sig gällande vid de årsstämmor som jordbrukets organisationer för närvarande håller runt omkring i landet. Och det finns, som redan har sagts från denna talarstol, verkligt fog för oron. Situationen är bekymmersam. Inom vissa delar av landet har man haft svåra skörde-skador flera gånger under de senaste åren. Detta har betytt stora förluster för den enskilde jordbrukaren — förluster som ingalunda har täckts genom de lån och bidrag, som vi har varit med om att besluta här i riksdagen. Samtidigt som skördens kvantitet har minskats, har kvaliteten också många gånger blivit försämrad. Prisutvecklingen har varit ogynnsam när det gäller många produkter. Beträffande exempelvis oljevaxter och brödsäd har priserna sjunkit under de senaste åren, samtidigt som kvalitets-skadorna — som jag nyss sade — medfört ytterligare reduktion.

Det är emellertid icke främst på inkomstsidan, som jordbrukarna haft de största besvikelserna, utan det är på kostnadssidan. Jordbrukets lönekostnader har stigit — herr Elofsson gav nyss exempel på nivån utomlands — kostnaderna för andra produktionsmedel har ökat, och ränteutgifter och skatter har på grund av de ändrade förhållandena växt i jämförelse med tidpunkten när treårsavtalet slöts. Medan andra grupper har fått sina inkomster förbättrade, har jordbrukarna i stället sett sina sjunka, och detta är bakgrunden till oron ute i landet.

På sistone har också kommit bekym-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

ren med det stigande smöröverskottet och farhågorna för att detta inte skall få avsättning. För att över huvud taget kunna sälja smör på export har man fått slumpa bort det till underpris. Eftersom ungefär hälften av all mjölk i vårt land användes för tillverkning av smör, har smörpriset avgörande betydelse för mjölkpriset till producenten. Och eftersom mjölkproduktionen ger ungefär 40 procent av jordbrukarnas samlade inkomster, kan var och en förstå vilken dominerande roll mjölkpriset har för jordbruket i vårt land. Mjölken är framför allt det mindre och medelstora jordbrukets viktigaste inkomstkälla. För småbrukaren är mjölklikviden den direkta betalningen för hans arbetsinsats — den utgör motsvarigheten till arbetarens månadslön.

Inom jordbrukets organisationer och hos statens jordbruksnämnd har man haft situationen fullt klar för sig: det måste vidtagas kraftåtgärder omedelbart för att få ökad avsättning för smöret.

Jordbruksnämnden har, som här redan har sagts, också ansett det vara klart att statsmakterna hade skyldighet enligt jordbruksavtalet att medverka till en ökad avsättning. Till samma resultat har man nu kommit hos de fyra stora partierna i riksdagen, fastän det behövdes ett par dagars betänketid över förra söndagen för socialdemokraterna att komma till denna klarhet. Man är överens om att staten skall uppfylla sina förpliktelser mot jordbruket, men man är oense om vägarna.

När vi från vårt håll förordat jordbruksnämndens förslag framför det socialdemokratiska förslaget beror detta främst på följande orsaker: För det första har jordbruksnämnden haft den längsta tiden på sig att tänka över saken. Dess förslag är följaktligen inte något hastverk. För det andra tror vi, att man får den bästa effekten när det gäller att öka smörkonsumtionen inom landet genom att på samma gång både sänka smörpriset och höja margarinpriset. Om margarinpriset är oförändrat tror vi inte att man får samma resultat. Och för det tredje är vi inte villiga att införa en ny

subvention med ty åtföljande kostnader för statskassan. Vi har försökt, som herr Larsson nyss antydde, att få bort subventionerna på livsmedel i andra sammanhang, eftersom det alltid är besvärligt att ha ett genom subventionering konstlat prisläge på en vara.

Sedan tillkommer ett motiv. Åtminstone inom högerpartiet har vi tagit ett starkt intryck av finansministerns bestämde förbud i statsverkspropositionen i år mot att kräva nya utgifter utan att anvisa motsvarande inkomstillskott. Jag trodde faktiskt att detta var en sak som gällde även för socialdemokratiska motionärer, till och med om motionerna var inspirerade från kanslihuset. För det socialdemokratiska förslaget krävs det i första hand, såsom framgår av handlingarna, 8,5 miljoner kronor för den korta period som man avser, men om systemet skall tillämpas även efter valet den 1 juni och sedan den nya riksdagen har sammanträtt i sommar, så behövs det ytterligare medel utöver dem som nu är begärda.

De borgerliga partiernas förslag medför ett höjt margarinpris, men vi har föreslagit en motsvarande sänkning av sockerpriset för att kompensera den direkta prisökningen på margarin. Vi har beräknat att höjningen och sänkningen i stort sett skall ta ut varandra, och när därtill kommer sänkningen av smörpriset, som också innefattas i förslaget, medför åtgärderna tillsammans en nedgång av levnadskostnaderna. Detta gäller i genomsnitt — det är möjligt att det inte är tillämpligt för varje enskild familj. Men även om enstaka konsumenter skulle få en merkostnad får vi inte glömma bort, att den största uppoffringen kommer dock producenterna, våra jordbrukare, att få göra. För dem medför pris-sänkningen på smör med 1 krona 50 öre per kilogram under alla omständigheter en betydande sänkning av mjölkpriset, en sänkning som redan nu börjar göra sig märkbar ute i landet. Men jordbrukarna är beredda att ta denna konsekvens som ett bidrag att lösa avsättningskrisen på smörmarknaden.

Herr talman! Detta var några allmänna

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

reflexioner omkring det föreliggande utskottsutlåtandet. Jag skall sluta med att instämma i yrkandet om bifall till den av herr Nord m. fl. avgivna reservationen.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Låt mig till en början säga att den nu akuta smörkrisen aldrig hade behövt uppkomma, om man i tid hade vidtagit de åtgärder, som produktionsutvecklingen här i landet motive-
rade. Av de kortsiktiga åtgärder, som man nu har föreslagit för att komma till rätta med krisläget, ogillar jag båda de huvudförslag som framlagts, d. v. s. de förslag, som avser att minska prisspänningen mellan smör och margarin.

För det första anser jag nämligen, att det är principiellt felaktigt att lägga skatt på ett viktigt livsmedel. Därför är höjningen av margarinaccisen mig djupt motbjudande.

För det andra menar jag, att den sänkning av smörpriset, som föreslås, kommer att bli till skada för jordbruket. Redan nu är priset på smör så pass lågt, att det faktiskt inte täcker produktionskostnaderna. Hur mycket sämre skall det då inte bli, om man sänker priset med 1 krona 50 öre. Skulle man verkligen åstadkomma någon ökning av smörkonsumtionen inom landet med de åtgärder, som man har föreslagit, så kommer prissänkningen i varje fall att leda till en betydande förlust för jordbruket.

Jag kan därför, herr talman, inte avsluta mig till något av de båda förslag, som jag skulle vilja kalla huvudförslagen, nämligen utskottets förslag och reservanternas. Däremot vill jag säga, att jag helt ansluter mig till förslagen om prISRABATTERING, i den mån sådan kan komma att beslutas, liksom också till att vi bör kunna använda en del av vårt smöröverskott för internationell hjälpverksamhet.

Jag skulle också vilja i allra största korthet nämna något om de långsiktiga åtgärder, som jag menar att man snarast måste vidta.

För det första behöver vi en ändrad

inriktning av produktionen, bland annat mera kött och mindre mjölk.

För det andra menar jag, att det vore angeläget, att man inte hölle fast vid den låga fetthalt, som man nu har på den standardiserade mjölken, utan genomgående höjde den. Det skulle innebära, att man kunde befria sig från en ganska betydande del av smöröverskottet.

För det tredje menar jag, att det skulle finnas anledning att vidta åtgärder för att öka mjölkkonsumtionen. Det har gjorts alldeles för litet hos oss i den vägen. Man har nog gjort en del propaganda, men man har inte serverat mjölk på alla sätt som den kan användas i och som man till exempel finner i Förenta staterna. Hade vi i tid gjort det, skulle vi säkerligen ha kunnat avsätta en betydligt större del som konsumtionsmjölk än vi nu gör.

För det fjärde vill jag säga, att bland de långsiktiga åtgärderna måste forskningen i fråga om utnyttjandet av mjölkens äggvita komma att inta en mycket framskjuten plats. Från olika håll har krävts forskning rörande användning av mjölkäggvitan, men först under förra året anslog Mejeriernas riksförening ett belopp — jag tror det var en miljon kronor — till sådan forskning. Även staten borde lämna sin medverkan till en lösning av problemet om mjölkäggvitans användning. Vi måste ändå komma ihåg, att mjölkäggvitan är den biologiskt värdefullaste produkt, som frambringas av det svenska jordbruket. Att låta en mycket betydande del av den gå till svinfoder är ett fruktansvärt slöseri.

För det femte menar jag, att vi borde vidta åtgärder för att återföra mjölkproduktionen till de delar av landet, där vi har den största åtgången på konsumtionsmjölk, för att därigenom slippa många, långa och dyrbara transporter av mjölk.

För det sjätte behövs det också intensiva åtgärder för att göra produktionen inom vårt jordbruk — både den animaliska och vegetabiliska produktionen — mera effektiv än den är för närvarande.

Redan för tio år sedan — ja, man kan gott säga för femton år sedan — var det

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

tydligt, att avsättningsutrymmet för mjölken skulle komma att minska. Det föreföll också som om det i början av 1950-talet förelåg ansatser till en viss ändring av jordbrukspolitiken i syfte att just förhindra uppkomsten av den situation, som vi nu befinner oss i, men dessa ansatser fullföljdes inte.

Till slut vill jag säga att vi, när det är fråga om att på lång sikt lösa smörproblemet, får akta oss för att handla i panik. Vi får absolut inte, menar jag, på allvar resonera om förslag att ha skottpengar på kreatur.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Flera av de föregående talarna, bl. a. herr Sigfrid Larsson, har redogjort för själva de sakliga problemen som här föreligger, och jag behöver därför inte lämna någon sådan redogörelse. Jag vill bara konstatera vad vi alla här är överens om, nämligen att det föreligger avsättningssvårigheter för smöret. Man kan säga att det är en avsättningskris på grund av att marknaden har krympt undan för undan. Vi har nu i huvudsak bara den engelska marknaden kvar och det med ett smörpris, som motsvarar ett mjölkpris av ungefär 9 öre per kg.

Såsom redan har sagts är det uppenbart att detta framkallar oro hos jordbrukarna. Inte minst för den landsända jag tillhör, Norrland, där inkomsten på mjölkproduktionen är ryggraden i jordbrukarnas ekonomi, är detta ett stort och betydelsefullt problem. Det är vi alla överens om.

Vi kan tvista om vilka åtgärder man kan vidta. Men med anledning av det resonemang som herr Elofsson i Vä förde vill jag framhålla, att vi måste komma ihåg att det antagits nya grunder för att reglera jordbrukspriserna och därmed fastställts vissa bestämmelser om spärar, som träder i funktion i vissa lägen. Vi har inte kvar det gamla systemet, enligt vilket varje liten rubbning skulle på nytt utlösa överläggningar mellan jordbruksnämnden och regeringen.

Herr Elofsson påpekade också, att re-

geringen inte har gjort något. Men man kan väl ändå säga, att regeringen — efter de regler som gäller — har vidtagit de åtgärder som man kan anse vara skäliga och riktiga med hänsyn till överenskommelsens bestämmelser. Prisgränsen var ju före november i fjol 6 kronor 10 öre. Priset kom sedan under denna gräns, men lyftes upp till 6 kronor 41 öre efter den 1 november 1957. Det var således den åtgärd som från regeringens sida vidtogs för att åstadkomma en förbättring av prisförhållandena. Samtidigt infördes också kvantitativa importregleringar för smör, så att praktiskt taget all smörimport stoppades. Dessa åtgärder har från regeringens sida vidtagits, och det är åtgärder som enligt de bestämmelser som finns i 1955 års avtal just då skulle vidtagas.

Vi vet att avsättningssvårigheterna har ökat rätt hastigt. Därmed har också skapats en situation som vi alla är överens om är synnerligen besvärlig. Jag tror man kan uttrycka saken så, att vi alla, både vi som tillhör regeringspartiet och andra, är lika intresserade av att hålla de avtal som ingåtts. Vi är också lika intresserade av att de åtgärder som vidtas ligger inom det möjliga gräns. Frågan är bara om man skall spurta i väg så pass som nu har skett, eller om man skall ta litet tid på sig och överväga.

När jag i andra kammaren hörde remissdebatten om den motion som centerpartiet väckt, tyckte jag att folkpartiets och högerns ledare faktiskt sökte springa omkull varandra för att hinna upp herr Hedlund i det försprång han fått, och om möjligt också springa förbi honom. Jag förstår att det är att kränka oskulden om jag säger, att det har med valet att göra.

Jag vill bara konstatera faktum. Den omständigheten, att vi kom litet senare med vår motion, betyder ingalunda att vi saknar intresse för jordbruket eller för denna frågas lösning, utan sammanhänger uteslutande med att vi ansåg att detta borde övervägas ännu någon tid.

När det sedan gäller de åtgärder, som vi bör vidta nu, är det enligt vad jag kan förstå inte så stor skillnad mellan de oli-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

ka förslagen. Det har ju träffats en överenskommelse och jordbrukarna — det vill jag starkt understryka — har själva känt att här måste något göras och att det från olika håll måste ske uppoffringar. Därför har de själva tagit på sig bördan att gå med på att sänka smörpriset med 1:50. Detta är en aktningvärd och berömvärd åtgärd.

Jag skall inte gå in så mycket i detalj när det gäller frågan om margarinet. Jag vill bara konstatera vad herr Osvald redan påpekat, nämligen att margarinet är en produkt, vars förbrukning går framåt och som accepteras av alla medborgargrupper i landet. Jag blev förvånad när jag i statistiken över förbrukningen av margarin såg, att medborgargrupper med så höga inkomster som 25 000 eller 30 000 ändå använder mycket margarin. Det är nödvändigt att vi gör klart för oss att margarin är en form av matfett, som är accepterad och som kommer att användas vidare.

Då uppstår frågan: Hur skall man passa in denna ökade margarinförbrukning i ett program för att skapa större utrymme för smörkonsumtionen i landet?

Det är en svår och besvärlig bedömningsfråga. Inte bara ur ekonomiska utan kanske i ännu högre grad ur rent psykologiska synpunkter reagerar folk hårt mot höjda priser på margarin. Även med de nuvarande priserna är det ju ett tämligen stort steg mellan produktionskostnaderna och de priser, som husmöderrarna faktiskt får betala för margarinet. Varje breddning av den marginalen kommer att utlösa olustkänslor.

Från vårt håll har vi då sagt: Jordbrukets situation är besvärlig, och vi närmar oss snart också det läget, att vi måste fundera över hur de nya två- eller treårsperioderna i jordbruksöverenskommelsen skall ordnas. Är det inte då en fördel även för jordbruksnäringen, att man kan överväga dessa olika frågor i en gynnsam och så litet som möjligt irriterad atmosfär? Om man, som vi föreslår, väntar tre månader och regeringen, jordbruksnämnden och jordbrukets organisationer får utrymme att vidare tänka över de långsiktande förslagen, vin-

ner man också den fördelen att man för denna tid kan förhindra att den irritation uppkommer, som ett så stort steg som att fördyra margarinet med 50 öre helt säkert kommer att utlösa.

I utskottet och kanske också här i kammaren har man frågat: Om vi skall subventionera, hur blir det då sedan? Men vad är det som reservanterna föreslår? Jo, de säger att vi skall margarinpriset med 50 öre, men vi skall samtidigt sänka sockerskatten med 10 öre, vilket kommer att neutralisera husmöderrarnas utgifter för den merkostnad för margarinet, som denna 50-öring betyder. Mina damer och herrar, är detta något annat än en subvention? Nej, det är också en subvention. Och den kan givetvis också bortfalla.

Herr Elofsson i Vä frågade: Hur blir det sedan? Ja, det har vi inte tagit någon ståndpunkt till. Jag tycker att dessa saker är så komplicerade och invecklade och att de kortsiktiga åtgärderna liksom vävs in i de långsiktiga åtgärderna, att vi innan vi slutgiltigt tagit ståndpunkt till hur vi för kortare tid skall söka lösa smöravsättningen här i landet, också bör ha något så när klart för oss hur vi skall lösa frågan på lång sikt.

Det har kommit fram ett förslag från jordbruksnämndens sida om att lämna premier för utslaktning av djur. Det ser ut som ett uppslag, som är värt att taga vara på. Börjar man att tänka närmare på saken finner man att det uppkommer många problem, t. ex. många ytterst besvärliga kontrollåtgärder. Jag tror inte att man alldeles onyanserat kan genomföra ett sådant förslag över hela landet.

Jag läste nyligen i en norrländsk tidning, att Sundsvallsområdets mejeriförening i sin årsberättelse framhållit, att mjölkproduktionen på ett år har minskat med 3,7 procent och att antalet leverantörer under samma tid minskat med 4,6 procent. I berättelsen tillägges, att om denna minskning av mjölkinvägningen och av antalet leverantörer fortsätter, dröjer det inte länge förrän det blir brist på konsumtionsmjölk inom sundsvallsområdet. Jag tror att det finns andra områden, där förhållandet är detsamma.

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

Om man inom ett sådant område skulle slå ut 10 à 15 procent av korna kunde därmed skapas besvärliga problem.

Jag skulle vidare vilja beröra ytterligare en omständighet. Jag har själv varit jordbrukare i 40 år och haft mjölkproduktion som huvudnäring. Låt oss säga att en jordbrukare har åtta kor och skall slå ut två. Då säger hans gumma ungefär så här: »Skall jag gå i ladugården söndag och vardag lika, blir det inte mer att göra om det är åtta kor än om det är sex!» — Det blir ingen lättnad i arbetet för henne att ta bort två kor. Utslaktningen blir en åtgärd närmast för de större jordbruken, de som har 30—40 kor. För småjordbruket är det inte så lätt att lösa frågan. Men det är faktiskt så att de jordbrukare, som har sju à åtta kor och därunder, svarar för en stor del av mjölkproduktionen i landet, då de utgör ett mycket stort antal.

Som jag ser saken måste vi, om vi skall komma fram till något resultat på detta område, nog också minska produktionsgrunden, d. v. s. *åkerarealen*. Visserligen stod det i den gamla Häl-singelagen någonting om att »den som lägger jord igen gör större synd än den som dräper män». Men det är längesedan det ordet myntades, och vi får nog försöka tänka om. Vi måste inrikta oss, som jag påpekade när vi häromdagen talade om lantbruksnämnderna, på att försöka minska åkerarealen i landet och ge den en mera rimlig omfattning. Detta utlöser ju problem av social natur, av byggestructurell natur o. s. v. — Problem som är synnerligen svåra att lösa.

Jag vill med detta resonemang närmast komma fram till att vi bör söka lösa de tillfälliga och kortsiktiga åtgärderna så lugnt och sansat som möjligt.

Jag tror att det var herr Eskilsson som frågade, varför vi tagit till en tidsperiod av tre månader. Vi har gjort det av det skälet, att om riksdagen upplöses skall regeringen beredas tillfälle att så snart som möjligt efter det att den nya riksdagen samlats förelägga riksdagen förslag i ärendet och då ta upp hela problemet. På det sättet får regeringen också tid på sig att penetrera frågan. Det är

detta som ligger bakom vårt tal om att vi skall hålla oss till tre månader.

Jag vill också påminna om en annan efter vad jag förstår rätt betydelsefull fråga, som jag tror att herr Eskilsson något var inne på. Han nämnde att vi förut lyckats lösa jordbrukets problem genom överenskommelser och att vi på det sättet har sluppit uppsplittande strider. Det är en tanke som är mycket värdefull. Det är värdefullt inte endast för producenterna utan också för konsumenterna att få en uppgörelse utan strid. Personligen ser jag det förslag som jag stöder, nämligen att inte höja margarinpriset, på det viset att vi därigenom inte retar upp konsumenterna. Vi får då ett gynnsamt utgångsläge när vi skall ta upp de stora förhandlingarna. Jag tycker att vi från olika håll bör se saken så, att vi skall söka undvika att skapa en atmosfär av irritation när vi skall lösa de delproblem, som föreligger för dagen, för att inte försvåra en lösning sedan av de stora problemen på bredaste möjliga basis.

Jag vill till sist, herr talman, också säga ett par ord om en motion av herr Palme m. fl. i denna kammare. Om anslag till Rädde barnen för den internationella hjälpverksamheten. Vi har i utskottet sagt att detta är ett mycket aktningvärt uppslag, som kan rekommenderas. Utskottet har också — och det tror jag att även reservanterna är inne på — uttalat att regeringen, när den vidtar åtgärder för att komma fram till en lösning av problemet om smöravsättningen, bör ta hänsyn till möjligheterna att samtidigt hjälpa de fattiga barnen och de svältande människorna ute i världen. Det är måhända många besvärliga ekonomiska och även formella problem, som måste lösas för att detta skall bli möjligt, men jag tror att en nation som vår, som har en så hög levnadsstandard och en stark social känsla och även känsla för den fredliga samvaron mellan folken, bör visa detta på det sättet att vi i vårt arbete för att avhjälpa den internationella fattigdomen tar av vårt överflöd på smör, torkmjölk etc. för att därmed hjälpa nödlidande barn. Jag vill sär-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

skilt understryka önskemålet att rege- ringen, när den överväger olika åtgär- der, inte tappar bort denna möjlighet.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp) kort gemmäle:

Herr talman! Jag skall bara ta upp en enda punkt i det anförande som herr Jonsson nyss höll. Han sade att den av reservanterna föreslagna sockerrabatten är en subvention lika väl som den av utskottet föreslagna rabatteringen av smöret. Det är alldeles riktigt! Men det finns en betydande skillnad, herr Jons- son, nämligen den, att reservanterna har föreslagit att denna rabattering bara skall vara temporär. Vi förutsätter att sockerskatten tas bort till en kommande riksdag; det kan nämligen inte göras nu. Det blir därför i praktiken en stor skill- nad mellan de två formerna av subven- tionering. Smörsubventionering ersättes när den upphör inte av något annat men det gör sockerrabatten.

Dessutom är det väl en rätt egendom- lig anordning att ha en konsumtions- skatt på ett livsmedel och samtidigt sub- ventionera ett annat livsmedel.

Vidare sade herr Jonsson att det upp- står ovilja bland många människor om margarinpriset höjs. Men den oviljan kan väl inte bli så stor, när matfettkostna- den för det stora flertalet hushåll genom den tre gånger så stora sänkningen av smörpriset blir lägre efter reformens ge- nomförande än den är nu.

Herr CARLSSON, GEORG, (cp):

Herr talman! Även detta är en sådan fråga som man kan hålla på att resonera om hur länge som helst, men jag skall för min del börja med några ord till herr (Osvald).

En forskare och professor måste man ju beundra. Det är bra att vi har sådana män, och forskningen har gjort så stor nytta för jordbruket att vi måste försöka att även i fortsättningen stödja den så mycket vi kan. Det som professor Os-

vald talade om var emellertid saker, som man inte har varit alldeles främ- mande för i den praktiska mejerihante- ringen. Han sade att vi skall propagera för en större mjölkkonsumtion. Visst kan vi göra det, men i det hänseendet har vi det inte så dåligt ställt. Vårt folk är ett av de mest mjölkdrickande folk som finns. Herr Osvald sade vidare att ägg- vitan i mjölken är oerhört värdefull. Även detta är välkänt inom mejeriorga- nisationerna, men när vi nu redan har så mycket äggvita i vår kost, och när folk vill äta billigt men gott, så hjälper det inte att propagera aldrig så mycket för att de skall tänka på hur mycket äggvita det finns i mjölken när de köper sin mat. Folk går inte efter sådana prin- ciper.

En ökning av fetthalten har också dis- kuterats i många år inom mejeriorga- nisationerna, men man har varit tveksam om huruvida man skulle kunna omsätta mera fett på det sättet. Om man ökar fetthalten måste man självfallet ta mera betalt för mjölken, men om folk inte sät- ter värde på den högre kvalitet som en höjd fetthalt innebär så kan man komma i den situationen, att mejeriernas fett- omsättning tvärtom minskar genom en sådan åtgärd. Det är förresten inte för- bjudet för mejerierna att på förpackad mjölk hålla en högre fetthalt. Det har emellertid visat sig efter den sista pris- höjningen, att folk köper mera skum- mjölk. Det kan bero på att folk resone- rar som professor Osvald, att äggvitan finns kvar i skummjölken. Denna har gått upp i pris och betalas nu med 37 öre litern, men det blir ju ändå inte fråga om några större mängder och det bidrar inte alls till att höja omsättningen på fett. De där problemen är inte så där förfärligt enkla, att det räcker med att säga att man skall göra så och så när man kommer i den och den situationen.

Höjning och sänkning av margarin- accisen är inte heller någonting nytt. När livsmedelskommissionen släppte matfetsransoneringen hade jag tillfälle att vara med, och då diskuterades dessa problem mycket ingående. Man ville ju ha en viss omsättning på svenskt smör,

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

men den gången hade vi inte något överskott. Vi resonerade som så, att vi måste ha en så pass hög margarinaccis att vi inte en gång till skulle behöva ransonera malfettet. Då satte man på försök en viss margarinaccis, och man kom överens om att man skulle se hur det skulle komma att verka. Sedan dess har vi höjt smörpriset flera gånger på grund av att jordbruksuppgörelserna har visat, att jordbruket har behövt mera pengar, och man har till och med gjort margarinet billigare. Dessa metoder har vi använt under alla dessa år, och på det sättet har vi trots allt hittills kunnat bemästra problemen.

Först nu har det uppstått en sådan situation, att vi inte kan finna avsättning för vårt smöröverskott genom export ens till hur låga priser som helst. Då måste vi naturligtvis vidta andra åtgärder. Från jordbrukets representanter har man då vid de förda underhandlingarna accepterat att höja margarinpriset med 50 öre och sänka smörpriset med 1 krona 50 öre. Det innebär ett hårt slag för jordbruket att behöva gå med på någonting sådant. Det är nog inte många underhandlare som skulle ha velat godkänna någonting sådant i en prisuppgörelse. Sänkningen av smörpriset med 1:50 per kilo betyder nämligen, att jordbrukets inkomster minskas med 90 miljoner kronor, vilket kommer att framtvinga en sänkning med 3 öre per liter för all mjölk som levereras här i landet. Både herr Jonsson och herr Nord har redan påpekat, att det framför allt är småbruket som levererar den mjölk som här drabbas.

Herr Osvald yttrade, att det kanske inte är så riktigt att just nu sänka smörpriset så mycket. Nej, det finns skäl för att inte göra det. Vi kan ju för närvarande sälja två tredjedelar av vår smörproduktion i fri konkurrens med det nuvarande margarinpriset och ta ut det smörpris som vi hittills fått. När vi kunnat sälja så mycket av smörproduktionen trots den stora spänningen mellan smör- och margarinpriserna hittills, måste man verkligen fråga sig, om det är klokt att nu sänka smörpriset så kraf-

tigt som med 1:50. Men faktum är ju ändå, att något måste göras i den nuvarande akuta krisen.

Jag vill sedan, herr talman, säga några ord om skillnaden mellan reservanternas och utskottets förslag. Utskottet vill sänka smörpriset ännu mera än reservanternas, med 2 kronor. Samtidigt skulle man under denna tid hjälpa jordbruket med subventionering, så att för jordbrukets del skulle resultatet bli det samma. Att nu sänka priset med 2 kronor är emellertid enligt min uppfattning en alltför kraftig åtgärd, om vi tänker på framtiden. Trots den stora överproduktionen har vi, som sagt, kunnat sälja två tredjedelar av smörproduktionen inom landet till det pris vi hittills fått. Det är därför, tycker jag, både onödigt och farligt att nu gå så långt att man sänker smöret med 2 kronor.

Det är klart att läget kan bli sådant att vi i en framtid också måste räkna med subventioner. Jag är inte alls främmande för tanken, att vi jordbrukare i framtiden kanske kan behöva gå till regeringen och resonera om hjälp med subventioner. Då vi nu från vår sida stannat vid förslaget att höja margarinpriset med 50 öre och sänka smörpriset med 1 krona 50 öre, kan detta dock inte kallas att »rusa iväg». Det är ju resultatet av en kompromiss, och jag anser nog att vi borde ha kunnat mötas på den punkten.

Man säger vidare att vi bör minska mjölkproduktionen. Det har vi redan gjort, men minskningen är tyvärr störst inom just de områden där vi behöver mest mjölk för att täcka konsumtionen. Här stöter vi på ett sådant där problem som kan se konstigt ut vid första påseendet. Det är, som herr Jonsson påpekade, de många småbrukarna ute i landet, kanske långt från konsumtionsorterna, som levererar det mesta av den mjölk som går till smörproduktionen. När jordbrukspolitiken skall omsättas i praktisk handling stöter man lätt på vissa problem och det kan bli litet snedvidret på vissa punkter. Men vi får väl taga upp denna sak och försöka lösa den i framtiden.

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

Jordbruket har nu som sagt prutat sammanlagt 90 miljoner kronor på sina inkomster. En sänkning av smörpriset enligt utskottets förslag medför i realiteten en förlust av 120 miljoner kronor, såvida jordbruket inte får subventioner.

Jag vill, herr talman, sluta med att fastslå, att det inte kan sägas att vi här har rusat i väg. Det är dessutom, betonar jag, angeläget att vi i fortsättningen söker hålla alla vägar öppna för att gemensamt diskutera dessa problem, så att vi kan få till stånd en så klok och bra lösning som möjligt. Vi bör naturligtvis försöka undvika subventioner så länge som möjligt, men vi kanske måste ta emot även sådana när vi får räkna ut vilka inkomster som jordbruket behöver tillföras.

Den kompromiss, som ligger bakom jordbruksnämndens förslag, kan emellertid, betonar jag ännu en gång, inte sägas vara ett uttryck för att vi här rusar iväg. Enligt mitt förmenande har vi i stället all anledning att stödja denna uppgörelse. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Problemen är inte så enkla, sade herr Carlsson nyss. Jag delar helt hans uppfattning i det avseendet.

Men så förklarade herr Carlsson också, att man från mejeriernas sida gjort en hel del propaganda för att öka mjölkkonsumtionen. Ja, det kanske jag kan hålla med om, men det har, tyvärr, varit alltför mycket av ord och alltför litet av handling.

Vi dricker här i landet redan nu så mycket mjölk, fortsatte herr Carlsson, att vi inte kan öka mjölkkonsumtionen ytterligare. Jag tror att vi har möjligheter att öka mjölkkonsumtionen om man verkligen söker vidta några praktiska åtgärder i den riktningen i stället för att bara inskränka sig till propaganda.

Sedan säger herr Carlsson, att vi inte har användning för äggvitan i skum-

mjölken — detta som ett bemötande av mitt uttalande att vi bör göra något för att söka få fram bättre metoder att använda mjölkäggvitan. Visst har vi behov av äggvita! Vi importerar ju nu en mängd äggvita i form av kött. Kunde man finna en bra metod att använda mjölkäggvitan skulle man mycket väl kunna blanda in den i t. ex. charkuterivaror, och man kunde kanske även finna andra vägar att utnyttja mjölkproduktionen. Men för detta problem har våra mejerier tyvärr inte haft något intresse förrän på allra senaste tiden, och det var detta jag menade var fel. Hade man redan för 15—20 år sedan, då man såg vartåt det lutade, gjort tillräckliga insatser, hade man inte behövt vara i det läge, som man är i dag.

Herr CARLSSON, GEORG, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag sade inte, att vi inte kunde konsumera mera mjölk, utan jag sade, att Sverige var ett av de länder, som per capita räknat konsumerade mest mjölk av alla — och det är inte så litet!

När det gäller äggvitan tror jag visserligen att vi kan blanda in den i t. ex. en billig korv och säga till konsumenterna: »Här får ni mycket äggvita och den blir billig, ty det är skummjölksäggvita!»

Men de köper säkert kött i alla fall, ty de tycker att det smakar bättre och att korv inte är detsamma.

Detta är en smaksak. Folk kommer att köpa kött, trots att äggvitan i köttet — vilket jag också är medveten om — är mycket dyrare. Men man köper det som är gott, och man tycker om att leva väl och reflekterar inte över om det är äggvita eller något annat. Vad man är rädd för är fett, bland annat på grund av den propaganda, som förs i dessa dagar. Därför har vi inte vågat höja fetthalten i mjölken. Folk köper redan nu skummjölk i stället för vanlig mjölk, och det är ingalunda för att de är rädda för äggvitan, utan för att de är rädda för att bli för feta.

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker inte man skall vara så pessimistisk att man tror, att man inte skulle kunna vinna avsättning för den biologiskt förnämligaste produkt, som framställes inom svenskt jordbruk.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Det har under debatten talats om den oro, som jordbrukaren känner inför den utveckling, vi nu råkat in i. Jag vill för min del säga, ehuru jag inte representerar jordbruket och dess intressen utan snarast motsatsen, konsumentintresset, att jag till fullo delar och förstår denna oro.

Men jag vill samtidigt fästa uppmärksamheten på att det just bland konsumenterna finns en annan oro, en oro som också den är starkt motiverad. Den har utlösts av den attack mot margarin, som även ingår som ett element i den diskussion vi nu för.

Under 1950-talet har annars konsumenternas förståelse för jordbruket och dess problem ökat ganska väsentligt i förhållande till tidigare. Jag tror att vi, när vi får historiskt perspektiv på den utveckling som har ägt rum i det svenska samhället i fråga om människornas sätt att se på varandras problem, nog kommer att kunna göra den iakttagelsen, att jordbrukarna och konsumenterna under denna period på det hela taget har kommit varandra mycket närmare än vad man tidigare varit.

Det finns därför såvitt jag förstår, herr talman, inte några som helst motiv för att i debatten om jordbruksprisavtalet resonera på ett sätt, som om det förelåg någon fara för att regeringen skulle umgås med planer på att rucka det avtalet. Jag tror att konsumenterna på sin sida bär upp det avtalet med fullt allvar, är beredda att infria det och beredda att acceptera sådana åtgärder från regeringen, som syftar till att hålla avtalet i helgd.

Det som här föreslås av regeringen är inte heller i något som helst avseende sådant, att man kan säga, att däri ligger något avsteg ifrån avtalshelgdens stig.

Om man har träffat ett avtal mellan två parter om en viss målsättning, får man väl ändå inte förmena någon av parterna att ha sin åsikt om vilka vägar som bör beträdas för att nå fram till målet. Här är man ju överens om att det är lämpligt med en minskad prisspänning mellan smöret och margarin, på 2 kronor. Det som skiljer i fråga om uppfattningarna är var någonstans de 50 örena skall tas: antingen genom att höja margarinpriset eller att låta 50 öre av smörpriset utgå i form av subventionering med bibehållet margarinpris.

Från jordbrukets synpunkt finns knappast någon anledning att hesitera inför den väg som regeringen föreslår. Det viktigaste för jordbrukarna är att få en minskad prisspänning. Den olust som kommit till uttryck på skattebetalarnas vägnar därför att regeringsförslaget innebär att en 50-öring skall subventioneras, tror jag nog man kan ta med en nypa salt. I själva verket rör det sig ju här om att på det rättvisaste sättet åstadkomma den effekt som man är överens om. På den punkten tycker vi nog på vårt håll, att det rättvisaste är att låta margarinpriset få vara i fred.

Det har redan sagts och påvisats, att utvecklingen på maffettskonsumtionens område går i riktning mot ökad användning av margarin. Det har talats mycket litet — eller ingenting alls — om den färskastatistik som i detta avseende föreligger. Jag skall tillåta mig att erinra om ett par siffror, även om här står statistik mot statistik. En kommer från margarintillverkarna — jag tror att man inte har anledning att säga något annat om den än att den måste vara riktig — som visar, för det första att margarinkonsumtionen oavbrutet ökat och för det andra — och det viktigaste — att det är de inkomstsvaga och barnrika familjerna — begreppen är väl i det närmaste identiska — som förbrukar mest margarin och som ökar sin förbrukning. Under sådana förhållanden får man ha förståelse för den oro, som konsumenterna känner inför hotet om ett höjt margarinpris.

Jag har sett i utskottsutlåtandet och

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

även i någon tidning, att det motstånd emot en höjning av margarinpriset, som rests ifrån vår sida, är ett motstånd som man inte skall överdriva. Man har sagt, att våra farhågor för en höjning av margarinpriset är obefogade, ty erfarenheten har visat, att priset på jordbruksprodukter kan höjas utan att konsumtionen minskar något nämnvärt. Så är förhållandet med t. ex. konsumtionen av mjölk, vars priskurva oavbrutet gått i höjden. Man menar att detta då skulle gälla även i fråga om margarinet; en 50-öreshöjning där skulle inte ha den effekt som man tror, ty hushållen skulle nog acceptera höjningen.

De som talar så och skriver så har nog inte upplevt, vad som inträffar på svenska tidningsredaktioner när det blir tal om att mjölken skall höjas med några öre per liter. Om insändarskrivandet någonsin tar fart och når kulmen, är det sannerligen i sådana situationer. Jag tar det för min del som ett bevis för att man reagerar utomordentligt starkt emot en höjning av nödvändighetsvaror för hushållen. Den omständigheten, att t. ex. mjölkkonsumtionen inte har minskat och att man kanske även med en höjning av margarinpriset får en bibehållen margarinkonsumtion är nog inte att tillskriva ett sådant faktum som att man accepterar dessa höjningar, utan fastmer det förhållandet, att dessa varor är så nödvändiga, att man måste köpa och konsumera i samma omfattning som förut trots att priset höjts. Det gör saken mera betänklig och bör vara en varning för oss att inte gå för vårdslöst fram på den punkten.

Det är naturligtvis i och för sig beklagligt för jordbrukets vidkommande, att margarinet vinner mark på smörets bekostnad. Dock tycker jag att detta bör styrka oss i förvissningen om att det är nödvändigt att man nu på allvar griper sig an med problemet att finna långsiktiga lösningar på den smörkris som nu har uppstått — de långsiktiga lösningar, som herr Jonsson har pekat på och som har antytts i olika formuleringar och som jag därför inte skall uppehålla mig vid. Jag håller fast vid och jag under-

stryker starkt, att margarinet bör få undgå den attack som man försöker rikta emot det genom att höja priset med 50 öre. Det viktigaste i dagens läge är väl, att man på olika håll försöker spänna krafterna för att få en långsiktig plan utarbetad. Under den tid som detta pågår erbjuder utskottsförslaget, som ju även har regeringens välsignelse, den bästa utvägen. Då får man det rådrum man behöver och man slipper den irritation i konsumentkretsar som en höjning av margarinpriset skulle utlösa.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Berg talade om konsumtionsvarorna och margarinindustriens statistik. Då vill jag bara nämna, att de siffrorna härstammar från en intervjuundersökning 1956—1957. Vi har också färskare siffror, nämligen från levnadskostnadsundersökningen i januari 1958, och jag ber att få anföra några siffror ur den. Värdet per hushållsmedlem av det margarin som köpes är för gruppen jordbrukare 2: 50, för andra företagare 3: 55, för högre tjänstemän 4: 76, för lägre tjänstemän 3: 58, för arbetare 3: 97 och för övriga 2: 37. Detta betyder, att det visst inte är så att kategorier med lägre inkomster har en särskilt hög margarinförbrukning. Därför är det riktigt som jag tidigare i dag sagt, att man inte med skäl kan påstå att de lägre inkomsttagarnas matfettskostnader fördyras, om riksdagen följer reservanternas linje.

När man sedan talar om margarinpriset, bör man komma ihåg att margarinet i själva verket är mycket billigt, om vi tar hänsyn till den penningvärdeförsämring som ägt rum sedan 1953 och 1955. Utgår vi från margarinpriserna då — 3: 98 år 1953 och 3: 95 år 1955 — skulle detaljpriset för margarin i dag vara omkring 4: 50. Hur mycket kostar det? Jo. 3 kronor 50 öre. Faktum är således, att margarinet har sjunkit i pris, och även om det höjdes denna 50-öring skulle det

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden
 inte komma upp i ett prisläge som svarade mot priset bara för några år sedan.

Herr BERG, GUNNAR, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag ville helt kort säga till herr Sigfrid Larsson, att den statistik, som föreligger på detta område, har bristfälligheter. Men det är ett faktum, som ingen kan bestrida, att för de inkomstsvaga hushållen och de barnrika familjerna spelar margarinet, som jag tidigare sagt, så stor roll att varje pris-höjning kommer att innebära en orättvisa. Man kommer att på dessa familjer lägga en börda, som icke är motiverad.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! När herr Osvald nysst löste jordbrukskrisen åt oss, var det vissa besked som han dock underlät att ge.

Hans modell var den, att man skulle få fram en ändrad produktionsinriktning i det svenska jordbruket. På den punkten råder mig veterligt inga delade meningar, men vad herr Osvald i hastigheten underlät att tala om, det är hur man skall få denna ändrade produktionsinriktning till stånd.

Herr Osvald rekommenderade också den lösningen, att man skulle göra mjölken fetare och bättre. I det sammanhanget glömde talaren bort att berätta för oss, att en åtgärd av det slaget ofrånkomligen medför höjda priser på mjölken. Det kostar 6 öre per liter konsumtionsmjölk att höja fetthalten med 0,8 procent, och mig förefaller det som om den lilla detaljen har viss betydelse i sammanhanget.

Det är klart att man kan ta den förhållandevis bekväma ståndpunkten i denna situation, att man inte har någon ståndpunkt alls, att man säger: Den internationella kris som nu undan för undan slår igenom i minskade mjölklikvider för de svenska jordbrukarna — och alldeles särskilt, herr Berg, för de inkomstsvaga svenska jordbrukarna, för småbrukarna — är någonting som inte angår mig; det får jordbrukarna svara för själva.

En sådan inställning är helt enkelt kortsynt, otroligt kortsynt. Det kan ändå inte hjälpas att när man framför sig ser tilltagande sysselsättningsvärigheter för den stora grupp människor, som de svenska småbrukarna utgör, får man i minnet det faktum, att den stora depression, som lamslog näringslivet över större delen av världen på 30-talet, började med en sysselsättningskris och en avsättningskris inom jordbruket. Jag drar inga slutsatser av detta. Jag bara säger, att kanske den saken borde vara en tankeställare för människor, som inte har sina intäkter ur det hårda arbete som jordbruket kräver av sina utövare.

Men ståndpunkten att inte ta någon ståndpunkt alls är, förefaller det mig, också ur de allra trängsta egna intresse-synpunkterna kortsynt. För möjligheten att upprätthålla ett jordbruk, ett bärkraftigt jordbruk, i vårt land spelar mjölkproduktionens lönsamhet en alldeles avgörande roll. Vi har varit övertygade om — och vi är övertygade om — att vi skall upprätthålla ett jordbruk; den ståndpunkten har vi tagit med hänsyn till de risker vi eljest skulle löpa för vår försörjning under en avspärrning, och med hänsyn till att vi har ansett det vara ett konsumentintresse att vi i viss grad kan stå oberoende i förhållande till världsmarknaden. Det är inte alltid som världsmarknadspriserna har varit kortsiktigt förmånligare för konsumenterna än de priser det svenska jordbruket har fått taga ut.

Men, herr talman, den negativa inställningen — den som synbarligen har föranlett regeringen att inte göra någonting — är därtill uppenbart avtalsstridig. Det har här sagts, att något avtal inte skulle kunna åberopas i den situation, som nu föreligger. Det kan då vara tillåtet att erinra om att det i 1956 års uppgörelse uttryckligen står, att man skall möta en avsättningskris av det slag, som nu har brutit in över vårt land. »med alla till buds stående medel» — jag citerade de sista orden. I förarbetena till detta beslut har man direkt varit inne på tanken på margarinpriset och dess anpassning till det utrymme för svenskt

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

smör, som måste förefinnas om det svenska jordbruket skall ha den lönsamhet vi är överens om.

En svensk smörexport är ingen ny företeelse. Det är ingenting som jordbrukarna eller jordbrukets organisationer har hittat på under den sista tiden. Åren 1938 till 1939 exporterade vi mera smör än vi har gjort de senaste åren. Vi exporterade då omkring 25 miljoner kilogram om året. När 1956 års avtal gjordes upp, var följaktligen nödvändigheten av en smörexport förutsedd, och det medförde att prisavtalets allmänna och speciella målsättning är bindande för oss, som har träffat avtalet. Det är bindande för den svenska riksdagen men också för den svenska regeringen och det svenska regeringspartiet, alldeles oavsett om ett nyval hotar om en månad eller ej. Man får alltså ta konsekvenserna av de utfästelser man gör, av de avtal man själv sluter, och man får göra det i det läget då avtalet utlöses — som i detta fall — av omständigheter utanför de svenska jordbrukarnas egen kontroll.

Det enda argument, som här har anförts mot lösningen med en skärpt margarinbeskattning och en delvis med hjälp av denna minskad prisspänning mellan smör och margarin, är att denna skärpta margarinaccis skulle drabba de barnrika hushållen och de inkomstsvaga hushållen. Men förutsättningen för hela denna linje är ju, såsom här har sagts upprepade gånger, att man samtidigt eller så snart detta är möjligt sänker en annan indirekt skatt, som också den drabbar de barnrika och de inkomstsvaga hushållen. Man kan självfallet inte hävda att i varje enskilt fall dessa båda komponenter tar ut varandra, men man kan hävda att de generellt gör det. För mig har alltid det avgörande varit, vilka sammanlagda levnadskostnader en familj har, inte vad varje enskild vara, som ingår i dess förbrukning, kostar.

Herr talman! Med dessa utgångspunkter förefaller mig den lösning, som jordbrukets organisationer har skisserat och som, om man får ta hänsyn uteslutande till officiella aktstycken, regeringen fort-

farande är strängt sysselsatt med att fundera på, vara den enda möjliga. Ingen har ett ögonblick förmenat, att denna lösning skulle innebära en långtidslösning, att den skulle på en gång och för all framtid klara av de svårigheter, med vilka inte bara det svenska jordbruket utan jordbruksnäringen i praktiskt taget alla Europas länder nu brottas. Men man får väl ändå inte med hänsyn till långtidsproblemen avstå från åtgärder, som kan ha en välgörande effekt på de mest akuta och de mest brännande svårigheterna för en stor folkgrupp.

Herr Jonsson företräder här den utomordentligt egendomliga uppfattningen, att man ger människorna subventioner, när man tar bort en skatt för människorna. Jag vill i förbigående säga, att utgångspunkten för hela denna uppfattning måste vara, att allt vad en människa har i arbetsförtjänster i själva verket tillhör staten. Vad människan själv får behålla är alltså något slags present av staten. Herr Jonsson är framme vid den lösning av våra samhällsekonomiska problem, som Grönköpings Veckoblad för några år sedan lanserade, när denna ärade presskollega hävdade, att det radikala och riktiga skulle vara att vi lämnade alla våra pengar till staten och sedan fick en eller annan krona i subventioner att leva runt på.

Det är över huvud taget utomordentligt karakteristiskt, att man på socialdemokratiskt håll inte reflekterar på en kombinerad skatthöjning och skattesänkning, ty att föreslå någonting sådant, det är att handla i panik. Att föreslå att ett utrymme på detta sätt skapas för den produkt, som bestämmer inkomstförhållandena för 236 000 svenska småbrukare, det är att handla i panik. Att när deras utkomst är hotad ingripa med en väl sammankopplad skatteåtgärd, är felaktigt.

Jag sade, herr talman, att det var 236 000 svenska småbrukare, vilkas utkomst är hotad. Vi har på riksdagens bord haft och har förslag till åtgärder, som inte gäller småbrukare men som gäller andra människor, vilkas inkomster och utkomst anses hotade. Vi har lagt

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden fram ett förslag, att staten skall ikläda sig en risk på 30 miljoner kronor för att skapa fortsatt sysselsättning åt 3 000 arbetare vid varvet i Uddevalla, vi har ett förslag att staten skall ikläda sig en risk på 15 miljoner kronor för att i en beredskapsindustri, herr finansminister, bereda fortsatt sysselsättning åt 1 400 arbetare. Regeringen är alltså beredd att ta på sig nya statsutgifter på cirka 45 miljoner kronor för att sysselsättningen icke skall försvagas för 4 400 man. Men den är inte beredd att ta på sig nya statsinkomster på samma belopp när det gäller utkomsten för 236 000 småbrukare. Det är skillnaden, herr talman, mellan att handla i panik och att handla efter den eftertanke, som förefaller mig börja bli övermogen.

Man säger kanske på något håll, att de svenska jordbrukarnas situation är sådan, att något ingripande inte behöver göras. Får jag då bara erinra om att om man sätter jordbrukarnas inkomster 1950/51 till 100, var näringens inkomster 1956/57 128. Om man sätter jordbruksnäringens kostnader 1950/51 till 100, var dessa kostnader 1956/57 141. Det gäller här alltså en näring, vars kostnader har stigit mycket snabbare än underlaget för att täcka de kostnader vi nu talar om.

Jag yrkar därför, herr talman, icke endast bifall till reservationen, utan jag säger att oavsett vad första kammarens majoritet i dag beslutar kommer den mycket snart, när den nya riksdagen sammanträder, om vilket halvofficiellt tillkännagivande nu föreligger, att på nytt få ta ställning till denna fråga.

Herr CARLSSON, GEORG, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Bergh sade, att under den tremånadersperiod, som subventioneringen avser, hinner man mera långsiktigt klara det problem det här gäller. Den tiden är nog alldeles för kort för att klara dessa problem, och som här har nämnts av bl. a. herr Jonsson är det

fråga om människor, som har sin bärgning av den nuvarande produktionen ute i de olika bygderna. Vi hörde av jordbruksministern, att den långsiktiga planeringen gick ut på att man skulle plantera skog på dessa åkrar. Det är klart att detta är riktigt, och det finns många som har börjat med dessa åtgärder och som kommer att fortsätta med dem. Men man kan fråga sig vad de många tusentals människorna skall leva på, då det inte går att på tre månader få inkomst av dessa nya skogsplanteringar. Det tar mycket lång tid, innan dessa kan ge någon inkomst.

Jag tror att jordbruksministern är en klok karl — annars hade han väl inte blivit jordbruksminister — och att han förstår att det här gäller att planera på lång sikt och att det gäller både att planera för framtiden och att klara den aktuella krisen. Vi kan i alla fall inte bortse ifrån att det avtal vi nu har på jordbrukets område också litet grand sammanhänger med vårt försvar — och inte så litet heller. Våra försvarskostnader är mycket stora, de har ökats under detta år, och vi kan väl inte heller helt bortse från att det kan bli orostider igen. Då betyder det ganska mycket att ha matfetsproduktionen utspridd på flera hundra tusen brukningsdelar i stället för på ett litet antal margarinfabriker. Det är också en sak som man bör ta hänsyn till.

Att jag har varit litet tveksam om huruvida man med en gång skall genomföra en prissänkning på smöret med två kronor, beror på att ingen vill ha subventioner — vilken politisk åsikt man än har — men givet är, att man måste ta till även det vapnet i vissa fall. Emellertid har jordbruket nu gett ett erbjudande som medför en sänkning av levnadskostnaderna. Vi kan också konstatera, att oaktat den höga spänning vi har mellan priset på smör och priset på margarin, så säljes dock två tredjedelar av produktionen. Under sådana förhållanden bör väl bedömningen bli den, att det är ganska oklokt att gå längre än man behöver vid ett förstahandsförsök.

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

Herr JONSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Svärd yttrade att vi handlade lättvindigt och att den argumentering vi förde inte var så mycket att fästa sig vid. Men jag förmodar att kammarens ledamöter på ett helt annat sätt uppfattar herr Svärds argumentering, då han nämnde att hans källskrift är Grönköpings Veckoblad.

Herr Svärd talade här om skatter och subventioner. Vi har ju beslutat en sockerskatt. Om man nu föreslår att man först skall betala ut restitution på skatten för att kunna sänka familjernas utgifter för det ökade margarinpriset, är inte detta då en subvention från statens sida så till vida att man med hjälp av pengar, som staten annars fått i sin hand, sänker priset på margarinet? Ur den enskildes synpunkt är väl detta precis det samma.

Herr Svärd och någon annan har här sagt, att det inte skulle vara så stor skillnad mellan utskottets och reservanternas förslag. Prisskillnaden är ju två kronor i båda fallen. Vad som skiljer är att reservanterna menar, att vi först bör höja margarinpriset men ta bort verkningarna härav genom att sänka en skatt, och vi menar att man skall lämna subventioner direkt och inte företa några prisjusteringar.

Jag vill tillägga, att jag har svårt att tillägna mig en uppfattning som hävdar, att den ena sidan är lättvindig, inte bryr sig så mycket om jordbrukets framtid och inte förstår betydelsen av överskottskrisen, medan de som är på den andra sidan, d. v. s. följer reservationslinjen, är synnerligen ansvarsmedvetna och är ensamma om att vilja hjälpa jordbruket. Jag vill, herr talman, säga att det är lättvindigt att framställa de olika förslagen på det sättet.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag tror att jag allra först skall kosta på mig en komplimang till herr Svärd för hans jordbrukspolitiska debut här i kammaren. I varje fall var det första gången jag hörde herr Svärd tala jordbrukspolitik. Det vittnar

om både stor flit, inlevelse och ambition att på, efter vad jag förstår, kort tid läsa in detta ärende och sedan kunna hålla det anförande vi nyss avlyssnade. Självfallet kunde herr Svärd med den ringa erfarenhet på området som han har emellertid inte till alla delar prestera ett anförande, som kan få stå oemotsagt. Även om jag vill vara så tolerant som möjligt mot den som startar på en ny bana, måste jag ändå uppehålla kammaren ett ögonblick med ett par punkter i herr Svärds utläggning.

Herr Svärd började med att nämna, att han fått associationer från krisen i början på 1930-talet. Han gjorde gällande att den sysselsättningskris och den avsättningskris för jordbruket som vi då bevittnade hade ett alldeles påtagligt samband, och de ledde ju, som vi alla minns, till ytterst ofördelaktiga förhållanden för samhället. Något av detta trodde sig kanske herr Svärd finna i dagens tendenser till sysselsättningsbesvär och avsättningskrisen för smöret. Men låt mig bara påpeka, att situationen icke är jämförbar, även om man så där hastigt kan dra sådana slutsatser som herr Svärd gjorde. I början på 1930-talet var det inte en smöravsättningskris, som gjorde sig gällande för det svenska jordbruket. Det var inte heller någon mer lokalt betonad arbetslöshetskris, som var kännetecknande för näringslivet och arbetsmarknaden. Vi hade över huvud taget vid det tillfället en sådan stark nedgång i konsumtion och efterfrågan, att det slog igenom i form av avsättningskriser, inte bara för jordbruket utan för hela det svenska näringslivet. I den mån det rådde en avsättningskris för jordbruket, så gällde det inte bara smöret, det gällde fläsk, kött, spannmål, ägg, över huvud taget allt som jordbruket producerade. Krisen bottnade helt enkelt däri, att vi hade för låg konsumtion och för liten köpkraft, och som en följd av detta fick vi de allmänna produktions- och avsättningskriserna. Sådan är inte situationen i dag. Än så länge håller sig konsumtionen hög i vårt land, och efterfrågan och köpkraft är också mycket höga. Ser vi t. ex. på det sista sifferma-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

terialeet på området, visar det sig, att det är just konsumtionsvaruindustrierna som för 1957 och början av 1958 redovisar höga uppgångssiffror, medan däremot kapitalvaruindustrierna har en mera försiktig tendens.

Låt mig således slå fast, att det i detta avseende är klart skiljaktiga utgångspunkter. Vi har hög konsumtion, vi har hög efterfrågan. Hur kommer det sig då att vi icke kan sälja det smör som Sveriges jordbruk producerar? Det beror helt enkelt på att de svenska konsumenterna har lagt om sina vanor när det gäller förbrukningen av matfett. År 1955, när det nuvarande jordbruksavtalet träffades mellan regeringen och jordbruksorganisationerna, hade vi en total matfettkonsumtion i landet på ungefär 175 miljoner kilogram, därav nära 70 miljoner smör och resten margarin. I dag är svenska folkets konsumtion av matfett exakt lika hög. Vi konsumerar fortfarande 175 miljoner kilogram matfett, men smörkonsumtionen har sjunkit ned under 60 miljoner kilogram, och i stället har konsumtionen av margarin gått uppåt. Man har följaktligen inte ledsnat på att förbruka matfett här i landet, men på grund av de ändrade prisrelationerna mellan smör och margarin har man påtagligt och pregnant lagt om sina konsumtionsvanor. Man kan således inte på något av dessa områden göra en jämförelse med vad som gällde under den senaste krisen i början av 1930-talet. Det var den första punkt, där jag ville korrigera herr Svärd.

Är det nu tänkbart, att man kan ändra på dessa konsumtionsvanor? Det kunde ju vara rätt intressant att ge sig in på en samhällsekonomisk och realekonomisk utläggning. Denna kammares ledamöter känner väl till, att på samma areal åker produceras nu fyra till fem gånger så mycket margarin som smör — smörproduktionen skall ju gå vägen genom djurkroppen. Om man rent allmänt strävar efter att ha en effektiv och prisbillig produktion, som tillgodoser konsumenternas rimliga anspråk på produkten, är margarinet oslagbart i konkurrens med smöret. Men det är inte bara den enkla

och kalla ekonomiska beräkningen som vi lägger i botten vid en sådan bedömning, utan här kommer hela jordbrukspolitiken in med hela dess inslag av sociala moment och mycket annat. Därför får man föra denna debatt efter delvis andra linjer.

Om man vill ha en test på huruvida konsumenterna är beredda att ändra sina vanor — har vi sagt oss — får man lov att ändra dagens prisskillnad 4 kronor till 2 kronor. Då kan man få ett besked. Man kan nå den utgångspunkten genom att sänka smörpriset med 1 krona 50 öre och höja margarinpriset med 50 öre. Men man kan nå precis samma utgångspunkt genom att låta bli margarinpriset, sänka smörpriset med 1 krona 50 öre och subventionera smöret med ytterligare en 50-öring. Värdet av dessa prov är följaktligen exakt lika stort. Möjligen skulle den linje som innebär, att man inte ändrar margarinpriset och att man subventionerar smöret med ytterligare en 50-öring, ha den fördelen att matfettet över huvud taget, såväl smör som margarin, kommer att i förhållande till andra livsmedel ligga på en nivå som är 50 öre lägre än om man väljer den andra linjen — sänkning av smöret med 1 krona 50 öre och höjning av margarinet med 50 öre. Det kan naturligtvis inte vara ofördelaktigt för matfettet, om man startar med ett pris, som i absolut mening är lägre för både smör och margarin.

Vi har sagt oss, att vi bör försöka få ett besked på den punkten. Jag vet att det råder ytterst delade meningar, inte bara här i riksdagen utan bland konsumenterna och praktiskt taget alla som funderat på denna sak. Kan en sådan prisförändring — som innebär att man minskar spänningen från 4 till 2 kronor — verkligen ha någon betydelse för att få till stånd en förskjutning i konsumtionsvanorna? Många människor tror det, många människor tror det inte. Skall jag göra ett personligt avslöjande, kan jag säga att jag nog hör till dem som är relativt optimistiska när det gäller att bedöma vilken verkan en sådan prisförskjutning kan få till fördel för smörkonsumtionen. Men det är bara ett

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

antagande. Vi behöver ha reda på hur konsumenterna reagerar. Det är många som i dag accepterat margarinet såsom likvärdigt med smöret, även ur smaksynpunkt. Den från läkarhåll mycket energiskt bedrivna propagandan — även om den ena läkaren kunnat ha en uppfattning och den andra läkaren en annan — har kanske också varit en orsak till margarinetts frammarsch. Vi har försökt göra vissa statistiska undersökningar för att få reda på hur margarinkonsumtionen nu fördelar sig på olika inkomstgrupper och löntagargrupper, men det är för tidigt att säga att undersökningen gett några klara utslag.

Hela problemet är följaktligen så osäkert, så oprövat att vi allesamman har varit eniga om att vi bör göra försöket att vinna klarhet. Då, menar jag, är det för detta försök ganska ovidkommande, om man åstadkommer prissammanträngningen om två kronor genom att höja margarinpriset eller genom att subventionera smöret. Men eftersom margarinprishöjningen i dagens läge har sådana verkningar som den har — om jag ser på läget ur konsumentens synpunkt, om jag ser på den ovilja som de flesta av oss har mot att artificiellt fördyra margarinet ännu mera än det redan är artificiellt fördyrat — så är det naturligt att vi under denna prövotid velat välja linjen att subventionera smöret med ytterligare en femtioöring.

Då kan man fråga sig: Är detta ett avtalsbrott? Det står ju i avtalet att vi med alla till buds stående medel skall försöka befrämja smörets avsättning. Jag anser att det är ett typiskt uttryck för vår vilja att fullfölja avtalet om vi går så långt att vi i dagens statsfinansiella läge är beredda att ytterligare subventionera smöret med en femtioöring för att verkligen se om det finns en praktisk möjlighet att förändra konsumtionsvanorna eller inte. Det är ju ändå detta som måste vara det avgörande. Visar det sig att denna prövotid inte ger vad vi tror att den skall ge — eller jag kan säga: vad jag tror att den skall ge — d. v. s. ökad möjlighet för smöret att hävda sig på margarinetts bekostnad, då

har vi fått klarhet på den punkten. Då gäller det att bestämma sig för de mera långsiktiga åtgärderna.

Skall de långsiktiga åtgärderna betyda en nedslaktning av 250 000 djur eller inte? Jag tvekar faktiskt om de praktiska jordbrukarna i denna kammare är beredda att gå ut bland sina yrkesbröder och så där oreserverat rekommendera en nedslaktning av en kvarts miljon kor. Jag vet att man bland jordbrukarna själva är så pass tveksamma i fråga om riktigheten av den åtgärden att jag tror att jordbrukarna i denna kammare innerst är rätt tacksamma över att ha fått en liten galgenfrist dels för att bättre kunna känna sig för om stämningarna ute bland jordbrukarleden, dels för att under denna prövotid kunna avläsa, om vi skall behöva ta till denna åtgärd eller inte.

Det är ytterligare ett litet avsnitt i herr Svärds anförande som jag vill korrigera. Herr Svärd gör följande jämförelse: Är man beredd att satsa 30 miljoner kronor på uddevallavarvet och ytterligare ett antal miljoner för att uppehålla produktionen på andra ställen och slippa arbetslöshet, är man beredd att — jag kan komplettera herr Svärd där — gå till riksdagen och på tilläggsstat begära 30 miljoner kronor för sysselsättningsarbeten med hänsyn till den arbetslöshet vi har, ja, då bör man också vara beredd, som herr Svärd uttryckte det, att göra den här insatsen för småbruken. Är man beredd att rädda sysselsättningen för 4 000—5 000 man, så måste man också vara beredd att rädda 236 000 småbrukare — så var herr Svärds enkla och grova uppläggning.

Men även detta tål att granskas i sömmarna litet närmare. Om vi inte går in och begär förstärkning på tilläggsstat för att bereda de arbetslösa sysselsättning, om vi inte hade gått in med statsgarantien för uddevallavarvets anställda, så hade ju detta inneburit att dessa människor varit komplett ohjälpta. De hade varit helt arbetslösa och helt utan inkomst. De småbrukare som det här är fråga om kommer ju inte att ha det sämre under den period på tre månader som vi har framför oss, även om

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

man inte accepterar herr Svärds linje. Om man följer subventionslinjen eller margarinprishöjningslinjen så har det ju ingenting att göra med dessa 236 000 småbrukares förhållanden under den närmaste tremånadsperioden. När den har passerats skall vi ta upp frågan till en ny allsidig bedömning. Då vet vi litet mera om förhållandena än vi gör i dag. Dessutom är det ju gubevars på det sättet att även om dessa jordbrukare, som herr Svärd kallar för småbrukare, skulle slakta ned 10 eller 20 procent av sin kreaturstam, så betyder ju inte det att de står inför en sysselsättningskris eller ett bortfall av alla sina inkomster. Man kan inte göra denna enkla jämförelse mellan den löneanställda och jordbrukaren. Dessa småbrukare, eller i varje fall deras hustrur, kommer att få litet mindre att göra, men de har säkerligen mycket att göra i alla fall. Det är inte det som är det avgörande. Småbruket kommer att få en inkomstminskning, men det kommer självfallet inte att bli utan inkomst som lönearbetarna blir vid arbetslöshet. Småbrukarna skall ju inte heller tvingas att reducera sin besättning, utan det är en rent frivillig sak; det beror på om de anser det förenligt med sina intressen att slakta en del boskap när de erhåller en viss slaktjämsubvention. Herr Svärds enkla jämförelse står sig alltså inte vid en närmare granskning.

Herr talman! Kontentan av detta är att vi inte ställer till med någon som helst skada för det svenska jordbruket genom att acceptera förslaget om 50 öres subvention av smöret utöver de kronor 1:50 som priset skall sänkas med. Vi gör ingen skada för jordbruket men vi ger både riksdagen, jordbrukarna och allmänheten möjlighet att avläsa om en sådan förändring i prisrelationerna verkligen får effekt. Vi får då ett annat underlag för att i fortsättningen bedöma vad som är erforderligt och ett annat underlag för att bedöma de mera långsiktiga åtgärder som bör vidtas. Det händer således ingenting som har karaktär av avtalsbrott därest kammaren följer förslaget om en subventionering av

smöret. Det har förklarats både i moti-
onen och från regeringsbanken att det inte finns någon tanke på ett avtalsbrott men det bör väl i all rimlighets namn finnas möjligheter att i lugn och ro och med erfarenhet av detta experiment bestämma sig för vad som skall hända på mera lång sikt.

Herr SVÄRD (h) kort genmäle:

Herr talman! Självfallet måste var och en som börjar i första klass i en jordbruks- och lantmannaskola vara glad och tacksam när han får en så välvillig sakkunnig och modernt pedagogiskt inställd rektor som jag i dag fått. Detta förpliktigar mig emellertid till den motprestationen att varna rektor Sträng. Här sitter nämligen i denna kammare en annan rektor som en gång varit tvungen att ge mig sänkt sedebetyg på grund av uppkäftighet och bristande tilltro till hans auktoritet. Jag hoppas att inte rektor Sträng skall komma i samma situation.

I ett avseende är jag nog emellertid inte beredd att gå med på att jag befinner mig i första klass. Det är i fråga om 30-talets kris och dess olika element. Det är ett problem som jag har ägnat icke så få år av mitt liv åt, och jag kan på den punkten inte skriva under på rektor Strängs lektion. Jag kan inte göra det därför att det material som föreligger inte ger rektorn fog för denna lektion. Jag har emellertid sagt att jag drar inga slutsatser av den association jag fick.

Vad som oroar mig är att vi har en internationell avsättningskris, vars internationella konjunktoreffekt det är mycket svårt för oss att i nuläget profetera om. För vår del kan denna avsättningskris, om den får slå igenom fullt, medföra en förhållandevis hastig övergång av människor från småbruket till andra näringar. Situationen här i landet i dag är uppenbarligen inte sådan, att man utan svårighet kan finna möjligheter att placera friställd arbetskraft. Det är den reaktionen och de kedjereaktionerna som oroar mig.

Det är detta jag velat säga, herr finans-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

ministern. (Jag kanske nu får återgå till rätt titel.) Det är naturligtvis på det viset, att en oförändrad krisutveckling för småbrukarnas del inte medför sysslöshet, åtminstone inte för det stora flertalet, men den minskar sysselsättningen i den bemärkelsen att den minskar möjligheterna till givande sysselsättning på det egna småbruket. Vi kan säga att den medför något sådant som en tioprocentig inkomstminskning. Med det utgångsläge i inkomstavseende som de svenska jordbrukarna har är detta inte bara personligt ekonomiskt utan också samhällsekonomiskt en utomordentlig allvarlig omständighet.

Nu säger herr Sträng att det är likvärdigt om vi försöker minska prisspänningen mellan margarin och smör med en höjning av margarinaccisen eller med en subvention av smörpriset. Det är inte likvärdigt. Förutsättningen för att det skulle vara likvärdigt skulle vara den, att priselasticiteten på smör och margarin är densamma. Det finns inga bevis för ett sådant påstående. Vad som här inträffat är en mycket plötslig nedgång i smörkonsumtionen, och man kan nog utan överdrift säga att den i någon, måhända i avgörande mån måste ha ett sammanhang med en just då ävågabragt alltför stor prisskillnad. Jag tror de jordbruksexperten som sysslat med denna sak och som hävdar att just höjningen av margarinaccisen och den samtidiga sänkningen av smörpriset, som ju jordbruket självt svarar för, att just denna kombination av ingripanden i båda de med varandra konkurrerande varuslagens priser ger den största effekten och den säkraste effekten.

Herr Sträng säger att det sker ingenting, om vi får tre månader på oss att tänka på saken. Därom är jag långt ifrån övertygad. Denna utveckling kan gå mycket snabbare än man i ögonblicket räknar med, vilket inte minst är beroende på säsongvariationerna när det gäller produktionen och kanske också konsumtionen av smör.

Talaren avbröts här av herr talmanen, som påpekade, att den i § 12 mom.

2 av kammarens ordningsstadga bestämda tiden för kort genmäle nu vore av talaren överskriden.

Herr CARLSSON, GEORG, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill inte polemisera mot finansministern. Han känner mycket väl till dessa förhållanden, då han själv varit jordbruksminister. När man tänker på siffrorna, att fettförbrukningen är 175 miljoner kg, ser det inte alldeles tröstlöst ut för smörproduktionen. Smörproduktionen är ju inte stort mer än hälften av detta. Det är nu bara fråga om vägarna för att nå resultat och få ett bättre utrymme i konsumtionen.

Jag vill också säga, att det billiga margarin som vi producerar inte produceras uteslutande på de svenska åkrarna. Därifrån kommer inte allt vårt matfett. Det vet finansministern också, men jag tycker ändå att det behöver sägas. Vi importerar en hel del.

Man får väl i alla fall hålla med om att om man skall göra en prisändring, måste den psykologiska effekten bli större, om man höjer en vara med 50 öre samtidigt som man sänker en annan vara med 1 krona 50 öre, än om man bara sänker den ena. Emellertid är det glädjande att höra att finansministern säger, att det finns en fråga som vi får lov att ta upp i fortsättningen, nämligen frågan om nedslaktningen. Kanske vi inte skall tala om den så mycket just nu. Det blir en sak som vem som än sitter i regeringsställning får ta mycket noggrann kontakt med jordbrukets organisationer om, och jordbrukets organisationer får söka anstränga sig för att nå bästa möjliga resultat.

Herr Jonsson har sagt tidigare, att småbrukare inte vill sälja två kor, om de har sju. Jag vill tillägga, att om en storjordbrukare, som har full ladugårdsbesättning, upp till 40 djur, skall ta bort några stycken ur den ladugården, så säger han: Jag måste räkna ekonomiskt, då säljer jag alltihop, ty jag kan inte hålla någon djurskötare med ett mindre antal kor.

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

Alla dessa saker kan inte klaras ut på tre månader, utan det får nog bli ett samarbete på lång sikt. Hopplöst ser det inte ut att kunna klara frågan om matfettet, när omsättningen av matfett inom landet i alla fall är nära dubbelt så stor som jordbrukets produktion av matfett. Skall man få en god lösning av detta aktuella problem, fordras hänsynstagande från alla håll.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Om inte den odisciplinerade lärjungen Svärd hade lämnat klassrummet, skulle jag kunnat trösta honom med att säga, att jag inte har någon tanke på i min nya upphøjelse till rektor att utfärda sänkt sedebetyg för honom. Jag känner honom så väl, att jag tror att det skulle vara som att slå vatten på en gås.

När de gäller själva frågan om priselasticiteten ger sig herr Svärd in i en ytterst teoretisk och diffus debatt. Om läget är sådant att man i det ena alternativet har att välja 3 kronor 50 öre för margarinet och 5 kronor 50 öre för smöret och i det andra alternativet 4 kronor för margarinet och 6 kronor för smöret, vem vågar då säga att det ena alternativet på något alldeles särskilt sätt skulle gynna smöret, respektive slå emot margarinet? Jag tror inte att någon expert vågar ställa sig bakom ett sådant påstående.

Under 1930-talet satt jag med i en utredning, som var tvingad att läsa en hel stor volym i statens offentliga utredningar just om konsumtionselasticitetens inverkan på smör och margarin. Vi kom inte fram till sådana här klara och knäppsäkra uppfattningar, som herr Svärd gör gällande i sina inlägg. Där emot tycker jag nog att man utifrån den praktiska utsiktspunkten, om man använder sunt bondförstånd som det heter eller, för att var mera modern, centerpartiförstånd, vågar säga att om både smör och margarin är billigare i det ena alternativet så torde matfettet över huvud taget vara mera slagkraftigt i konkurrensen gentemot andra matvaror än om

båda dessa arter av födoämnen är dyrare. Det är en enkel reflexion, men jag tror att den håller rätt bra.

Slutligen vill jag ännu en gång understryka, att även om vi i vårt land har en konsumtionsnivå, som inte visar tecken på att gå tillbaka — det har den inte gjort ännu utan snarare motsatsen — kan man naturligtvis, det oaktat, om man är lagd åt det hållet, måla ganska dystra bilder för framtiden med åberopande av den internationella utvecklingen. Även där menar jag att man inte bör överdriva. I alla de ekonomiska inlägg, som har gjorts här i kammaren, har vi varit ense om att ingen i dag varit beredd att spå vare sig deflationens eller inflationens framtidsutsikter. Vi behöver avvakta ett tag för att närmare utröna färdvägarna på det ekonomiska området.

Kvar står ändå trots allt att vi har en matfettskonsumtion, som hos de svenska konsumenterna är lika hög nu som i förföl och lika hög som den var 1956 och 1955, och att konsumtionen uppgår till inemot 175 miljoner kg.

Herr SVÄRD (h) kort genmäle:

Herr talman! När rektor Sträng nu har råkat ut för den oturen att få en gås i sin första klass — vilken gås sedan, en av de största i världshistorien — är det synd att han skall vara så ogenerös, att han bara slår vatten på gåsen. Han kunde väl åtminstone ha slagit skummjolk på den och på det viset aktivt medverkat till avsättningskrisens upphävande för det svenska jordbruket.

Det var inte för att säga detta jag begärde ordet utan det var för att säga, att i fråga om priselasticiteten på smör och margarin vet vi mycket litet, och därav drar jag en slutsats, nämligen att man skulle kunna försöka påverka priset på båda dessa varor. Finansministern drar en annan slutsats: han vill koncentrera sina ansträngningar på en av dem. Ett bredare register måste i en situation med osäkerhet ge det säkraste resultatet.

Till slut, herr talman, vill jag bara instämma med herr Sträng i ett alldeles avgörande avseende. Liksom han är jag

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

utomordentligt tveksam inför de tankegångar som kommer fram om de långsiktiga åtgärder för att avhjälpa denna kris, om vilkas nödvändighet jag förmodar att alla är överens.

Herr statsrådet STRÄNG:

Jag nödgas, herr talman, faktiskt i någon mån revidera min första uppfattning om herr Svärds kunskaper i sin nya disciplin. Det var kanske litet överord, när jag komplimenterade honom för hans insikter. Det är nämligen så, herr Svärd — detta är det allra mest förberedande stadium i pedagogisk undervisning — att genom att göra slut på skummjölken lättar man inga smörproblem. Man har redan tagit bort smöret ur skummjölken.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Även jag blev överraskad, när högern skickade fram herr Svärd som smör- och jordbruksexpert. Herr Svärd deklarerade sina bekymmer för småbrukarnas existensmöjligheter, men hans bekymmer i det avseendet ligger nog närmare den 1 juni och andra kammarvalet. Det är ju inte obekant, att den riktning som herr Svärd företräder tidigare inte haft några hämningar när det gällt att cyniskt hävda, att det finns ett hundratusental för många småjordbruk i landet.

Jag önskar, herr talman, göra några reflexioner kring smörkrisen, vilken väl måste betraktas såsom ett uttryck för de växande svårigheterna inom det svenska jordbruket.

Utskottet har föreslagit att man som en provisorisk åtgärd skall sänka smörpriset med 2 kronor per kilogram samt genomföra en likaledes tillfällig prisrabattering med 50 öre per kilogram. Det betyder, som det har påpekats redan tidigare i debatten, att jordbrukarna erhåller lika mycket som om margarincisen hade höjts med ytterligare 50 öre. Vi kommer därför att rösta för utskottets förslag. Jag vill här deklarerat, att vi icke vill vara med om att höja marga-

rinaccisen, d. v. s. att ånyo införa en fattigmansskatt.

Det är ingen tillfällighet att de borgerliga partierna önskar övervältra smörkrisen och jordbrukets svårigheter på löntagarna. Jag vill begagna tillfället att framhålla, hur nödvändigt det är att få till stånd en ny giv i jordbrukspolitiken. Denna nya giv måste innehålla bestämda åtgärder för att få till stånd en mångsidigare produktion, främst inom det mindre jordbruket. Jag är medveten om att man alltmer fått blicken öppen för nödvändigheten av en dylik omläggning, men jag vill betona att dessa åtgärder för en mångsidigare produktion inom det mindre jordbruket snabbt måste komma i tillämpning och utformas på sådant sätt att de leder till påtagligt resultat.

Men för att framgångsrikt kunna åstadkomma denna omläggning är det nödvändigt med en annan politik, bland annat från centerpartiet, som ju främst av alla gör anspråk på att representera böndernas intressen. Man kan, herr talman, inte med framgång förfäktas böndernas intressen genom att gå hand i hand med högern och i avgörande frågor vända sig mot löntagarnas primära intressen.

Det råder nu kris på smörmarknaden. Uppenbart torde dock vara att smörkonsumtionen i landet kan ökas åtskilligt. Vi har från vårt partis sida många gånger föreslagit, att fetthalten i konsumtionsmjölken skall höjas. Centerpartiets representanter i riksdagen har emellertid ställt sig ganska kallsinniga till detta förslag. Att höja fetthalten i konsumtionsmjölken måste väl vara en åtgärd, ägnad att lindra smörkrisen. En höjning av fetthalten i konsumtionsmjölken skulle inte bara medföra att mjölken får bättre näringsvärde, utan det är ju här också fråga om att åstadkomma bättre smak på mjölken. En dylik åtgärd behövs inte, såsom herr Svärd hävdade, nödvändigtvis leda till en höjning av priset på konsumtionsmjölk.

Till sist vill jag påpeka att centerpartiet nu marscherar hand i hand med den levnadstandardsänkande högern. Detta är bl. a. ägnat att minska folks ekono-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

miska förmåga att köpa smör i stället för margarin. Hur man skall lösa jordbrukets kriser, inklusive smörkrisen, beror bl. a. av den allmänna politiska utvecklingen i vårt land. I början av 30-talet var det borgerlig majoritet i riksdagen. Då höll faktiskt de mindre jordbrukarna i vårt land på att svälta ihjäl. När de politiska kraftförhållandena ändrades, kunde bönderna i samverkan med arbetarrörelsen betydligt förbättra sina levnadsbetingelser. Jag finner det angeläget att i detta sammanhang erinra det opportunistiska centerpartiet om denna påtagliga realitet.

Med detta ber jag, herr talman, att få förena mig med yrkandena om bifall till utskottets förslag.

Herr FRANZÉN (cp):

Herr talman! Jag tänkte inte begära ordet i detta ärende, ty jag har inte varit med om dess behandling i utskottet, men under diskussionens gång har jag gjort vissa reflexioner som gör att jag har svårt att låta bli att säga några ord.

Herr Jonsson i Fjäle — som nu inte är inne i kammaren — sade att det var centerpartiet som aktualiserade denna fråga genom sin motion men att högern och folkpartiet också sprang fram med sina motioner i andra kammaren. Men socialdemokraterna har ju också motionerat, och jag har gjort den reflexionen, att det är på grund av allt detta motionerande — till en början från de borgerliga partiernas sida — som vi diskuterar den här saken i kammaren i dag. Annars hade den aldrig kommit upp.

Jag kan inte sympatisera med herr Berg, när han säger att konsumenterna ser saken så och så, medan jordbrukarna ser den på ett annat sätt. Jag tycker att det är onödigt att på detta sätt göra en uppdelning i konsumenter och jordbrukare. Jordbrukarna är ju också konsument av matfett och även konsument av andras tjänster. Vi är allihop både konsumenter och producenter, det bör vi komma ihåg.

Inte minst i det här läget, när inkomsterna för jordbruket sjunker med 15 och

i många fall 20 procent, uppstår olägenheter för alla grupper som alltid när jordbrukets köpkraft minskas. Detta är också en sak som samtliga bör tänka på.

Det råder ett visst överskott på smör. Jag tror det är oerhört svårt att komma ifrån ett sådant och avväga mjölkproduktionen i landet så att tillgången på smör blir lagom stor. Vi har också en annan produktion som är lika nödvändig som smörproduktionen, nämligen produktionen av konsumtionsmjölk. Skall vi ha en kreaturstam som är så stor att jordbruket vid alla tillfällen och vid alla variationer i mjölktilllgången i landet skall servera det svenska folkhushållet mjölk på samma förnämliga sätt som hitintills, så tror jag inte att man kan hålla mjölkproduktionen så där precis lagom stor, om man samtidigt skall producera behövliga kvantiteter smör.

Jag tycker det skulle ligga närmast till hands, när jordbruket har ett så stort ansvar för konsumtionsmjölken och när dess organisationer har skött sitt arbete i detta sammanhang perfekt, att man ger jordbrukarna en uppmuntran, så att de kan få en större andel av fettförsäljningen. När man diskuterade dessa frågor år 1947, resonerade man om 40 000 ton margarin, och nu är man uppe vid 115 000 ton. Jag tycker det skulle vara rimligt, om man i stället för att tala om utslaktning av djur vidtog åtgärder som bidrog till att öka konsumtionen av smör och minska margarinproduktionen. Om margarinkonsumtionen kunde inskränkas till att endast omfatta dubbelt så mycket margarin som man talade om år 1947 skulle man vara nere vid 80 000 ton, och då skulle det smöröverskott, som vi nu har, gå åt i det svenska folkhushållet. Jag tycker det vore den rimligaste vägen, men jag förstår att det är svårt att få alla att förstå detta.

Det har varit tal om, att man skall göra vitala ingrepp på jordbrukets område, inte minst från jordbruksministerns håll. Han har sagt att man skall slakta ut 250 000 kor. Finansministern var inne på samma tankegång. Han sade visserligen att det där får man överväga. Det tror jag också att jordbrukarna kommer att

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

göra, men det är väl inte från jordbrukarhåll dessa propäer har kommit, utan de har väl kommit ifrån konsumenternas representanter och jordbruksnämnden, föreställer jag mig.

Om man tänker efter vart det skulle bära hän, om man slaktade ut 250 000 kor, finner man att det skulle innebära, att man skulle få en väldig kontroll på vilket antal mjölkkor man skulle ha sedan. Vi har ju områden här i landet, där man behöver ha det antal mjölkkor som vi har i dag för att producera den mjölk och det smör som behöves i dessa områden. Hur skall f. ö. kontrollen utföras?

En utslaktning av mjölkkena kommer att medföra även andra olägenheter. Vi har ett underskott på mellan 20 000 och 25 000 ton nötkött. Genom att man slaktar ut så stor procent av nötstammen minskar man i det långa loppet även den sammanlagda köttproduktionen. Jag tror det är en mycket farlig väg.

Något som man mycket litet har behandlat i debatten här är beredskapen och försörjningsläget i tider, som kan bli besvärligare än nu. Den generation som nu lever har upplevt två världskrig. Förr såg man på ett helt annat sätt på jordbruket än man från visst håll vill göra i dag. Är det inte angeläget att man tänker efter, innan man gör några större ingrepp på jordbruksproduktionens område? Livsmedelstillgången är lika nödvändig för vårt land som försvaret, som vi vet att vi undan för undan har varit överens om att förbättra. Försvaret kostar i dag nära 3 miljarder kronor. Vi är överens om att vi skall värja vår frihet och vårt oberoende. Jag tror även, att det är angeläget att samtliga grupper tänker över att det kan bli besvärliga tider och att det är nödvändigt att det svenska folket får livsmedel även under en tid, som är annorlunda än den vi har nu.

Genom att dessa motioner blivit väckta har frågan ändå blivit diskuterad. Antingen reservationen eller utskottsutlåtandet vinner riksdagens bifall, kommer det ändå att bli ett beslut, och även om ett beslut enligt utskottsutlåtandet inte är lika värdefullt som ett beslut enligt reservationen, har diskussionerna här i

alla fall varit en tillgång i den nuvarande krissituationen för smöret.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ELIASSON (cp):

Herr talman! Jag skall endast göra några mera allmänna reflexioner. Jag tror man måste ha klart för sig, att det råder ganska stor oro just nu i jordbrukarleden. Man erinrar sig naturligtvis i en sådan här situation, att jordbrukets folk under kriget starkt uppmanades att producera och visa måttfullhet i prishänsende. Det skulle räknas dem till godo i en annan situation.

1947 och 1955 års beslut har inneburit att man i princip erkänt likställighetskravet och kravet på trygghet. Man måste dock i dessa dagar konstatera, att det skett kostnadsökningar bland annat på grund av räntestegringen samt sådana prissänkningar, att vi har klara kristecken inom jordbruket, som i hög grad hänger samman med de problem vi här diskuterar. Mjölproduktionen är ju den viktigaste inkomstkällan speciellt för mindre och medelstora jordbruk. Jordbruksnämnden har i sitt yttrande till Kungl. Maj:t över förhandlingsdelegationens framställning konstaterat, att ett sådant läge nu råder, att statsmakterna har skyldighet att ingripa med alla till buds stående medel, som det heter, och man har i huvudsak följt de linjer jordbrukets förhandlingsdelegerade har framlagt.

Vad jag, herr talman, skulle vilja fästa uppmärksamheten på, när vi diskuterar vilka medel som bör komma till användning i detta sammanhang, är att en höjning av margarinpriset med 50 öre per kilo — under förutsättning att jordbrukarna i sådant fall håller sin utfästelse att sänka smörpriset med 1 krona 50 öre — i kombination med en rabattering av sockerpriset inte bara betyder, att hushållen i allmänhet i detta land — och det är klart, att man vill understryka det — inte får högre livsmedelskostnader, utan att det också betyder lägre levnadskostnader. Jag skulle också vilja pe-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

ka på, herr talman, att i beslutet av jordbruksnämnden, som inom parentes sagt varit ense med förhandlingsdelegationen, har också deltagit herr Odhner, som ju är en känd LO-ekonom. Mot den bakgrunden måste jag säga, att det är beklagligt, att inte det förslag, som jordbruksnämnden framlade och som kommit på riksdagens bord via en centerpartimotion, kunnat bli föremål för ett positivt och enhälligt beslut.

Jag vill inte bestrida, att också det utskottsförslag, som här föreligger om smörrabatteringen, kan vara ett provisorium som kan prövas. Men jag måste samtidigt säga, att detta också betyder, att man går in för en smörrabattering, som kostar 8,5 miljoner kronor per tremånadersperiod. Om man fortsätter längre med det systemet är man på ett år uppe i en utgift för statskassan på 34 miljoner kronor. Man frågar sig, om detta ur statsfinansiell synpunkt är det bästa och om det verkligen inte innebär risker på längre sikt, för den händelse man framdeles inte kan fortsätta med en sådan subvention. Jag tycker det var rätt, som finansministern sade, att vi borde kunna använda centerpartiförståndet i detta fall — om jag får använda det uttrycket ett ögonblick. Jag tror att de synpunkter som jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen var ense om var klokare i detta läge, och jag beklagar att inte enighet har kunnat nås därom.

Sedan vill jag i anledning av vad som sagts av finansministern men även av andra talare framhålla, att vi från vårt håll har klart för oss, att det är ett komplicerat problem att, som föreslagits, i detta läge reducera kostammen med omkring 250 000 djur. Detta spörsmål utelämnades också i motionen. Det har så många aspekter, att det vore oklokt, om denna fråga forcerades fram. Den kräver att man gör mycket noggranna överväganden.

Jag vill till sist, herr talman, säga några ord om den oro, som jag inledningsvis nämnde och som finns i jordbrukarleden. Finansministern tog upp de samhällsekonomiska aspekterna och de konjunkturmässiga bedömningarna i detta

sammanhang. Det är visserligen sant, som finansministern sade, att skillnaden mellan läget i dag och läget på 30-talet är, att den privata konsumtionen nu är ganska hög. Men man får då komma till äg, att den påtagliga minskning av inkomsterna, som jordbruket har fått vidkännas, kanske inte återspeglas så mycket i det svenska folkets totala konsumtion i dag men betyder minskade inköp av framför allt kapitalvaror, såsom maskiner, redskap och annat. Om denna kris fortsätter och förvärras, kommer den också att få större återverkningar än vad som kanske märks redan nu på selsättningsläget.

Man har diskuterat orsakerna till den amerikanska konjunkturutveckling, som vållade 1930-talets kris, och jag tror inte man kan bestrida, att krisen på 1930-talet utlöstes av de svåra förhållanden som rådde inom jordbruket i Förenta staterna och som började 1928—1929. Nu säger man, att man har ett annat läge. Ja, det kan kanske sägas, men jag tror att den internationella jordbrukskris, som vi för närvarande har, också har samband med den situation med stigande arbetslöshet, som råder ute i världen. Det sambandet kommer vi kanske att få ännu större anledning att begrunda, om inte konjunkturutvecklingen efter denna sommar visar några tecken på en förbättring.

Jag skall, herr talman, begränsa mig till dessa synpunkter. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt rörande punkterna A—D av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan och särskilt beträffande var och en av de följande punkterna.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de i fråga om punkterna A—D förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkter hemställt samt vidare på anslagande av det förslag, som innefattades i motsvarande delar av den vid utlä-

Ang. åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden

tandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nord* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 26 punkterna A—D, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i motsvarande delar av den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nord* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 58.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjordes enligt de beträffande punkten E 1 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i motsvarande del av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på särskilda propositioner vad utskottet i punkterna E 2 och F hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m. jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial nr 47, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 39 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § och 129 § 8 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) jämte i ämnet väckta motioner.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vattenvårdens organisation m. m. samt anslagsanvisning i samband därmed jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades

sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin, som förbrukas vid användning av motorredskap i skogsbruket; samt

särskilda utskottets memorial nr 2, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om dels förslag till godtagande av principer för en lagfäst tilläggs-pensionering samt riktlinjer för det fortsatta arbetet på pensioneringens genomförande och dels förslag om vissa sparfrämjande- och värdesäkringsåtgärder.

Anmälades och bordlades en av herr *Larsson, Sigfrid*, under sammanträdet till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 442, i

anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster m. m.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 211, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vidareutbildning av folkskollärare för tjänstgöring på enhetsskolans högstadium m. m.;

nr 212, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1958/59 till lärarutbildningskurser för läroverksingenjörer m. m.;

nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för den ekonomiska förvaltningen av de allmänna läroverken m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa följdfrågor i anledning av skolstyrelsereformen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 220, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1 under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1958/59 till Statens bilinspektion: Avlöningar;

nr 221, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till inredning och utrustning av nya lokaler vid universiteten och karolinska institutet;

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för att avhjälpa platsbristen inom fångvårdens ungdomsårjäng jämte i ämnet väckta motioner;

nr 223, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avtal om häkteslokaler i Örebro;

nr 224, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till arbetsmarknadsstyrelsen och den offentliga arbetsförmedlingen m. m.;

nr 225, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under elfte huvudtiteln gjorda framställning rörande anslag för budgetåret 1958/59 till Vissa kostnader i anledning av allmänna val;

nr 226, i anledning av riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen avser kammarkollegiet;

nr 227, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till reglering av tomtförhållandena å den s. k. Drottningholmsholmsmalmen i Lovö socken av Stockholms län;

nr 228, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sveriges regering och De Socialistiska Rådsrepublikernas Unions regering om utförande av beskickningsanläggningar i Moskva och Stockholm;

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande till Sverige av vissa sjuka flyktingar;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente m. m.;

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneförmåner m. m. för viss läkarpersonal;

nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till viss ändring i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente m. m.;

nr 267, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1958/59 till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare;

nr 268, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställning om statsgaranti för budgetåret 1958/59 för lån till hantverks- och småindustriföretag jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 269, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde

huvudtiteln gjorda framställning om anslag för budgetåret 1958/59 till Avsättning till fonden för idrottens främjande.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 270, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 273, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 19 § 1 och 3 mom. folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

Anmäldes och godkändes sammansatta stats- och tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 271, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i förordningen den 22 maj 1953 (nr 269) angående byggnadsforskningsavgift, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 274, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; och

nr 275, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i gällande avtal angående utövandet av statens tobaksmonopol.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 276, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 25 § och 129 § 8 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623) jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställen i memorial nr 47 bifölles även av andra kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 15.07, att ajournera sina förhandlingar till kl. 17.30, då ett utskottsbetänkande väntades inkomma till bordläggning.

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.30.

Enär det väntade utskottsbetänkandet ännu icke inkommit, hemställde herr talmannen, att kammaren måtte ånyo ajournera sina förhandlingar till kl. 21.00.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Då förhandlingarna kl. 21.00 återupptogs, anmäldes och bordlades jordbruksutskottets memorial nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 21.01.

In fidem

Fritz af Petersens

Söndagen den 27 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 253, angående val av fullmäktige i riksbanken med suppleanter; samt

nr 259, angående val av fullmäktige i riksgäldskontoret med suppleanter;

dels ock till riksdagens förordnanden:

nr 254, för herr Axel Ludvig Rubbestad att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 255, för herr Gustaf Napoleon Kollberg att vara fullmäktig i riksbanken;

nr 256, för herr Gustaf Sanfrid Elofsson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 257, för herr Nils Aastrup att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 258, för herr Jonas Sigfrid Jonsson att vara suppleant för en av riksdagens fullmäktige i riksbanken;

nr 260, för herr C. H. Nordlander att vara ordförande i riksgäldskontoret;

nr 261, för herr Erik Rudolf Hagberg att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 262, för herr Anders Petter Pettersson att vara fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 263, för herr Anders Sven Hedqvist att vara suppleant för ordföranden i riksgäldskontoret;

nr 264, för herr Gustaf Emanuel Birke att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret;

nr 265, för herr Nils Ivar Johansson att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret; samt

nr 266, för herr Karl Torsten Fredriksson att vara suppleant för en fullmäktig i riksgäldskontoret.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet motionen nr 442, av herr *Larsson, Sigfrid*, m. fl.

Föredrogs sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets memorial nr 2, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets utlåtande nr 1 i anledning av väckta motioner angående restitution av skatt å bensin, som förbrukas vid användning av motorredskap i skogsbruket.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

På sedermera gjord proposition godkändes den i memorialet föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 27, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden.

Även beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls vad utskottet sålunda hemställt.

På därefter gjord proposition godkändes den i memorialet föreslagna voteringspropositionen.

Herr talmannen yttrade, att under försättning att de nu godkända voteringspropositionerna bleve godkända även av andra kammaren, enligt överenskommelse med nämnda kammares talman gemensamma omröstningar över dessa vo-

teringspropositioner komme att anställas vid kamrarnas sammanträden under morgondagen.

Föredrogs och bordlades ånyo särskilda utskottets memorial nr 2.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial:

nr 108, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58; samt nr 109, angående provisorisk statsreglering och beviljning för budgetåret 1958/59.

På framställning av herr talmannen beslöts att de denna dag för första gången bordlagda ärendena, statsutskottets memorial nr 108 och 109, skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras efter det två gånger bordlagda ärendet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.04.

In fidem

Fritz af Petersens

Måndagen den 28 april

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

II: 119, I: 17 och II: 20 ävensom I: 72 samt II: 120 besluta,

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet i dess memorial nr 2 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall bifalla den vid sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottets utlåtande nr 1 fogade reservationen och alltså i anledning av motionerna I: 14 och II: 13, I: 71 och

1) att medgiva skogsnäringen gottgörelse för skatt å bensin, som förbrukas vid användning av motorredskap inom näringen, från och med den 1 juli 1957 i överensstämmelse med de grunder som utskottet förordat i det föregående,

2) att föreskriva, att till näringen återburna bensinskattemedel skall tillföras en särskild fond, benämnd skogsbrukets bensinskattfond, att avräknas mot automobilskattemedlen,

3) att antaga följande såsom utskottets förslag betecknade

Förslag
till

förordning angående ändrad lydelse av 5 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit

Härigenom förordnas, att 5 § förordningen den 3 maj 1929 om särskild skatt å bensin och motorsprit skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Gällande lydelse

Utskottets förslag

Restitution av skatt, som i denna förordning avses, må åtnjutas:

Restitution av skatt, som i denna förordning avses, må åtnjutas:

a) för bensin — — — svensk frihamn;

a) för bensin — — — svensk frihamn;

b) för bensin eller motorsprit, som med eller utan tillsats av annat ämne användes för framdrivande av tåg eller fordon å järnväg eller av luftfartyg, härunder inbegripet start av icke motor-drivet flygplan, eller av motorbåt vid yrkesmässigt utövande av fiske eller av inom trädgårdsnäringen nyttjade jordfräsar;

b) för bensin eller motorsprit, som med eller utan tillsats av annat ämne användes för framdrivande av tåg eller fordon å järnväg eller av luftfartyg, härunder inbegripet start av icke motor-drivet flygplan, eller av motorbåt vid yrkesmässigt utövande av fiske eller av inom trädgårdsnäringen nyttjade jordfräsar eller av inom skogsbruket nyttjade motorsågar och därmed jämförbara motorer och redskap;

c) för bensin — — — framföres; samt

c) för bensin — — — framföres; samt

d) för bensin, — — — än motor-drift.

d) för bensin, — — — än motor-drift.

Vid restitution — — — belöpande tullen.

Vid restitution — — — belöpande tullen.

Denna förordning skall äga tillämpning från och med den 1 juli 1957.

4) att mot senare avräkning mot det restitutionsbelopp, som må komma att bestämmas för budgetåret 1957/58, till Gottgörelse till skogsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 anvisa ett anslag av 300 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen,

5) att mot senare avräkning mot det restitutionsbelopp, som må komma att bestämmas för budgetåret 1958/59, till Gottgörelse till skogsnäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag av 300 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen, samt

6) att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i övrigt anfört i det föregående,
röstas

Ja;

Den, det ej vill, röstas

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen, i likhet med andra kammaren, bifallit vad sammansatta bevillnings- och jordbruksutskottet hemställt i utlåtande nr 1 och alltså beslutat, att motionerna I: 14 och II: 13, I: 71 och II: 119, I: 17 och II: 20 ävensom I: 72 samt II: 120 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästes, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 74.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Fru *Wallentheim* anmälde, att hon av misstag röstat för nejpropositionen.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 402, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 101 ja och 101

nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 164 ja och 175 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nejpropositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 27 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen skall bifalla vad jordbruksutskottet, såvitt nu är i fråga, hemställt i sitt utlåtande nr 26, innebärande

A. att riksdagen må, med bifall till motionerna I: 424 och II: 532 ävensom med avslag å motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531, sistnämnda sex motioner såvitt nu är ifråga, i avvaktan på i utskottsutlåtandet berörda förslag från Kungl. Maj:ts sida bemyndiga Kungl. Maj:t att under maj, juni och juli månader 1958 utbetala prisrabatter å smör i huvudsaklig överensstämmelse med vad utskottet föreslagit i det föregående samt sålunda

1) till Prisrabatterning av smör å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 5 700 000 kronor,

2) till Prisrabatterning av smör å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 800 000 kronor;

B. att riksdagen må avslå i motionerna I: 422 och II: 531 begärt bemyndigande för Kungl. Maj:t att — i syfte att åstadkomma en skatterestitution — träffa avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att genomföra en prisrabatterning av socker med lägst 10 öre per kilogram;

C. att riksdagen må avslå yrkandet i motionerna I: 422 och II: 531 att för under B. angivet ändamål under nionde huvudtiteln anvisa ett anslag med erforderligt belopp inom ramen för de ge-

nom ändring av fettvaruregleringen inflytande skatteinkomsterna;

D. att motionerna I: 421 och II: 530, såvitt avser yrkandet om hemställan hos Kungl. Maj:t om proposition till den nästkommande under året sammanträdande riksdagen med förslag om upphävande av nu gällande varuskatt å socker och sirap, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

E. 1) att riksdagen må avslå motionerna I: 416 och II: 523, såvitt avser yrkandet om disposition av medel från reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1957/58 för rabatterning av smör till allmänna inrättningar, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, såvitt nu är i fråga, beslutat

A. att, med bifall till motionerna I: 416 och II: 523, I: 421 och II: 530 samt I: 422 och II: 531, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 424 och II: 532, bemyndiga Kungl. Maj:t att med stöd av kungörelsen 1946: 417 vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som utskottet angivit i det föregående;

B. att, med bifall till motionerna I: 422 och II: 531, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att — i syfte att åstadkomma en skatterestitution — träffa avtal med Svenska sockerfabriksaktiebolaget om att genomföra en prisrabatterning av socker med lägst 10 öre per kilogram;

C. att, med bifall till motionerna I: 422 och II: 531, såvitt nu är i fråga,

1) till Prisrabatterning av socker å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 500 000 kronor,

2) till Prisrabatterning av socker å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 22 500 000 kronor;

D. att, med bifall till motionerna I: 421 och II: 530, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om proposition till den nästkommande under året sammanträdande riksdagen med förslag om upphävande av nu gällande varuskatt å socker och sirap;

E. 1) att i anledning av motionerna I: 416 och II: 523, såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att på sätt utskottet förordat av reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1957/58 disponera 500 000 kronor för rabatterning av smör till allmänna inrättningar.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 62.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 403, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 105 ja och 107 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 182 ja och 169 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Justerades protokollet för den 22 in-
nevarande månad.

Föredrogs och lades till handlingarna särskilda utskottets memorial nr 2, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om dels förslag till godtagande av principer för en lagfäst tillläggspensionering samt riktlinjer för det fortsatta arbetet på pensioneringens genomförande och dels förslag om vissa sparfrämjande- och värdesäkringsåtgärder.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 108, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58.

Beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i förevarande memorial hemställt.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 109, angående provisorisk statsreglering och beviljning för budgetåret 1958/59.

Även beträffande detta memorial hade utskottet hemställt, att detsamma måtte företagas till avgörande efter allenast en bordläggning.

På gjord proposition bifölls denna hemställan.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i det nu ifrågavarande memorialet hemställt.

Anmäldes och godkändes särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 272, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 277, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan om anslag till Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m.;

nr 278, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjer för upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät, m. m.;

nr 279, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag för budgetåret 1958/59 till bidrag till jordbrukets och träd-

gårdsnäringsens rationalisering ävensom till täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti jämte i ämnet väckta motioner;

nr 280, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda hemställan rörande anslag till Fiskerilänefonden jämte i ämnet väckta motioner;

nr 281, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m., såvitt avser Näs 1^a i Göteborgs och Bohus län m. fl. fastigheter; samt

nr 284, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser om resandes rätt att fritt införa jordbruksregleringsvaror jämte i ämnet väckta motioner.

Anmäldes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 282, angående tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1957/58; samt nr 283, angående provisorisk statsreglering och beviljning för budgetåret 1958/59.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsmemorial fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 285, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, m. m. jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vattenvårdens organisation m. m. samt anslagsanvisning i samband därmed jämte i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning beträffande vardera av dem, att andra kammaren i avseende å motsvarande utskottsutlåtande fattade samma beslut som första kammaren.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 287, till Konungen i anledning av

väckta motioner angående åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden.

Anmäldes riksdagens kanslis förslag till Sveriges riksdags beslut under riksdagens vårsession år 1958.

Förslaget godkändes under förutsättning att andra kammaren beträffande de å nämnda kammares föredragningslista för denna dag upptagna utskottsbetänkandena fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 10.28, — i avvaktan på att andra kammaren skulle avsluta sina överläggningar rörande de å dagens föredragningslista upptagna ärendena, varefter kamrarna samtidigt skulle mottaga en väntad kungl. skrivelse — att ajournera sina förhandlingar till dess kammarens ledamöter genom överenskommen varsel kallades till fortsatt sammanträde.

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.30.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Undén* avlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse nr 160, om förordnande av statsrådsledamöter att uppläsa Kungl. Maj:ts öppna brev till riksdagen angående nya val i hela riket till riksdagens andra kammare.

Av nämnda kungl. skrivelse, som nu föredrogs, inhämtades bland annat, att Kungl. Maj:t förordnat hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Undén*, att i första kammaren uppläsa Kungl. Maj:ts ifrågasvarande öppna brev.

Med anledning härav lämnades ordet till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Undén*, som i enlighet med det honom givna uppdraget uppläste Kungl. Maj:ts öppna brev, nr 161, angående nya val i hela riket till riksdagens andra kammare. Enligt detta brev hade Kungl. Maj:t funnit gott att

jämlikt § 108 regeringsformen samt §§ 3 och 5 riksdagsordningen, med upplösande av riksdagen, förordna om nya val i hela riket till riksdagens andra kammare.

Uppläsningen av berörda öppna brev åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr TALMANNEN anförde:

Kammaren har genom det öppna brev från Kungl. Maj:t, som nyss upplästs, slutat sin session för denna gång. Vi åtskiljs nu någon månad tidigare än vad som är normalt, och vi åtskiljs under säregna omständigheter genom andra kammarens upplösning.

Under några veckor framåt kommer Sveriges riksdag inte att existera. Denna omständighet i och för sig och andra rön, som vi gjort under de senaste veckornas arbete, har väl givit oss eller i varje fall för oss aktualiserat synpunkter, som måste komma att göra sig gällande i författningsrevisionens arbete och som måste komma att sätta sina spår i de författningsförslag som så småningom kommer på riksdagens bord.

Jag kan inte på samma sätt som i vanliga fall önska er trevnaden att återvända till edra vistelseorter för att ägna någon tid åt edra borgerliga yrken och åt den vila och rekreation, som alla så väl behöver efter en pressande riksdagsperiod. Jag misstänker att åtskilligt av den tid som förgår innan vi möts — vid en tidpunkt, som vi nu inte känner exakt men som vi väl ungefär kan föreställa oss — kommer att ägnas åt de eviga följelagare till riksdagsmannaupdraget som heter valrörelse och politisk agitation. Mycken rekreation och vila blir det väl inte, innan vi möts på nytt, ens för ledamöterna i denna kammare, vilken ju inte är föremål för upplösningsdekretet. Inte heller får ni njuta av sommarens grönska — ni som bor fjärran från storstaden — utan ni får återvända till storstaden för att där fira högsommaren. Jag kan endast trösta dem som inte vet hur Stockholm är under sommaren med att Stockholm är en charmant sommarstad.

Även om allt inte kan bli så bra som vanligt, önskar jag att ni skall få *någon* tid till vila och annat arbete än politiskt. Samtidigt som jag önskar er detta tackar jag er å egna och mina två kamraters vägnar för den välvilja och det överseende ni visat oss under den nu tilländalupna sessionen.

Detta tal besvarades av herr SANDLER i följande ordalag:

Riksdagen är alltså upplöst. Därmed är kammaren försatt ur funktion.

Den erfarenhet vi nu gör, och som vi nyss blivit erinrade om, kommer säkerligen att bli en tankeställare även utanför författningsutredningens krets. Jag tror att det är all anledning att man nu även utom den kretsen börjar överväga, huruvida förordnande om nyval till en av riksdagens kamrar eller till bägge kamrarna automatiskt och nödvändigt skall behöva medföra, att riksdagen därmed är upplöst.

Jag skall inte vidare fördjupa mig i detta problem. Men, ärade kammarledamöter — ty ledamöter av kammaren för-

blir vi alljämt under den period som herr talmannen nyss erinrade om — ingen kan ju ändå betaga oss rätten att som enskilda ledamöter av denna kammare återgälda den vänliga hälsning, som just har riktats till oss, och att uttrycka vår uppskattning av det säkra och trivsamma sätt, på vilket talmannen under denna förkortade riksdagssession, med dess hektiska avslutande arbetsvecka, har lotsat oss igenom alla kontrapositioner till den dag som i dag är, då punkt har satts för alla våra voteringar intill dess riksdagen ånyo upptar sitt arbete.

Vi tillåter oss att tillönska vår talman, att åtminstone *han* skall få en välbehörlig vila efter sitt krävande arbete, under den tid som åtgår innan riksdagsarbetet återupptas och denna kammare ånyo befinner sig i funktion.

Vi säger honom nu helt enkelt: Tack, och på återseende!

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 14.38.

In fidem
Fritz af Petersens